SCHOLIA

In Librum

PLUTARCHI.

Περὶ παίδων ἀγωγῆς,

SEU

De *Liberorum educatione.*

Quibus is novâ methodo, quoad verbum & ſenſum Latinè redditur: Græciſmis ac in primis Atticiſmis, qui hîc frequenter occurrunt, locupletatur: Sententiis, è quibus vitæ prudenter inſtituendæ rationem, ac modum acquiras, augetur: Phraſibus loquendíque formulis acquirendæ copiæ, ac clariùs intelligendi Textûs causâ ornatur: Notis denique paſſim illuſtratur, ac ab omni obſcuritate, ac difficultate vindicatur.

Studio & Operâ *Georg. Sylvani* Pan. Med.

LONDINI, Typis *Johannis Heptinſtall*, Impenſis Authoris. 1684.

SION COLLEGE
LIBRARY.

ıditiſſimis, Solertiſſimis, ac ſeriò Lingvam Græcam docentibus *Magnæ Britanniæ* Scholarum Publicarum Privatarúmque Magiſtris.

Amiçis & Dominis ſuis benevolentiſſimis S. P. D.

E T

Scholiâ hæc in Commentarium *Plutarchi* de educandis Liberis Scriptum, nunc primùm à ſe, juventutis Lingvæ Græcæ ſtudioſæ commodo edita *L. M. Q.*

Dicat, Dedicat, Conſecratque

Georgius Sylvanus *Pannonius Medic.*

ΑΙΣΩ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΧΑΡΩΝΕΩΣ.

Περὶ παίδων ἀγωγῆς.

I.

Τί' τις ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τ ἡμῖ ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς, ᾗ πίνι χρώμθοι σπουδαίοι ἂν τοῖς τρόποις ἀποβαίεν, ῥᾳδίᾳ σκοπούμεθα. Βέλτιον δ' ἴσως ἀπὸ τ γλυέστως ἄρξασθαι πρῶτον. Τοῖς τοίνυν ὀπιθυμοῦσιν εὐδόξων τέκνων γλυέσθαι παρέχειν, ὑποθείμιλον ἂν ἔγωγε, μὴ τ τυχόσαις γυναιξὶ συνοικεῖν· λέγω δ, οἷον ἑταίραις, ἢ παλλακαῖς. Τοῖς γὰρ μελέτθεν ἢ παρέσθεν ἐκ εὖ γεγονόσιν, ἀνεξάλειπτα σχεδὸν συμβαίνθει τὰ τ δυσχωλείας ὀνείδη σχεδὸν πάντα τ βίον, ᾗ παρέχειν τοῖς ἐλέγχειν ᾗ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. Καὶ σοφὸς ἦν ἔφ ὁ ποιητὴς, ὅς φησιν.

Ὅταν δ κρηπὶς μὴ καλῶς ἐδῆ χθόνι
Ὀρθῶς, ἀνάγκη δυσγενεῖν τοὺς ἐκγόνους.

Græciſmi, Phraſes, Sententiæ & Notæ.

1 Ἂν ἔχοι εἰπεῖν. Græciſmus. Poſſit dicere. Nam verbum ἔχω, *habeo*, pro verbo δύναμαι *poſſum* variis infinitivi modi verbis, ut ſunt εἰπεῖν, λέγειν, διδάσκειν, ἐγκωμιάζειν, ἀνύσσειν, &c. copiæ ac ornatûs causâ dicendi frequenter additur. 2. Εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς. Dicere, vel, verba facere de liberorum puerorum educatione. Exponere vel explanare Liberorum ingenuorum vitæ inſtituendæ rationem, vel modum. 3 τίνι χρώμενοι. Græciſmus. Quo utentes. Pro. Quibus rebus, quarum rerum adminiculo, vel quâ ratione uſi. Vide Iſocrat. Demon. I, 1. 4. Ἀποβαίνειν σπουδαῖον τοῖς τρόποις. Evadere bene moratum. Cic. de Clar. Orat. *Bene morata & bene conſtituta civitas.* Idem pro Milon. *Genus hominum optimè moratum.* Aliter. Inſtitui vel imbui bonis moribus. 5. Φέρε σκοπῶμεθα. Age vel eja conſideremus. 6. ἄρξασθαι πρῶτον ἀπὸ τῆς γενέσεως. Incipere primùm ab ipſa procreatione. Facere vel ducere initium, vel exordiri ab ipſo procreandi modo. Nota. πρῶτον hîc adjectiv. neutr. Atticè ponitur pro adverb. πρώτως. Vide Lucian. I, 9. 7. ὑποδέ-

δαι

δαι τι τοῖς ἐπιθυμοῦσιν εὐδόξων τέκνων γονέσθαι παρέχειν. Græcism V. t. Subjicere aliquid cupientibus glorioſorum liberorum fieri parentibus. Pro. Conſulere aliquid iis, qui cupiunt fieri liberorum laude dignorum patres. Nota. Sæpe caſus ſequens, apud Græcos, infinitivos τὸ & γίνεσθαι convenit cum caſu præcedenti. Vel. Infinitivi caſus à tergo plerunque reſpondet ei, qui eſt à fronte, ut hîc dativ. plural. παρέχειν verb. infinitiv. γενέσθαι ſequens reſpondet dativo plurali eundem infinitivum γενέσθαι præcedenti ἐπιθυμοῦσι nullâ infinitivi ratione habitâ. 8. Συνοικεῖν ταῖς πυκάσαις γυναιξὶ λέγω ὅ, οἷον ἑταίραις, ἢ πελλακαῖς. V. t. Conſuetudinem habere cum quibuſlibet mulieribus: dico autem, quale, vel qualis res eſt cum meretricibus vel pellicibus. Pro. Rem habere cum quibuſvis mulieribus, dico autem, exempli gratiâ, cum meretricibus vel pellicibus. Poſſunt reddi etiam hoc modo. Rem habere cum quibuſvis mulieribus, quales ſunt, vel, ut ſunt meretrices vel pellices. Nota. 1. λέγω ὅ hîc facilè poſſunt ut vides, ſine ullo Latini ſenſûs detrimento omitti. 2. Οἷον hîc conſtituit Græciſmum. Non rarò id in neutro genere per ſe & ſolum in oratione poſitum, præſertim ante vel poſt verbum λέγω vel φημὶ ſignifi-

cat *exempli gratiâ*, vel, *qualia*, & *quales ſunt*, vel, *ut ſunt*: item, *puta*, &c. 9. τοῖς ἢ μητρόθεν ἢ πατρόθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν ἀνεξάλειπτα ἐπακολουθεῖ τὰ τῆ δυσγενείας ὀνείδη. V. t. E matre enim vel è patre non honestè natos indelebilia ſequuntur ignobilitatis, vel obſcuri generis opprobria per omnem vitam. Pro. Eos enim, quorum natales aliquid vitii à matre vel à patre habent, opprobria, quæ deleri non poſſunt, perpetuò comitantur. Nota. In vocibus μητρόθεν & πατρόθεν eſt Græciſmus, qui idem eſt, quod ἀπὸ vel ἐκ μητρὸς ἢ πατρός. 2. Ὀνείδη ἐπακολουθεῖ eſt Atticiſmus. Neutra enim pluralia Atticè reſpondent verbo ſingulari. 10. τὸ ὀνείδη τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις πρόχειρα. V. t. Opprobria reprehendere ac injuriâ afficere volentibus obvia. Pro. Vitia, quæ in promptu ſunt iis, qui increpare ac convitiari volunt. 11. Καλὸν ἀλλὰ θεμελίου τοῦ τῆς γένους κεῖσθαι. Probè jacere fundamentum ſtirpis. 12. Ἀνάγκη δυσγενῆ τοὺς ἐκγόνους. Miſeros, neceſſe eſt, eſſe poſteros.

II.

Καλὸς ἐν παῤῥησίας διατριβὴς εὐηθείας, ἧς οὐ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίζουσι πεπαιδοποι-

δοπείας γλιχομένοις. Καὶ μὴν δὴ καὶ τὰ φρονήματα τὴν τοῦ χαλκοῦ καὶ χίδηλον ἐχόντων τὸ ἦθος, σφάλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι πέφυκε. καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων ποιητὴς φησιν.

Δῦλοι γὰρ ἀνδρὸς, κἂν θρασύστολος τις ᾖ,
Ὅταν τυχῇ πατρὸς ἢ μητρὸς κακοῦ.

Ὥσπερ ἀμέλει τὸναντίον μεγαλαυχίας ἐμπίμπλασθαι καὶ φρυάσσεσθαι οἱ γονέων διασῳζόμενοι. Διόφαντον γὰρ τὸν Θεμιστοκλέους πολλάκις λέγουσι φάναι καὶ πρὸς πολλοὺς, ὡς ὃ, τι ἂν αὐτὸς βούληται, τοῦτο καὶ τῷ δήμῳ συνδοκεῖν τῷ τῶν Ἀθηναίων. ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἡ μήτηρ· ἃ δ' ἂν ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς· ἃ δ' ἂν Θεμιστοκλῆς, καὶ πάντες Ἀθηναῖοι. ΠΑΝΥ γ' ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ λακεδαιμονίους τὴν μεγαλοφροσύνης, οἵπνες Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα ἑαυτῶν ἐζημίωσαν χρήμασιν, ὅτι μικρὸν τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμῳ λαβεῖν ἐπέμφνεν, ὥσπέντες, ὡς ἐ βασιλέας, ἀλλὰ βασιλίδια ὠδαχεῖν αὐτοῖς διανοοῖτο.

Græcismi, Phrases, Sententiæ & Notæ.

1. Sententia. Καλὸς παῤῥησίας θησαυρὸς εὐγένεια ὅτι. Præclarus Libertatis thesaurus est ingenuitas. 2. ποιεῖν τινὸς πλείστου λόγου. Maximam alicuius rei facere vel habere

bere rationem. Maximi aliquid facere vel æstimare. 3. Ἐλίχεσθαι τὸ νομίμων παιδοποιίας. Cupere vel affectare legitimam liberorum procreationem. Sententia. Τοῖς νομίμων παιδοποιίας ἐλιχομένοις πλεῖσον λόγον τ' εὐγενείας ποιητέον. Plurimam debent Ingenuitatis ducere rationem, qui legitimam affectant Liberorum procreationem. Nota. Verbalia in έον significantia necessitatem agendi dativum vel accusativum, vel infinitivum adsciscunt. 4. Ἔχειν τὸ νόθον καὶ κίβδηλον γένος. Esse generis subditicii, & adulterini, vel è genere subditicio & adulterino. Præditum esse genere subditicio & adulterino. Sententiæ. Τὰ φρονήματα τῶν νόθον καὶ κίβδηλον ἐχόντων τὸ γένος, σφάλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι πέφυκε. Animi eorum, quibus est genus subditicium & adulterinum, spiritus ponere & humi serpere solent. Nota. τὰ φρονήματα πέφυκε est Atticismus. Vide I, 9. 5. Δουλῶν τ' ἄνδρα. In servitutem redigere virum: servum, vel obnoxio & servo animo reddere virum. 6. Ἀνὴρ ὁ δρασύστολος. Vir duro pectore. Vir duritate præditus. Item vir durus, &c. 7. Συνειδέναι τὰ τῶν πατρὸς ἢ μητρὸς κακά. Consicium esse culpæ patris vel matris. 8. Μεγαλαυχίας ἐμπλαῦναι καὶ φρυάγματος οἱ γονέων διασῶσαι.

Su-

Superbiâ & faſtu efferuntur virorum illuſtrium nati. Nota. Articulus οἱ hîc requirit ſubſtantivum παῖδες. Articulus enim ſine caſu reſpondente præpoſitus genitivo nominis ſubſtantivi poſſeſſionem ſignificat, & tunc ſubauditur commodum aliquod nomen, ut hîc, vel participium verbi εἰμί. 2. Διόφαν]Θ ὁ Θεμιστοκλέους. Subaudi υἱός. Vid. Lucian. III, 34. Diophantus Themiſtoclis filius. 10. Ὡς ὅ, τι ἂν αὐτὸς βέλη]αι. V. t. Quòd quicquid ipſe vult. Pro. Quicquid ipſe vellet, vel quicquid ipſi placeret. Not. ὡς hîc idem valet, quod ὅτι; ſed hîc in latina verſione elegantiùs omittitur, quàm exprimitur. 2. ὅ, τι hîc ſcribitur cum virgula inter ὅ & τι, ut diſtinguatur à conjunctione ὅτι. 11. ὁ δῆμ]Θ ὁ τῶν Ἀθηναίων. Is populus, qui eſt Athenienſium. Populus Athenienſis. Τοῦτο τῷ δήμῳ συνδοκεῖ τῷ τῶν Ἀθηναίων. Id vel hoc populo Athenienſi probatur. 12. Ἃ μὲν Διόφαν]Θ ἐθέλει, ϗ ἡ μήτηρ. (ſcil. ταῦτα ἐθέλει.) ἃ δ' ἂν ἡ μήτηρ (ſcil. ἐθέλει vel ἐθέλοι) ϗ Θεμιστοκλῆς· (ſcil. ταῦτ' ἐθέλει.) ἃ δ' ἂν Θεμιστοκλῆς, (ſcil. ἐθέλοι,) ϗ πάν]ες Ἀθηναῖοι (ſcil. ταῦτ' ἐθέλουσι.) V. t. Quæ quidem Diophantus vult, eadem & mater vult: quæ verò mater *vult*, *eadem* & Themiſtocles *vult*: quæ verò Themiſtocles *vult*,

eadem omnes Athenienſes volunt. Per periphraſin hæc hoc modo redduntur. Diophanti ſententiæ mater ſuffragatur, Matris Themiſtocles, cujus univerſi Athenienſes ratum habent decretum. 13. πάνυ ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τὸ μεγαλοψυχίας. Subaudi ἕνεκα. V. t. Valde autem dignum eſt laudare etiam Lacædemonios causâ magnitudinis animi. Per periphr. Omnino laudandi ſunt Lacedæmonii ob altitudinem animi. 14. Ζημιῶσαί τινα χρήμασι. Mulctare aliquem pecuniâ. 15. ἡ γυνὴ τὸ μέγεθος μικρόν. Græciſm. V. t. Mulier magnitudinem parva. Pro. Mulier puſilla. Mulier ſtaturâ parva. 16. Λαμβάνειν vel λαβεῖν γυναῖκα γάμῳ. Græciſm. V. t. Accipere mulierem matrimonio, vel in matrimonium. Pro. Ducere uxorem in matrimonium. Cic. pro Cl. *Saſſiam in matrimonium ducere concupivit.* Οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα ἑαυτῶν χρήμασιν ἐζημίωσαν, ὅτι μικρὰν τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμῳ λαβεῖν ὑπέμεινε. Lacedæmonii Archidamum Regem ſuum pecuniis mulctârunt, quòd puſillam ducere uxorem non eſt veritus. 17. Παραχεῖν τοὺς βασιλέας καὶ τὰ βασίλεια. Procreare Reges & Regunculos.

III.

III.

Ἑπόμενον δ' ἂν εἴη τούτων εἰπεῖν, ὅπερ ἐδέησε τοῖς πρὸ ἡμῶν παρεωρᾶτο. Ποῖον; Ὅτι ΤΟΥΣ ἕνεκα παιδοποιΐας πλησιάζοντας γυναιξὶν, ἤτοι τὸ θῆλυ ἀδίκως, ἢ μείρακας γὲν οἰνομένους ποιεῖσθαι μεσόκλ᾽ ἢ συνουσιάσμων φίλοινι χὸ μυθυστικοὶ γίνεσθαι φιλέουσιν, ὧν ἂν τὰν ἀρχὰν ἢ σωφρᾶς οἱ πατέρες ἐν μέσῃ ποιησάμενοι τὴ χώσιν. Ἡ γὰ Διοίγνης μειράκιον ἐκπλῆκτον ἰδὼν χὴ θῆλυ φεύγον, Νεανίσκε, ἔφησεν, ὁ πατὴρ σε μεθύων ἔσπειρε. Καὶ περὶ μὲν τῆς γλώττης ταῦτα εἰρήσθω μοι.

Græcismi, Phrases, Sententiæ & Notæ.

1. Ἑπόμενον δ' ἂν εἴη τούτων εἰπεῖν. Subaudi ἐκεῖνο. Græcism. V. t. Consequens autem sit istorum dicere *id.* Per periphrasin ita hæc exprimuntur. Consequenter his addendum est. His continuò subjungi potest *id.* Consentaneo istis modo id dici potest, &c. Nota. ἑπόμενον particip. ab ἕπω, habeo, præter simplicem significationem suam admittit etiam alias varias. Sumitur enim vel participialiter & nominaliter, tuncque redditur *consequens, cohærens,* &c.

vel

vel adverbialiter pro ἐχομένως, tuncque verti potest, consequenter, consentaneo modo, &c. Jungitur cum genitivo ut hîc. 2. Ὅπερ οὐδὲ τοῖς περὶ ἡμῶν παρεωρᾶτο. V. t. Quod neque iis, vel ab illis, qui ante nos *fuerunt*, perperàm visum est. Per periphrasin hæc ita possunt reddi. Quod quidem neque illos fefellit, qui ante nos hoc argumentum tractârunt. Not. 1. In τοῖς περὶ ἡμῶν subauditur participium ὄσι vel simile. Articuli enim præpositivi præpositioni casum suum habenti præfixi participium aliquod volunt subaudiri. 2. παρεωρᾶτο Atticum est pro παρῶρᾶτο. Attici enim verbis ab ε vel ω incipientibus præfigunt ε. 3. τὰς παιδοποιίας πλησιάζοντας ταῖς γυναιξὶν ἢ τοὺς πάνυ ἀοίνους ἢ μεθίεσθαι τὴν οἰνωμένους ποιεῖσθαι προσήκει τὴν συνουσιασμόν. V. t. Liberorum procreationis causâ accedentes ad mulieres, aut omnino abstemios, aut mediocriter vino potos, facere convenit congressum. Pro. Qui rem cum mulieribus prolis gignendæ causâ habere volunt, aut omnino vini vacuos, aut certè mediocriter eo usos hoc convenit facere. Hinc. 1. πλησιάζειν ταῖς γυναιξὶ παιδοποιίας. Subaudi ἕνεκα. Accedere ad mulieres: consuetudinem habere cum mulieribus prolis gignendæ causâ. 2. ποιεῖσθαι τὴν συνουσιασμόν. Græcism.

cism. Congredi, coire, &c. Vid. Isocr. I, 3. 5. Sententia. Φίλοινι καὶ μεθυσικοὶ γίνεσθαι φιλοῦσιν, ὧν ἂν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποιησάμενοι τύχωσι. V. t. Vini amatores & ebriosi fieri amant, quorum principium seminationis patres in ebrietate facientes fuerint, Pro. Quos patres ebrii seminaverunt, vino addicti ac ebrietati dediti esse solent. Hinc. 1. ποιησάμενοι τύχωσι. Atticismus est, qui idem est, quod ποιήσωσι, fecerint. Attici enim utuntur participiis & verbis substantivis pro ipsis participiorum verbis. 2. ποιησάμενον τυγχάνειν τὴν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς. Græcismus, qui idem significat per periphrasin quod ποιεῖν τὴν σπορὰν, quod itidem per periphrasin idem est, quod σπορᾶν, seminare, generare vel procreare. Vid. Isocrat. I, 3. XV, 5. 6. ἢ καὶ, &c. Nota. Nonnunquam dativ. sing. fœm. articul. postpositivi vim illativam habet, redditurque *quamobrem*, ut hîc. 7. ἰδεῖν μειράκιον τὸ ἐπιταπτὸν καὶ διαφεῦγον. Videre adolescentem animo abalienatum & mentis malè compotem. 8. Ὁ Πλούταρχος ταῦτα περὶ τῆς γενέσεως εἴρηκε. Plutarchus hæc de procreatione dixit.

Περὶ

IV.

Περὶ δὲ τ ἀγωγῆς καὶ δι λεκτέον. Καθόλα μὲν οὖν εἰπεῖν, ὁ κτ τὴν τεχνῶν καὶ τὴν ὀπτικῶν λέγω εἰώθαμεν, ταυτὸν καὶ κτ τ ἀρετῆς φατέον εἶναι· ὡς ΕΙΣ τινὰ παντελῆ δικαιοσυναίαν τείνειν δεῖ συνδεομένην, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθη· καλῶ δὲ λόγον μὲν τινὰ μάθησιν, ἔθη δὲ τινὰ ἄσκησιν. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ, τ μαθήσεως· αἱ δὲ χρήσεις, τ μελέτης· αἱ δὲ ἀκρότητες, πάντων. καθ' ὃ δ' ἂν λειφθῇ τι τούτων, κτ τοῦτ' ἀνάγκη χωλὴν γίνεσθαι τὴν ἀρετήν. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἄνευ μαθήσεως, τυφλόν· ἡ δὲ μάθησις δίχα φύσεως, ἐλλιπές· ἡ δὲ ἄσκησις χωρὶς ἀμφοῖν, ἀτελές. ὥσπερ δὲ ὅπι τ χωρεῖν, πρῶτον μὲν ἀναθην καταρξαι δεῖ τινὰ χρόνῳ, εἶτα δὲ φυτευτὸν ὀπτικόμενα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα· τ αὐτὸν τρόπον γῆ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, χωρεῖν δὲ ὁ παιδεύων, σπέρματι δὲ αἱ τῶν λόγων ὑποθῆκαι, καὶ τὰ φαρμακεύματα. Ταῦτα πάντα διαλειναμένῳ εἴποιμι, ὅτι συνῆλθε καὶ συνέπνευσεν εἰς τὰς τῶν παρ' ἅπασιν ἀδομένων ψυχὰς, Πυθαγόρε, καὶ Σωκράτες, καὶ Πλάτων, καὶ τῶν ὅσοι δίξης, ἀειμνήστε σπουδήκασιν. Εὐδαίμων μὲν οὖν καὶ θεοφιλὴς,

φιλὴς, εἴ τῳ ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκεν. Εἰ δέ τις οἴεται, τὰς ὐκ ἓν πεφυκότας, μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν, ὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν εἰς τὸ γενέσθαι ἀναδεξαμένην, ἴσως πολλῷ, μᾶλλον ἢ τὰ παντὸς διαμαρτάνων· φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει ῥᾳθυμία, φαυλότητα δ' ἐπανορθοῖ διδαχὴ καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ὑπομελείαις ἁλίσκεται.

Græciſmi, Phraſes, Sententiæ & Notæ.

1. Καὶ ἢ conjunctim in oratione frequenter ſignificant *& quidem*, *& certè*, *quin etiam*. Nonnunquam redditur *continuò*, *ideò*, *jam jam*, *nunc jam*, vel *jam nunc*, vel ſimpliciter *nunc*, ut hîc. 2. λεκτέον verbale eſt, idémque valet, quod χρὴ λέγειν, dicendum eſt, vel dicere oportet. II, 3. 3. καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν. Ut igitur ſummatim vel breviter dicam. Ut igitur uno verbo abſolvam. Ut igitur paucis rem totam complectar, &c. Eſt Græciſmus peculiariſque infinitivi apud Græcos phraſis. Vid. Poſſel. Syntax. Edit. Cantabrig. *pag.* 75. 4 λέγειν τὰ περὶ τέχνων καὶ περὶ ὀπωρῶν. Dicere vel pronunciare aliquid de ſcientiis. 5. ταυτὸν (Atticè pro ταυτὸ) περὶ τὴν ἀρετὴν φατέον εἶναι. Idem de virtute pronunciandum

dum est. II, 3. 6. εἰς τὴν παντελῆ δικαιοσυναίαν τ ἀρετῆς τρία δεῖ συνδεχμεῖν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθος. Ad universam virtutis perfectionem tria oportet concurrere, naturam, rationem, & assvefactionem. 7. ἡ φύσις ἄνευ μαθήσεως, τυφλόν. Græcism. in quo hîc adjectivum neutr. τυφλὸν respondet substantivo fœminino φύσις. Natura absque disciplina est cœca. 8. Sententia. Ἡ μάθησις δίχα φύσεως ἐλλιπής. Subaudi πρᾶγμά ὄτι. Disciplina sine natura, vel si à natura destituatur, deficit. 9. Sententia. Ἡ ἄσκησις χωρεὶς τ φύσεως καὶ ἄνευ τ μαθήσεως ἀτελές. Exercitatio absque natura & disciplina, vel naturâ & disciplinâ demptâ est imperfecta. 10. ὅτι τῆς γεωργίας, πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπάρξαι δεῖ τὴν γῆν, εἶτα ὃ φυλάξον ὅπλισμένα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα. V. t. Ad agriculturam primùm quidem bonam adesse oportet terram: deinde verò colonum peritum, postea semina bona. Periphrasin. Ad agriculturam primùm requiritur solum bonum deinde colonus peritus, postea semina frugi. 11. τ αὐτὸν τρόπον. Subaudi κατά. Eodem modo: eundem in modum: in hunc modum: ita, &c. 12. Γῆ μὲν ἔοικε ἡ φύσις. V. t. Terræ quidem similis est natura. Pro Natura similis est, vel respondet solo. Vid. Lucian. I, 8. 12.

Sen-

Sententia. Ὁ παιδεύων ἔοικε τῷ γεώργῳ. Magister seu institutor similis est, vel respondet Agricolæ. 13. Sententia. Αἱ τῶν λόγων ὑποδήκαι καὶ τὰ παραγγέλματα τῷ σπέρματι ἔοικε. Præcepta atque instituta semini sunt similia. Nota. λόγων, sermonum hîc per pleonasmum additur. 14. ταῦτα πάντα διατεινάμενος εἴποιμι. Græcism. V. t. Hæc omnia contendens dixerim. Pro. Hæc omnia contendere ausim. 15. συνελθεῖν καὶ συνπνεῦσαι εἰς τινος ψυχήν. Convenire & conspirare in alicujus animam. 16. ὁ ἀνὴρ, ὁ παρ' ἅπασιν ἀοίδιμος. Vir ab omnibus, vel omnium ore decantatus. Vir qui ab omnibus laudatur ac celebratur. 17. τυγχάνειν vel τετυχέναι δόξης ἀμυήστου. Immortalem consequi gloriam. Potiri gloriâ nullâ unquam oblivione delendâ. 18. εὐδαίμων μὲν ἦν καὶ θεοφιλὴς, εἴ τῳ ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκε. V. t. Beatus quidem igitur, & Deo gratus, si cui deorum aliquis omnia hæc dedit. Pro. Beatus sanè & Deo acceptus est, cui Deus omnia ista tribuit. Nota. τῳ hîc dativ. sing. articul. præpositiv. sine accentu suo circumflexo pro τινὶ indefinito ponitur. 19. εὖ πεφυκότα τινί. Naturâ promptum vel facilem, vel ingenio fœlici præditum esse. 20. τυχεῖν μαθήσεως καὶ μελέτης ὀρθῆς πρὸς ἀρετήν.

Conſequi inſtitutionem & exercitationem rectam ad virtutem. Pro. Rectè inſtitui atque exerceri ad virtutem. 21. ἀναδέχεσθαι τὴν τῆ φύσεως ἐλάτ]ωσιν. Superare, ſupplere, vel exſarcire naturæ defectum. Sententia. Ὁ εὖ μὲν ὑπφυκὼς, μαθήσεως δ' ἢ μελέτης τυχὼν ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν, τὴν τῆ φύσεως ἐλάτ]ωσιν ἀνέδεχεται. Is, qui minùs fœlici eſt ingenio, ſi rectè ad virtutem inſtituatur ac exerceatur, naturæ defectum exſarcit. 22. Ἴσῳ πολλῷ, μᾶλλον δ' τῷ παντὸς διαμαρτάνων. Græciſm. Sciat in multis; imò verò in omnibus peccans. Pro. Scire debet in errore ſe non parvo; imò autem in ſummo verſari. Nota. διαμαρτάνων particip. hîc ponitur pro infinitivo διαμαρτάνειν. Vid. Iſocr. I, 2. 23. Sententia. Φύσεως ἀρετὴν ῥαθυμία διαφθείρει. Naturæ bonitatem ſocordia depravat. 24. Sentent. ἡ διδαχὴ τὴν φαυλότ]α ἐπανορθοῖ. Vitium doctrina corrigit. 25. καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια τὸς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δ' χαλεπὰ τῆ ὑπομελέταις ἁλίσκεται. V. t. Et quidem facilia negligentes fugiunt; difficilia verò diligentiâ vincuntur. Pro. Et ut ea, quæ facilia ſunt, nos negligentes fugiunt, ita ea, quæ difficilia ſunt ac ardua aſſiduitate ſuperantur.

V. Ka-

V.

Καταμάθοις δ' ἂν, ὡς ἀνύσιμον φεῦγμα καὶ τελεσιεργὸν ὄπιμέλεια καὶ πόνος ὄζιν, ὅπου πολλὰ τῶν γιγνομένων ὄπιβλέψας. ΣΤΑΓΟΝΕΣ μὲν γὰρ ὕδατος πίτερες κοιλαίνεσι σίδηρον ὃ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ὀκτρίβονται. οἱ δ' ἀσμάτειοι τέχναι πόνῳ καμφθέντες, ὅσ' ἂν, εἴ τι γλοιτο, τιμὴ ἐξ ἀρχῆς δύναιντο ἂν λαβεῖν εὐδυωσίαν· τάς γε μὴν καμπύλας τ' ὑποκειμένης βαχτηρίας ἀπευθύνειν ἀμήχανον· ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῷ πόνῳ τῶν χρὴ φύσιν ἐγγίνετο κρεῖττον. Καὶ μόνα ἄρα ταῦτα τιμὴ ὄπιμελείας ἰσχὺν διαδείκνυσιν; Οὔκ· ἀλλὰ καὶ μυρία ὅτι μυρίοις. Ἀγαθὴ γὴ πέφυκεν· ἀλλ' ἀμεληθεῖσα χερσεύεται, καὶ ὅσῳ τῇ φύσει βελτίων ὄζι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξυφυγθεῖσα δ' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυται. Ἀλλ' ὄζί πως ἀπόκρυφος καὶ τεχνίτις τῶν δένδρων· ἀλλὰ γεωργηθεῖσα παρευτυκὰ χρυσαίνεις χαρπὰς; ἐξιώγκε. Ποῖα δ' δένδρα οὐκ, ὀλιγωρηθέντα μὲν, σεβλὰ φύεται. καὶ ἄκαρπα καθίσαι, τυχόντα δ' ὀρθῆς παιδαγωγίας, ἔγκαρπα γίνονται, καὶ τελεσφόρα; Ποία δ' σώματος ἰσχὺς οὐκ ἐξαμβλοῦται, καταφθίνει δ' ἀμέλειαν καὶ τρυφὴν καὶ κακεξίαν; Τίς δ' ἀδενὴς φύσις οὐ τοῖς γυμνασμοῖς καὶ καταθλήσαι πλεῖον εἰς ἰσχὺν ἐπίδωκε; πόνες δ' ἵππoι καλῶς πωλοδαμνηθέντες,

μηδέντες, ἂκ εὐπειθεῖς ἐγχόοντο πᾶς ἀναβάταις; πῶς ἂ ἀδάμαστοι μείναντες, ἢ σκληρεργάζεσθαι καὶ δυμοειδεῖς ἀπέβησαν; Καὶ τί δεῖ τἄλλα θαυμάζειν, ὅπου γε καὶ τῶν θηρίων τὰ ἀγριωτάτων ὀρῶμεν πολλὰ, καὶ πραυνόμενα, καὶ χειροήθη γινόμενα πᾶς πόνοις; Εὖ ἂ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐρωτηθεὶς, τίνες εἰσὶν οἱ ἡπιώτατοι Θετταλῶν, ἔφη· Οἱ παυόμενοι πολεμεῖν. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν.; καὶ γὰ τὸ ἦθος ἔχει πολυχεύνιον. καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἂν τις λέγη ἠθικὰς, ἂκ ἂν τι πλεμμελεῖν δόξειεν.

Græciſmi, Phraſes, Sententiæ & Notæ.

1. Καταμάθοις δ' ἂν ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιεργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἔξις, ὅτι πολλὰ τῶν γινομένων ὀπτεύεται. V. t. Addidiceris vel addiſcere potueris autem, quàm utilis res & efficax in rerum perfectione diligentia & labor eſt, in multa eorum, quæ fiunt intuens. Per periphraſin. Diſcere autem poteris, ſi res varias contemplatus fueris, quàm utilis, quamve efficax ad res perficiendas induſtria atque labor eſt. Hinc. 1. Sentent. Ἡ ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἔξις τὸ πρᾶγμα ἀνύσιμον καὶ τελεσιεργόν. Induſtria ac labor eſt utilis, ac in rebus peragendis ſummæ efficacitatis. Labor & induſtria multum efficacitatis atque ad res perficiendas virium habent. 2. πολλὰ τῶν γινομένων.

μένων. Atticiſmus, qui idem eſt, quod πολλὰ τὰ γινόμενα. Multa, quæ fiunt: varia, quæ accidunt, vel eveniunt. Item pauciſs, *res multæ* vel *variæ*. 2. Sententia. Σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι. Guttæ aquæ petras excavant. Pro. Gutta cavat lapidem. 3. σίδηρος καὶ χαλκὸς ὑπ' ἐπαφῆς ἀναλίσκονται. Ferrum atque æs manuum contrectatione atteruntur. 4. οἱ δ' ἀρμάτειοι τρόχοι πίνῳ καμφθέντες, ὅδ' ἂν εἴ τι γένοιτο, τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναιντο ἂν λαβεῖν εὐθυωρίαν. V. t. Ad currum pertinentes verò rotæ labore curvatæ, neque ſi quid fuerit, illam, quæ ab initio fuit, poſſint accipere rectitudinem. Per periphraſin. Et rotæ curruum labore curvatæ nullo conatu in priſtinam poſſunt reduci rectitudinem. Hinc. 1. Κάμπτειν τὰς ἁρμαλείους τρόχους. Incurvare, Inflectere, vel curvare aut flectere rotas curruum. 2. λαβεῖν vel λαμβάνειν εὐθυωρίαν. Græciſmus, qui idem, quod εὐθυωρεῖσθαι. V. t. Accipere rectitudinem. Pro. Rectificari: in rectitudinem reduci, redigi vel reſtitui. Sentent. οἱ ἁρμάτειοι τρόχοι πίνῳ καμφθέντες οὐδεπότ' ἔλαβον τὴν ἀρχῆς εὐθυωρίαν. Curruum rotæ labore curvatæ nunquam in priſtinam redeunt rectitudinem. 5. ἀπευθύνειν τὰς καμπύλας πρὸς ὑποκειτῶν βακτηρίας. Dirigere in rectum

incurvos Histrionum lituos. Sentent. Τὰς καμπύλας τῆ ὑποκειτῶν βακτηείας ἀπευθύνειν ἀμήχανον. Incurvos Histrionum lituos impossibile est, vel nulla vi potest in rectum dirigere. 6. Ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν, τῶ πόνῳ τῆ κατὰ φύσιν ἐγχείρειτο κρεῖττον. V. t. Sed quod contra naturam *est*, labore iis, quæ secundùm naturam sunt, factum est præstantius. Per periphr. *Sed quod contra naturam fuit, hoc labore, naturali facultate fit validius.* Hinc. 1. γίνεσθαι τῶ πόνῳ κρεῖττον. Labore fieri vel reddi præstantius. 2. γίνεσθαι κρεῖττον τῆ κατὰ φύσιν. scil. ὄντων. Fieri melius, præstantius vel validius iis, quæ naturalia sunt, &c. 7. Διαδείκνυναι τὴν ἐπιμελείας ἰσχύν. Demonstrare vim diligentiæ. 8. μυρία ὀπὶ μυρίοις. V. t. Innumera inter innumera. Pro. Innumera seu infinita porrò alia. 9. Sentent. Ἡ γῆ ἀγαθὴ ἀμεληθεῖσα χερσεύεσθαι. V. t. Terra bona neglecta sterilescit. Vel, solum telluris optimum cessante cultura sterilescit, &c. 10. ἡ γῆ ὅσῳ τῆ φύσει βελτίον ὄτι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξεργασθεῖσα δι' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυσθαι. V. t. Terra, quanto naturâ melior est, tanto magis otiosa per negligentiam emoritur. Per periphr. Solum telluris, quanto naturâ præstantius fuit, tanto deterius ac sterilius neglectu fit. 11. ἡ γῆ ἀπὸ

κεσθ

κεῖσθ᾽ ἢ τραχυτέρα τῆ δρύϊ. Tellus dura, atque asperior æquo. 12. ἡ γῆ γεωργηθεῖσα καρπὸς ἐξένεγκε. Terra culta fructus edit. 13. Sentent. Δένδρα τὰ ὀλιγωρηθέντα στρεβλὰ φύεσθαι ἢ ἄκαρπα καθίστασθαι. Arbores, quæ per incuriam habentur, tortuosæ atque infrugiferæ fiunt seu reddunturs. 14. τυχεῖν παιδαγωγίας ὀρθῆς. Consequi rectam educationem. Pro. Rectè educari. Sentent. Τὰ δένδρα ὑπ᾽ ὀρθῆς παιδαγωγίας τυχόντα ἔγκαρπα γίνονται ἢ τελεσφόρα. Arbores rectè educatæ frugiferæ fiunt atque fœcundæ. 15. Sentent. ἡ σώματος ἰσχὺς ἐξαμβλύνεται ἢ καθαφθείρεται δι᾽ ἀμέλειαν ἢ τρυφὴν ἢ κακεξίαν. Corporis robur socordiâ, luxu, pravâque habitudine hebescit atque dissipatur. 16. Συμβάλλεσθαι πλεῖστον εἰς ἰσχὺν τοῖς γυμναζομένοις καὶ καταβλήσεσι. Plurimum addere, vel maxima facere incrementa ad robur exercitationibus & studio certaminum. 17. Sententia. Οἱ ἵπποι κακῶς πωλοδαμνηθέντες εὐπειθεῖς ἡγεμόνι τοῖς ἀναβάταις. Equi à prima ætate rectè domiti sessoribus parent. Nota. εὐπειθεῖς ἡγεμόνι. Est Atticismus, qui idem est, quod εὐπείθεσθαι. 18. Sentent. Οἱ ἵπποι ἀδάμαστοι μείναντες σκληραύχενες ἢ δυσκοίνιτοι ἀπέβησαν. Equi, qui indomiti permanserunt, vel qui non maturè

sub-

ſubacti ſunt, duri cervices ac feroces evaſerunt, vel exſtiterunt. 19. θαυμάζειν τἄλλα. Atticè pro τὰ ἄλλα. Admirari alia. τί δεῖ τἄλλα θαυμάζειν; Quid opus eſt, quid attinet nos admirari alia, vel in aliorum admirationem rapi? 20. πολλὰ τῶν θηρίων τῶν ἀγελαίων. Atticiſm. Pro πολλὰ θηρία τὰ ἀγελαῖα. Vid. Iſocr. VI, 5. Multæ beſtiæ feriſſimæ. 21. τὰ θηρία τοῖς πόνοις τιθασευόμενα καὶ χειροήθη γινόμενα. Beſtiæ cicures ac manſuetæ labore redditæ. Sentent. πολλὰ τῶν θηρίων τῶν ἀγελαίων τιθασευόμενα καὶ χειροήθη τοῖς πόνοις γίνονται. Multæ beſtiæ feriſſimæ cicures ac manſuetæ redduntur labore. 22. ἐπιώτατον εἶναι. Placidiſſimum eſſe. 23. παύεσθαι πολεμεῖν. Deſinere militare. Finem facere militandi. 24. τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν. Quid opus eſt plura dicere? Quid attinet pluribus dicendis inſtitere? 25. τὸ ἦθος ὅτι πολυχρόνιον. (Subaudi ἔθος vel πρᾶγμα.) Mores ſunt aſſuefactio diuturna, &c. 26. τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς λέγειν εἶναι ἐθικάς. Morales virtutes dicere eſſe conſuetudinarias vel conſuetudine ſeu aſſuefactione acquiſitas, etiam virtutes conſuetudinis, &c. 27. οὐ πλημμελεῖν τι. Non errare quicquam: nihil quicquam errare, vel peccare.

VI.

VI.

Ἐνὶ δὲ περὶ τούτων ἔτι παραδείγματι χρησάμενος ἀπαλλάξομαι τοῦ ἔτι περὶ αὐτῆς μηκύνειν. Λυκοῦργος ὁ τῆς Λακεδαιμονίων νομοθέτης δύο σκύλακας τῆς αὐτῆς γονέων λαβὼν, οὐδὲν ὁμοίους ἀλλήλοις ἠγαγε· ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπέφηνε λίχνον καὶ σιναμωρον, τὸν δὲ ἐξιχνεύειν καὶ θηρᾶν δυνατόν. Εἶτα ποτὲ τῆς Λακεδαιμονίων εἰς ταυτὸ συνειλεγμένων, Μεγάλη τις ῥοπὴ πρὸς ἀρετῆς κτῆσίν ἐστιν, ἄνδρες, ἔφησε, λακεδαιμόνιοι, καὶ ἡδονῆς, καὶ παιδείας, καὶ διδασκαλίας, καὶ βίων ἀγωγαί· καὶ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσω φανερά. εἶτα προσαγαγὼν τὰς δύο σκύλακας διαφῆκε, καταθεὶς εἰς μέσον λοπάδα καὶ λαγωὸν καταυδῆς σκυλάκων· καὶ ὁ μὲν ὅπη τοῦ λαγωὸν ἤϊξεν, ὁ δὲ ὅπη τοῦ λοπάδα ὥρμησε. Τῶν δὲ λακεδαιμονίων ὀδέπω συμβαλεῖν ἐχόντων τί ποτε αὐτῷ τοῦτο βούλεται, καὶ τί βουλόμενος τὰς σκύλακας ἐπεδείκνυεν. Οὗτοι γονέων, ἔφη, τῆς αὐτῆς ἀμφότεροι, διαφόρως δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν λίχνος, ὁ δὲ θηρευτὴς ἀπεβέβηκε. Καὶ σὲ μὲν ἡδῶν καὶ βίων ἀρκεῖτω ταῦτα.

Græ-

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Χρῆσθαι παραδείγματι περί τινος. Uti exemplo de aliqua re. Proponere exemplum de aliqua re, vel alicujus rei. 2. ἀπαλλάττεσθαι τοῦ ἔτι περί τινος μηκύνειν. Deſinere de aliqua re ampliùs verba producere. Deſinere rem aliquam prolixiùs tractare vel declarare, &c. 3. Λυκοῦργος ἦν ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτης. Lycurgus erat Lacedæmonius legum conditor. Lycurgus Lacedæmoniis leges poſuit ſeu dedit. 4. σκύλακες τῶν αὐτῶν γονέων. Catuli iiſdem parentibus prognati. 5. ἄγειν τοὺς σκύλακας ἑαυτὸν ὁμοίως ἀλλήλοις. V. t. Educare catulos nihil ſimiliter ſibi ipſis. Pro. Educare catulos diversâ omnino ratione. 6. ἀποφαίνειν vel ἀποφῆναι σκύλακα λίχνον καὶ συνάμωρον. Efficere vel reddere catulum delicatum & luxurioſum. 7. ὁ σκύλαξ ἐξιχνεύειν καὶ θηρᾶν δυνατός. V. t. Canis indagare & venari potens. Pro. Canis indagini & venationi aptus. 8. εἶτα ποτέ. Deinde tempore, &c. 9. συλλέγεσθαι εἰς ταυτὸ ſcil. χωρίον vel συμβούλιον. Vid. Lucian. I, 6. Colligi, congregari, convenire vel frequentes venire in eundem locum, vel in concionem. Nota. συνάγειν

συλλέγειν

ϰθύων Atticè dicitur pro συλλελεγμένων. 10. Sentent. μεγάλη τοι ῥοπὴ πρὸς ἀρετῆς Κύπσιν ἐστι καὶ ἕξιν, ϰ) παιδεῖαι, καὶ διδασϰαλίαι καὶ βίων ἀγωγαί. V. t. Magnum quidem, vel certè momentum ad virtutis conceptionem eſt & conſvetudines, & inſtitutiones, & doctrinæ, & vitarum inſtituta, &c. Per Periphr. Magnum ad virtutem concipiendam momentum adferunt aſſvefactio, educatio, doctrina atque condocefactio. 11. αὐτίϰα δὴ Statim jam: nunc jam. 12. πονεῖν τι μάλα φανερόν. Declarare vel demonſtrare aliquid planiſſimé. 13. προϊέναι τὰς σϰύλαϰας. Proferre, producere catulos. 14. διαριέναι τινά. Dimittere aliquem. 15. ϰαταπηδᾶναι εἰς μέσον λοπάδα ϰ) λαγών. Ponere in medio patinam & leporem. 16. αἴσσειν ἐπί τι. Impetu ferri in aliquid. ὁ σϰύλαξ ἐπὶ τὸν λαγωὸν ἤιξε. Catulus leporem petiit vel inſecutus eſt. 17. ὁρμᾶν ἐπὶ τὴν λοπάδα. Ruere in patinam. Petere patinam. 18. τῶν δὲ Λαϰεδαιμονίων ἔδ' ὅπως συμβαλεῖν ἐχόντων, τί ποτε αὐτῷ τοῦτο δύναται ϰ) τί βουλόμενον τὰς σϰύλαϰας ἐπεδείϰνυεν. V. T. Lacedæmoniis nondum conjicere valentibus, quid tandem ſibi id poteſt, & quid volens catulos oſtendit. Per periphr. Cùm autem Lacedæmonii nondum aſſequerentur,

quid sibi catulis in medium prolatis vellet. Nota. 1. ἐχόντων hîc usurpatur pro δυναμένων. Vid. I, 1. 2. δύνασθαι hîc pro βέλτιον ponitur. 19. διαφόρως τυχεῖν ἀγωγῆς. Diversâ educari ratione. 20. ἀποβαίνειν λίχνον ἢ θηρευτήν. Evadere ventri deditum aut venaticum. 21. ὁ μὲν, ὁ δέ. Alter quidem, alter autem. ὁ, ὁ, hîc partitivè ponuntur. 22. περὶ τῆ ἐθῶν καὶ βίων. De assuefactione & vitæ institutione. 23. ἀρκείτω ταῦτα. Hæc sufficiant.

VII.

Περὶ δὲ τροφῆς ἐρέσθαι ἂν εἴη λέγειν. Δεῖ δὲ (ὡς ἐγὼ ἂν φαίην) αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τύποις ὑπέχειν τὰς μαστούς. συμπαθέστερόν τε γὰρ θρέψουσι, καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἔνδοθεν, καὶ (τὸ δὴ λεγόμενον) ἐξ ὀνύχων ἁπάντων ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα. αἱ πλεῖσται δὲ καὶ αἱ τροφοὶ τὴν εὔνοιαν ὑποβολιμαίαν καὶ παρέγγραφον ἔχουσιν, ἅτε μισθῷ φιλοῦσαι. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις, ὅτι δεῖ τὰς μητέρας, ἃ γεγεννήκασιν, αὐτὰς πλουτεῖν καὶ τρέφειν. Διὰ τοῦτο παιδὶ ζώῳ τεκόντι τιθὸν ἐκ τοῦ μαστοῦ τροφὴν ἐχρήζησε. σοφὸν δὲ ἄρα καὶ ἡ προύνοια δισσοὺς ἐνέθηκε τοῖς γυναιξὶ τοὺς μαστούς, ἵνα καὶ εἰ δίδυμα τέκοιεν, δισσὰς ἔχοιεν τὰς τῆς τροφῆς πηγάς.

χωρὶς

χωρεῖς ἢ τῶν τοιούτων εὐνόστερα καὶ τοῖς τέκνοις γίνοιτ' ἂν, καὶ φιλητικώτερα· καὶ μὰ Δι' οὐκ ἀπεικότως. Ἡ συνεφία γὰρ ὥσπερ ὄπτανίον δείκνυσι τὰ εὐνοίας· καὶ γὰρ τὰ σημεῖα τῶν συνεφομένων ἀποσπώμενα, ταῦτα πολλὰ φαίνεται. Μάλιστα μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, αὐτὰς πειρατέον τὰ τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας.

Græciſm. Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Περὶ δὲ τροφῆς ἑπόμενον ἂν εἴη λέγειν. V. t. De nutritione verò conſequens ſit dicere. Pro. Conſequens vel conſentaneum jam eſt, ut de nutritione dicamus, vel diſſemus. 2. Sentent. Δεῖ αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τοῖς ἰδίοις ὑπέχειν τοὺς μαστούς. V. t. Oportet ipſas matres infantes nutrire ac ipſis mammas ſubmittere. Pro. Matres ipſæ nutrire infantes ac lactare debent. 3. ὡς ἂν ἐγὼ φαίην. Ut ego dicam: meâ ſententiâ: meo judicio: me judice. 4. τρέφειν συμπαθέστερον καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας τὰ τέκνα. Alere majori cum animi affectu majoréque ſtudio infantes. 5. ἀγαπᾶν ἔνδοθεν ἐξ ὀνύχων ἀπαλῶν τὰ τέκνα. Diligere infantes intimè & à teneris unguiculis. Sentent. Αἱ μάτρες συμπαθέστερον καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας τὰ τέκνα τρέφουσιν, ὡς ἂν ἔνδοθεν (καὶ τὸ δὴ λε-

γόμιμον) ἐξ ὀνύχων ἀπαλῶν ἀγαπῶσαι αὐτά. Matres cum majore animi affectu, majoréque ſtudio infantes alunt, ut pote, intimè & (quod ajunt) à teneris unguiculis ipſos diligentes. 6. ἡ ἔυνοια ὑποβολιμαῖα καὶ παρέγγραπτος. Amor ſubditicius ac adſcititius. Sententia. Αἱ πτῆναι καὶ αἱ τρέφουσι τὴν ἔυνοιαν ὑποβολιμαῖαν καὶ παρέγγεγραφον ἔχουσιν, ἅτε μισθῷ φιλοῦσαι. Nutrices amorem ſubditicium & adſcititium habent, ut pote mercedis amantes. Vel. Nutricum amor ſubditicius ac adſcititius eſt, ut pote mercedis gratiâ diligentium. Nota. ἅτε ex articulo poſtpoſitivo neutro plurali ἅ & τε particula præter ſimplicem ſuam ſignificationem *quæ*, vel *quæque*, redditur ſæpe *quaſi*, *tanquam*, *quippe*, *quia*, item, *ut pote* ut hîc. 6. Sentent. ἡ φύσις δηλοῖ, ὅτι δεῖ τὰς μητέρας, ἃ γεγωνήκασιν, αὐτὰς τιθηνεῖν καὶ τρέφειν. V. t. Natura declarat, quòd oporteat matres, quæ peperint, ipſas lactare ac nutrire. Pro. Ipſa natura docet debere matres prolem ſuam lactare & nutrire. Vel. Ipſa natura docet ipſis matribus lactandam eſſe atque alendam ſuam prolem. 7. διὰ τοῦτο. Ob hoc: propterea: ideó. 8. χορηγεῖν τινι τινὼ ἐκ τοῦ γάλακτος τρέφω. Suppeditare alicui ex lacte vel lactis alimentum. ἡ φύσις παν-

τὶ

τὶ ζώῳ τεχόνλι τλὼ ὲκ τῦ γάλακλ@ τροφὴν ἐχορέγησε. Ipſa natura cuivis animali parienti alimentum lactis ſuppeditavit. 9. σοφὸν ὖ ἄρα. Sapienter itaque, vel igitur. Vel. Quare ſapienter, &c. 10. ἐνπιθέναι τί τινι. Indere vel dare aliquid alicui. Σοφὸν ἡ πρόνοια δίπλας ἐνέθηκε τ γυναιξὶ τὰς μαςὰς, ἵνα καὶ εἰ δίδυμα τέκοιεν δίπλας ἔχοιεν τὰς τ τροφῆς πηγάς. Sapienter providentia bina mulieribus ubera dedit, ut etiamſi gemellos partu edidiſſent, uterque haberet alimenti ſui fontem. 10. χωρὶς ὖ τύτων. (ſcil. πηγῶν.) Sine his etiam (ſcil. fontibus) 11. γίγνεδαι μητέρα τοῖς τέκνοις εὐνοϊκωτέραν καὶ φιλοκωτέραν. Fieri matrem in liberos benevolentiorem ac ſtudioſiorem. 12. Καὶ μὰ Δι' ὀκ ἀπεικότως. V. t. Et per Jovem non improbè, vel indecenter. Paucis latinè exprimimus. *Neque id injuriâ.* 13. Συνλοφία ὥσπερ ὄπτιόν ὄτι τ εὐνοίας. Convictus vel convictio eſt quaſi vinculum benevolentiæ. 14. καὶ γὰ τὰ θηρία τ συνλοφομένων ἀποσπώμενα ταῦτα ποθοῦνλα φαίνεται. V. t. Nam & beſtiæ ab una nutritis ſeparatæ ejaſdem deſiderantes pro deſiderare videntur. Per periphr. Nam etiam à beſtiis ademptas alias quarum uſæ erant convictu, deſiderari videmus. Nota. Particip. ποθοῦνλα ponitur hic pro infinitivo ποθεῖν, deſiderare. Vid.

Iſocr. I, 2. 15. μάλιστα μὲν οὖν αὐτὰς περιεσθέον τὰ τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας. Maximè igitur tentandum eſt, ut ipſæ Matres mammam ſuis præbeant infantibus.

VIII.

Εἰ δ' ἄρ' ἀδυνάτως ἔχοιεν, ἢ διὰ σώματος ἀδένειαν (γένοιτο γὰρ ἂν τι καὶ τοιοῦτον) ἢ πρὸς ἑτέρων τέκνων σπεύδεσθαι χρέσιν ἀλλὰ τὰς τιθήνας καὶ τροφὸς, ἢ τὰς τυχούσας, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα σπουδαίας δοκιμαστέον ὅτι. Πρῶτον μὲν τῖς ἤθεσιν Ἑλλωΐδας. Ὥσπερ γὰρ τὰ μέλη τῷ σώματι εὐθὺς ἀπὸ χρύσεως πλάττειν χρὴ τέκνων ἀναγκαῖόν ὅτιν, ἵνα ταῦτα ὀρθὰ καὶ ἀσφαλῆ φύηται· ἢ αὐτὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τὰ τῆς τέκνων ἤθη ῥυθμίζειν πρόσηκει. Εὐπλαστον γὰρ καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης, καὶ ἢ τύπων ψυχαῖς ἀπαλαῖς ἔτι τὰ μαθήματα ἐντίκεται· πᾶν γὰρ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεται. Καθάπερ γὰρ σφραγῖδος τοῖς ἁπαλοῖς ἐναπομάττονται κηροῖς· ὕτως αἱ μαθήσεις ἢ χρὴ ἔτι παιδίων ψυχαῖς ἐναποτυποῦνται. Καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶς φθέγγεσθαι ἢ τιθήνας, μὴ τὰς τυχούσας μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τύπων ψυχὰς ἐξ ἀρχῆς ἀνοίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπίμπλασθαι συμβαίνῃ. Κινδυνεύει γὰρ καὶ Φωκυλίδης ὁ ποιητὴς καλῶς φθέγγεσθαι. λέγων.

παιδ'

Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα.

Οὐ πίνυν ἀδὲ τοῦτο θαλιπεῖν ἄξιόν ὄτιν, ὅτι καὶ τὰ παιδία, τὰ μέλλοντα τοῖς τεθραμμοις ὠφελεῖν, καὶ τούτοις σύντροφα γίνεσθαι, ζητητέον πρῶτα μὲν σπουδαῖα τὰς τέχνας ἔτι μοὶ τοι Ἑλλωικὰ καὶ πειτραγανα λαλεῖν, ἵνα μὴ συναναχρωννύμενα βαρβάρεις, καὶ τὴν ἕξιν μοχθηρᾶς, ἀποφέρωνται τι ἐκείνων φαυλότητος. Καὶ οἱ παρειμαζόμενοι δέ φασιν, ἐκ ἀπὸ τέχνας λέγοντες, ὅτι, Ἂν χωλῷ παροικήσῃς, κωλάζειν μαθήσῃ.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

2. Εἰ δ' ἄρ' per apoſtroph. pro εἰ ἦ ἄρα. Si verò, vel ſin. Nota. ἄρα hìc expletivè & ornatûs causà ponitur. 2. ἀδυνάτως ἔχοιεν. Græciſmus inſignis. V. t. Impotenter ſe habeant vel *impotentes ſint*, ſcil. *id præſtare.* Seu, *id præſtare nequeant*, hoc eſt infantes lactare. Nota. Adverb. Græca ſæpe ponuntur Atticè pro ipſis nominibus, à quibus deſcenderunt, & verbum ἔχω eis adjunctum pro εἰμὶ uſurpatur, ut; hìc. 3. διὰ σώματος ἀδένειαν. Ob corporis infirmitatem vel invaletudinem. 4. ἡδέως γὰρ ἄν τις καὶ

τοιοῦτον. V. t. Accìderit enim quid etiam tale. Pro. Uſu enim hoc venire poteſt. Not. Particula ἄν hîc potentialis eſt. 5. σπεύδειν πρὸς ἑτέρων τέκνων γένεσιν. Feſtinare vel properare ad aliorum liberorum, ſeu, novæ ſoboliſ procreationem. Nota. σπεύδεσθαι particip. elegantiùs & ſignificantiùs per particul. & verb. *quia feſtinant*, quàm per particip. *feſtinantes* redditur. Vid. Lucian. I, 4. 6. ἀλλάγε, *ſaltem* commodiſſimè hîc redditur. 7. τὰς τίτθας καὶ τροφὸς, ἃ τὰς τυχούσας, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα σπουδαίας δοκιμαστέον ὅτι. Nutrices non quaſvis, ſed quàm fieri poteſt, maximè probas deligendum eſt, pro deligere oportet, vel deligamus. Nota. 1. ὡς ἔνι, *quàm fieri poteſt*, commodè vertitur; ἔνι enim idem eſt, quod ὅτι, vel δυνατὸν, vel οἷόν τε, quæ per *fas eſt*, *licèt*, *poteſt*, vel fieri *poteſt*, redduntur. 2. δοκιμαστέον eſt verbale. Vid. II, 3. 8. ἡ τίτθη τοῖς ἤθεσιν ἑλλωΐς. Nutrix moribus Græca, vel Græcanicis. Δοκιμάζειν τὰς τροφὸς τοῖς ἤθεσιν ἑλλωΐδας. Deligere nutrices moribus Græcanicis præditas. 9. τὰ μέλη τῶ σώματος εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως πλάττειν τῶν τέκνων ἀναγκαῖον ὅτιν, ἵνα ταῦτα ὀρθὰ καὶ ἀσφαλῆ φύεσθαι. Membra corporis ab ipſis natalibus infantis fingenda ſunt, ut recta ac minus diſtorta adoleſcant.

10. τὰ

10. τὰ τῶν παίδων ἤθη ἐξ ἀρχῆς ῥυθμίζειν σωφρόνως. Puerorum indoles à prima ætate informanda eſt. 11. εὔπλαστον καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης. Græciſm. V. t. Efficiu facilis & mollis res puericia eſt. Vel. Puericia ob mollitiem facilis efficiu eſt. 12. ἐν τοῖς τῶν νέων ψυχαῖς ἀπαλαῖς ῥᾳδίως τὰ μαθήματα ἐντίκτεσθαι. Teneris puerorum animis facilè inſident, quæ diſcunt. Nota. ἐντίκτεσθαι verb. ſing. per Atticiſm. reſpondet nominativo plur. μαθήματα, à μάθημα, quod varia habet ſignificata, ut ſunt, *diſciplina, doctrina, eruditio, Ars, præceptio*, item id, quod diſcitur, vel quod diſcendum eſt, &c. 13. πᾶν τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεσθαι. Omne durum, vel omne id, quod durum eſt difficulter mollitur. 14. καθάπερ σφραγῖδες τοῖς ἀπαλοῖς ἐναποσημήνασθαι κηροῖς· οὕτως αἱ μαθήσεις ἐν τοῖς ἔτι παισὶν ψυχαῖς ἐναποτυπῶσθαι. Quemadmodum ſigilla mollibus imprimuntur ceris, ita diſciplinæ puerilibus adhuc animis inſcribuntur. 15. φράζειν τί τινι ἐμμελῶς. Præcipere aliquid alicui prudenter. 16. λέγειν τοὺς τυχόντας μύθους τοῖς παισίοις. Recitare quaſvis fabulas pueris. 17. ἀναπίμπλασθαι τῆς ἀνοίας καὶ ληρῳδείας. Impleri, vel occupari ſtoliditate vel pravitate. 18. κινδυνεύει φράζειν. Videtur hortari. 19. διδασκίμην Ionic. pro διδάσκειν

διδάσκειν τινὰ παῖδ' ἔτ' ἐόντα τὰ καλὰ ἔργα. Docere aliquem puerum adhuc exiſtentem, pro, dum adhuc puer eſt, vel à pueritia, res bonas. Item. Inſtituere aliquem rebus bonis ab ipſa ætate puerili. 20. ὃ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιόν ἐστι. Cæterum neque id prætermittere dignum eſt, pro prætermittendum eſt. 21. Ζητεῖν τὰ παιδία τὰ μέλλοντα τοῖς τεθραμμένοις ὑπηρετεῖν καὶ τούτοις σύντροφα γίνεσθαι. Quærere pueros futuros alumnis miniſtrare, & his coalumnos eſſe. Pro. Quærere pueros alumnis miniſtraturos & cum iis unà alendos, vel qui alumnis inſerviant, & unà cum iis alantur. Hinc Græciſmus: Παιδίον τὸ ὑπηρετεῖν μέλλον. Puer ſervitурus vel miniſtraturus: vel is puer, qui miniſtrabit, vel inſerviet. 22. τὸ παιδίον τοὺς τρόπους σπουδαῖον. Puer bonis moribus. 23. λαλεῖν ἑλλάδι καὶ πείθεσθαι. Subaudi ἔπη. Loqui Græca & plana verba. Loqui Græcè & planè. Uti Græco & plano ſermone. 24. συναναχρώννυσθαι τοῖς βαρβάροις καὶ τὸ ἦθος μοχθηροῖς. Conſveſcere Barbaris, & mores improbis, pro, improbis moribus præditis, vel improbos mores habentibus. 25. ἀποφέρεσθαί τι τοῦ τινος φαυλότητος. V. t. Ducere aliquid alicujus vitii. Pro. Trahere aliquid ab aliquo vitii. 26. καὶ οἱ παροιμιάζόμενοι δέ φασιν οὐκ ἀπὸ τρόπου

τοῦ

τρόπῳ λέγοντες. V. t. Etenim ii, qui proverbiis utuntur, aiunt non ſine modo, vel abſurdè dicentes. Pro. proverbio enim ſententia minimè abſurda jactatur. 27. Sententia. Ἂν χώλῳ παροικήσῃς ἰσοχωλάζειν μαθήσῃ. Si cum claudo habites, claudicare diſces.

IX.

Ἐπειδὰν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν ἀπὸ παιδαγωγοῖς, τέλος δὲ ταῦτα δὴ πολλὴν ὅπως ἐπιμέλειαν ἐκτέον τῶν τούτων καλῶς ἔχειν, ὡς μὴ λάθωσιν ἀνδραποδώδεις, ἢ βαρβάροις, ἢ παλιμβόλοις τὰ τέκνα ἀφομοιοῦντες· ἐπὶ νῦν γε τὸ γιγνόμενον πολλοῖς ἐπικαλαγέλαστον ὄντι. τὴν γὰρ ἄλλων τὴν σπουδαίων τὰς μὲν μισγὰς ἀποδεικνύουσι, τὰς δὲ ναυκλήρους, τὰς δὲ ἐμπόρους, τὰς δὲ οἰκονόμους, τὰς δὲ δανειστάς· ὅ, τι δ' ἂν εὕρωσιν ἀνδραποδῶδες, οἰνόλοπον, καὶ λίχνον, πρὸς πᾶσαν πραγματείαν ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ἰσοβάλλουσι τὰς ὕβρεις. Δεῖ δὲ τὸ σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι φύσιν, οἷός περ ἦν ὁ Φοίνιξ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῆς εἰρημένων, ἔρχομαι φράσων. Διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀνεπίληπτοι, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι, καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ ἄριστοι. Πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκἀγαθίας, τὸ νομίμως τυχεῖν παιδείας. Καὶ καθάπερ

ὥσπερ τὰς χάρακας οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς παραδιδάσιν· ὕτως οἱ νόμιμοι ἡμῶν διδάσκαλοι ὀπιμελεῖς τὰς ὑποθήκας, καὶ παραινέσεις παραπηγνύσι τοῖς νέοις, ἵν' ὀρθὰ τύπτων βλαστάνοι τὰ ἤθη.

Græciſmi Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἐπειδὰν τοίνυν. Poſtquam igitur. 2. λαβεῖν ἡλικίαν ὑπὸ παιδαγωγοῖς τελάχθαι. V. t. Accipere ætatem ſub pædagogos dari. Pro. Eam conſequi ætatem, eò pervenire ætatis, ut pædagogis ſubdemur, vel ſubdendi ſimus. Nota. ὑπὸ hîc à τελάχθαι per tmeſin ſejungitur, idemque eſt, quod παιδαγωγοῖς ὑποτελάχθαι. 3. ὀντα ταῦτα δή. Ibi tum. 4. ἐκτέον πολλὴν ὀπιμέλειαν τούτων καλαστάσεως. V. t. Habendum eſt magnam curam eorum conditionis. Pro. Maximè adhibenda eſt eorum conditionis cura. Vel, diligentiſſimè curanda eſt eorum conditio. 4. ὡς μὴ λάθωσι παραδιδόντες. Ut ne ignorent tradentes, pro, ſe tradere. Hoc eſt, ne per imprudentiam tradant. 5. παραδιδόναι τὰ τέκνα τοῖς ἀνδραπόδοις ἢ βαρβάροις, ἢ παλιμβόλοις. Tradere filios mancipiis aut barbaris, aut levibus hominibus. 6. τὸ νῦν γε γινόμενον πολλοῖς ὑπογέλαστον ὄν. Quod nunc vel hodie

hodie pleriſque uſu venit, pluſquam ridiculum eſt. 7. ὁ τῆς δέλων τῆς σπουδαίων. Græciſm. Pro. ὁ σπουδαῖος δοῦλος. Servus probus. 8. ἀποδεικνύειν vel ἀποδεικνύναι τινὰ γεωργὸν, ναύκληρον, ἔμπορον, οἰκονόμον ἢ δανείστην. Deſignare vel creare aliquem agricolam, nauclerum, mercatorem, œconomum vel fœneratorem. Pro. Præficere aliquem agriculturæ, rei nauticæ, mercaturæ, adminiſtrationi rei familiaris, vel uſuræ exercendæ. 9. παραδάλλειν τοὺς υἱοὺς τῷ ἀνδραποδώδει τῷ οἰνολήπτῳ καὶ λίχνῳ, καὶ πρὸς πᾶσαν πραγμάτειαν ἀχρήστῳ. V. t. Subjicere filios mancipio ebrioſo, & gulæ dedito, & ad omnia negotia inutili. Vel. Præficere liberis mancipium ebrioſum ac gulæ deditum, & ad omnia negotia inutile. 10. δεῖ (εἶ). Oportet eſſe. 11. ὁ σπουδαῖος παιδαγωγός. Bonus, præſtans, vel probus Pædagogus. 12. τοιοῦτον εἶ) τὴν φύσιν. Subaudi καλά. Tali eſſe naturâ: eo eſſe ingenio. 13. Φοίνιξ ἦν τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. Phœnix erat Achillis pædagogus. 14. τὸ μέγιστον πάντων καὶ κυριώτατον τῆς εἰρημένων. V. t. Maximum omnium atque ſummum dictorum. Pro. Id, quod maximum omnium ac ſummum eſt eorum, quæ dicta ſunt. 15. ἔρχομαι ῥέζων. Venio dicturus. Vel, dicere aggredior. 16. Ζητητέον τοῖς τέκ-

 νοις

ποις διδασκάλους. V. t. Quærendum eſt liberis magiſtros. Pro. Quærendi ſunt liberis magiſtri. Vid. II, 3. 17. ὁ διδάσκαλος τοῖς βίοις ἀδιάβλητος, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτος, καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ ἄριστος. V. t. Magiſter vitâ inculpatus, & moribus irreprehenſibilis, & peritiâ præſtantiſſimus. Pro. Magiſter vitâ & moribus integerrimis, incorruptis, nulli juſtæ reprehenſioni obnoxiis, ac peritiâ minimè vulgaris. 18. Sententia. Πηγὴ καὶ ῥίζα καλοκἀγαθίας τὸ νομίμως τυχεῖν παιδείας. Fons & radix virtutis ac honeſtatis vitæ eſt inſtitutio proba. 19. Ὑποβαλλειν τὰς χάρακας τοῖς φυτοῖς. Apponere pedamenta ſtirpibus. 20. Ὑπαναγνύειν vel παραναγνύναι τὰς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις τοῖς νέοις. Infigere vel indere præcepta & admonitiones juvenibus. Pro. Suffulcire, adjuvare vel imbuere præceptis & admonitionibus adoleſcentes. 21. τὰ ἤθη βλαστάνουσι. Mores germinant, vel erumpunt.

X.

Νῦν δέ τις καὶ καταπύσειε τὴν πατέρων ἐπίνοιαν, οἵτινες πρὶν δοκιμάσαι τὰς μέλλοντας διδάσκειν, δι' ἀγνοιαν, (ἔνθ' ὅτε καὶ δι' ἀπειρίαν) ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ ὑποσήμοις ἐγχει-

ἐγχειρίζουσι τὰς παῖδας. Καὶ ὅπως τοῦτό σοι καταγέλαστον, εἰ καὶ δι' ἀπειρίαν αὐτὸ πράττουσιν· ἐκεῖνο δὲ ἐράτως ἄτοπον. Τὸ ποῖον; Ἔνιοτε γοῦν εἰδότες, αἰδημόνως μᾶλλον αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων, τὴν ἐνίων τῆς παιδευτῆς ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὅμως τούτοις ἐπιτρέπουσι τὰς παῖδας οἱ μὴ τῆς ἀρεσκομένων ἠπιώτεροι κολακείαις, εἰσὶ δ' οἱ δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις· παράνομον ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἴ τις τῷ σώματι κάμνων, τὸν ὀπτικὸν μὴ δυνηθέντα ἀνασῶσαι παραλιπών, φίλῳ χαριζόμενος, τὴν δ' ἀπειρίαν ἀπολέσοι ἂν αὐτὸν ὠφέλοιτο· ἢ ναύκληρον τὸν ἄειστον ἀφεὶς, τὸν χείριστον δοκιμάσῃ, φίλε δεσπότης. Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες. Πάτερ τις καλέσθω, πλείω λόγον τῆς τῶν δεομένων ποιεῖται χάριτος, ἢ τῆς τῶν τέκνων παιδεύσεως; Εἶτ' οὐκ οἶσθα πολλάκις ὁ Κράτης ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς ἔλεγεν, ὅτι εἴπερ ἄρα δυνατὸν ἦν, ἀναβάντα ὅτι τὸ μετεωρότατον τῆς πόλεως ἀνακεκραγεῖν μέγα, Ὦ ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε, οἵτινες χρημάτων μὲν κτήσεως πᾶσαν ποιεῖσθε σπουδὴν, τῶν δ' υἱέων οἷς ταῦτα καταλείψετε, μικρὰ φροντίζετε; Τούτοις δ' ἂν ἔγωγε προσθείην, ὅτι Οἱ πιστοὶ πατέρες εὐδαιμόνησον ποιοῦσιν οἷον εἴ τις τὸ μὲν σῶμα μέγα φρονίζοι, τὴν δὲ ψυχὴν ὀλιγώρως ἔχοι.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Καταπύθειν τῶν πατέρων ἐνίων. Deſpuere quoſdam parentes. Vel. Deſpuere in injuriam quorundam parentum. Item. Contemnere, deſpicere vel rejicere quoſdam parentes. 2. πρὶν δοκιμάσαι. Priuſquam exploraverint, vel periculum fecerint. 3. δοκιμάζειν τοὺς μέλλοντας διδάσκειν. Græciſm. V. t. Explorare futuros docere, pro doctu-ros. Pro. Facere periculum futurorum Magiſtrorum, ſeu eorum, qui docturi ſunt. 4. ἐγχειρίζειν τοὺς παῖδας δι' ἄγνοιαν (ἐνδ' ὅτε καὶ δι' ἀπειρίαν) ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ παρασήμοις. Committere liberos per ignorantiam (aut etiam quandoque per imperitiam) non ſpectatis & malæ notæ hominibus. 5. καὶ ὅπως τοῦτό ὄζει καταγέλαστον, εἰ καὶ δι' ἀπειρίαν αὐτὸ πεφήσασι. V. t. Atque nondum hoc eſt ridiculum, ſiquidem per imprudentiam id faciunt. Pro. Quamvis non hoc uſque adeò ridiculum, ſiquidem imprudentiâ peccatur. 6. τοῦτο ἐσχάτως ἄτοπον. Hoc extremè abſurdum eſt. 7. τὸ ποῖον; Quid? 8. ἐνιότε γὰρ εἰδότες αἰδομένων μᾶλλον αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων τὴν ἐνίων τῶν παιδευτῶν ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὅμως τούτοις ἐπιτρέπουσι τοὺς παῖδας,

οἱ μὲν τὴν τῶν ἀρεσκομένων ἡπτωμένοι κολακείας, εἰσὶ δ' οἱ δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις. V. t. Interdum enim scientes intelligentibus magis ipsis hoc dicentibus quorundam Magistrorum imperitiam simul & pravitatem, tamen istis mandant liberos, hi quidem blandientium victi adulationibus; sunt verò, qui rogantibus gratiam dantes amicis id faciunt. Pro. Nonnunquam id monentibus, qui id melius norunt, scientes quanta sit Magistrorum quorundam imperitia juxta atque pravitas; iis tamen suos mandant liberos, vel adulationibus blandientium victi, vel rogantibus etiam amicis gratiam dantes. Hinc. 1. εἰδέναι τὴν τῶν παιδευτῶν ἀπειρίαν καὶ μοχθηρίαν. Nosse Magistrorum imperitiam & pravitatem. 2. αἰσθάνεσθαί τι μᾶλλον. Scire vel nosse aliquid melius. 3. ἐπιτρέπειν τοὺς παῖδας τοῖς παιδευταῖς. Committere liberos Magistris. 4. ἡττᾶσθαι τῇ κολακείαις τῶν ἀρεσκομένων. Superari vel vinci adulationibus blandientium. 5. χαρίζεσθαι τοῖς φίλοις. Gratum facere, vel dare amicis. 9. κάμνειν τῷ σώματι. Ægrotare corpore. 10. παραλιπεῖν vel παραλείπειν τὸν σὺν ὀπτικῇ μνημονεύοντα σῶσαι. Subaudi Ἰατρὸν. Omittere medicum, qui arte potuit mederi. 11. ἀπολλύειν vel ἀπολλύναι τινά. Perdere vel necare aliquem. 12. περιεῖσθαι τὴν

ἀπειρίαν ἀπολέσαι τὸ ἰατρεύειν. Deligere medicum, qui ob inſcitiam necet vel perdat. 13. αἱρεῖσθαι ναύκληρον τὸν ἄριστον. Repudiare optimum navis rectorem. 14. δοκιμάζειν ναύκληρον τὸν χείριστον φίλου δεηθέντος. Deligere peſſimum navis rectorem amico petente. 15. Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες. Juppiter, & Dii omnes! Proh Deûm atque hominum fidem! 16. καλεῖσθαι πατέρα. Vocari patrem. Nomen gerere patris. 17. ποιεῖν πλείω λόγον τῆς τῶν δουλῶν χάριτος, ἢ τῆς τέκνων παιδεύσεως. Majorem habere rationem petentium, quàm inſtitutionis liberorum. 18. λέγειν εἰκότα. Dicere conſentanea, ſeu ea, quæ ſunt conſentanea. 19. ὅτι ἐγένετο ἄρα δυνατὸν ἦν. V. t. Quod ſi certè poſſibile erat. Pro. Si fieri poſſet. 20. Ἀναβαίνειν ὅπῃ τὸ μετέωρόταλον τῆς πόλεως μέρος. Aſcendere in altiſſimam urbis partem, vel altiſſimum civitatis locum. 21. ποῖ φέρεσθε; Quò ferimini? Pro. Quò tenditis. 22. ποιεῖν πᾶσαν χρημάτων κτῆσιν περὶ σπουδήν. V. t. Facere omne opum acquiſitionem circa ſtudium. Pro. Impendere omne ſtudium rei faciendæ, vel opibus quærendis. 22. καταλείπειν τὰ χρήματα τοῖς υἱοῖς. Relinquere opes filiis. 24. ὀλιγωρεῖν μικροῦ τοῦ υἱέως. Parùm curare filios. 25. προστιθέναι τινί τι. Addere aliquid alicui rei. 26. ποιεῖν

ἓιν παραπλησίον vel παραπλησίως. Perinde, non secus, non aliter facere. 27. φροντίζειν τοῦ ὑποδήματος. Solicitum esse de calceo. 28. ὀλιγωρως ἔχειν, pro ὀλίγωρεῖν τοῦ ποδός. Negligere, vel, nihil curare pedem. Vid. Isocr. X, 11.

XI.

Πολλοὶ δὲ εἰς πιθῆκον τὴν πατέρων περιβαίνουσι φιλαργυρίας ἅμα καὶ μωρολογίας, ὥστ' ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελέσειαν, ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς πρίους αἱροῦνται πρὸς τέκνοις παιδευτὰς, ἕνωνον ἁμαθίαν διδόντες. Ἢ καὶ Ἀρίστιππος εἰκ ἀκόμψως, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀστείως ἐπίσκωψε τῷ λόγῳ πατέρα νεῷ καὶ φρενῶν κενὸν. Ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτὸν, πόσον αἰτεῖται μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως, ΧΙΛίας, ἔφη, δραχμάς. Τοῦ δὲ, Ἡράκλεις, εἰπόντος, ὡς ὑπέρπολυ τὸ αἴτημα· δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον χιλίων πρίασθαι. Τί οὖν, εἶπε, δύο ἕξεις ἀνδράποδα, καὶ τὸν υἱὸν, καὶ ὃν ἂν πρίῃ. Τὸ δὲ ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον; τῇ μὲν δεξιᾷ συνεθίζειν τὰ παιδία δίχεσθαι τὰς τροφὰς, κἂν προτείνεις τῇ ἀριστερᾷ, ὄπτημᾶν· μισθαμίαν δὲ ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ λόγων ὀρθὸν καὶ νομίμων ἀκούειν; Τί δὲ συμβαίνει τοῖς θαυμασοῖς πατράσιν, ἐπειδὰν κακῶς μὲν θρέψωσι, κακῶς δὲ παι-

δεύσωπ τὲς ὑὰς, ἐγὼ φεάσω. Ὅταν γὰς εἰς ἄνδεας ἐγγεγεαφότες τὸ μὴ ὑγιαίνον]Θ καὶ τεταγμένε βίε καταφεονήσωσιν, ὅτι ὧν τὰς ἀτάκτες καὶ ἀνδεαπιδωδεις ἡδονὰς ἑαυτὲς χρημνίσωσ, τότε δὴ μεταμελ.ὄνται τὶν τ τεκνων φεοδεδωκότες παιδείαν, ὅτε ὠδὲν ὄφελ]Θ, τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν, ἀδεμο.ὄντες. Οἱ μὴ γὸ αὐτῶν κόλακας καὶ ϖλασίτας ἀναλαμβάνεσιν, ἀνδεώπες ἀσήμες, καὶ καταεάτες, καὶ τῆς νεότη]Θ ἀνατεοπέας καὶ λυμεῶνας· οἱ δέ τινες ἑταίεας καὶ χαμαιπόνας λυ]ρᾶν]αι σοφεὰς καὶ πολυτελεῖς, οἱ ὧ καλοφαγᾶσιν· οἱ ὧ εἰς κύβες καὶ κώμες ὀξοχέλλεσιν· ἤδη δέ πνες καὶ τ νεανικωτέρων ἄπονται κακῶν, μοιχεύον]ες, καὶ κιϖοφοεᾶν]ες, καὶ μίαν ἡδονὴν θανάτε πιώμενοι· φιλοσόφω ὧ ὁμιλήσαν]ες ἔτοι ὁ τοῖς ἴσοις ϖεάγμασιν ἑαυ]ὲς ἂν καλαπιθεῖς παρέχον]ο· καὶ τό γε ϖαεάγγελμα τᾶ Διογένες ἕμαθον ἄν, ὃς φος]ικῶς μὲν τοῖς ῥήμασιν, ἀληθῶς ὧ τοῖς ϖεάγμασι ϖαεαινεῖ, καί φησιν. Εἴσελθε εἰς πορνεῖόν πν, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ ἀναξίων τὰ πῖμα ὠδὲν διαφέρει.

Græciſmi, Phraſes, Sententiæ & Notæ.

1. Προβαίνειν εἰς πιᾶτον φιλαργυρείας καὶ μισοτεκνίας. Eò progredi avaritiæ & in liberos odii. 2. ὥϑ' ἵνα, *ut.* Synonyma ſunt,

sunt, & tanquam parallela per pleonasmum junguntur. 3. τελεῖν πλείονα μισθόν. Solvere vel impendere majorem mercedem. 4. αἱρεῖν τοῖς τέκνοις παιδευτὰς τοὺς μηδενὸς τιμίους. Deligere, vel conducere liberis magistros nullius pretii homines. 5. διώκειν τὴν εὔωνον ἀμαθίαν. Sectari vilem insciti am. 6. σκώπτειν τινὰ τῷ λόγῳ, οὐκ ἀκόμψως, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀστείως. Irridere aliquem sermone non inelegante, sed valde festivé. Pro. Irridere vel pungere aliquem verbis non inelegantibus sed perurbanis, &c. 7. Ὁ πατὴρ νῦν καὶ φρενῶν κενός. Pater animi & mentis expers vel inops. Vel. Pater excors. 8. ἐρωτᾶν τινα. Interrogare aliquem. 9. αἰτεῖν μισθὸν ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως. Petere, vel poscere mercedem pro institutione. 10. ἡ παίδευσις τῶν τέκνων. Institutio Liberorum. 11. τοῦ δ' εἰπόντος. Illo verò dicente. 12. τὸ ὑπέρογκον αἴτημα. Nimium postulatum: nimia postulatio, vel petitio. 13. πρίασθαι ἀνδράποδον χιλίων δραχμῶν. Emere mancipium mille drachmis. 14. τὸ δ' ὅλον. Denique. 15. συνεθίζειν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφὰς τῇ δεξιᾷ. Assuefacere pueros sumere alimenta dextrâ manu, vel, ut dextrâ alimentum sumant manu. 16. προτείνειν τὴν ἀριστερᾶν. Subaudi χεῖρα. Protendere vel porrigere lævam *manum*. 17.

ὅπερ-

ἐπιτιμᾶν τινι. Objurgare, vel increpare aliquem. 18. μηδεμίαν ποιεῖσθαι πρόνοιαν τῶν λόγων ἐπιδεξίων καὶ νομίμων ἀκούειν. Nullam adhibere curam audiendi dextros proboſque ſermones, vel in audiendis dextris probiſque ſermonibus, &c. Nota. Infinitivis cum articulo genitivi caſûs utuntur Græci eo loco, quo Latini aut gerundiis in di vel ſimpli iter, vel addentes causâ, vel gratiâ, vel verbo conjunctivo præcedente ut, vel nè, &c. 19. κακῶς τρέφειν καὶ παιδεύειν τοὺς υἱούς. Malè nutrire ac inſtituere liberos ſeu filios. 20. φράζειν, τί συμβαίνει τοῖς πατράσι. Dicere, quid eveniat patribus. 21. ἐγγράφεσθαι εἰς ἄνδρας. Inſcribi vel numerari inter viros. Item, *virilem ſumere togam.* 22. καταφρονεῖν τοῦ ὑγιαίνοντος καὶ πλαγμοῦ βίου. Contemnere ſanam atque compoſitam vitæ rationem. Aſpernari ſanum atque compoſitum vitæ ductum. 23. χρημίζειν ἑαυτὸν ἐπὶ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀνδραποδώδεις ἡδονάς. Præcipitare ſe in incompoſitas atque ſerviles voluptates. 24. τότε δή. Tum demum. 25. παροράσθαι τὴν τῶν τέκνων παιδείαν. Negligere liberorum inſtitutionem. οἱ πατέρες τῶν τέκνων παιδείαν παροράσαντες μεταμελῆσθαι. Patres liberorum inſtitutionem negligentes, vel poſteaquam liberorum inſtitutionem neglexerint, vel

vel neglectæ liberorum inſtitutionis pœnitet. 26. ἀδημονεῖν τοῖς περὶ τέκνων ἀδικήμασιν. Percipere mœrorem è ſceleribus liberorum. Diſcruciare animum ſceleribus, vel ob ſcelera liberorum. 27. ἀναλαμβάνειν τὰς κόλακας καὶ παράσιτους. Adjungere ſibi adulatores ac paraſitos. 28. Sentent. Οἱ κόλακες καὶ οἱ παράσιτοί εἰσιν ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ κατάρατοι, καὶ τῆς νεότητος ἀναλώσεις, καὶ λυμεῶνες. Adulatores ac paraſiti ſunt homines pravi & execrabiles, & juventutis pernicies ac peſtis. 29. λυτροῦσθαι ἑταίρας καὶ χαμαιπέτας σκαφεῖς καὶ πολυτελεῖς. Redimere ſcorta & meretrices protervas atque ſumptuoſas. 30. καταφαγεῖν Abligurire. 31. ἐξοχέλλειν εἰς κύβους καὶ κώμους. Prorumpere, à recto vitæ curſu efferri in aleas & comeſſationes. 32. νεανικωτέρων ἅπτεσθαι κακῶν. Majora audere flagitia. 32. κιττοφορεῖν. Orgia Bacchi obire. 33. πριάσθαι θανάτῳ ἡδονήν. Voluptatem putare morte redimendam. 34. ὁμιλεῖν τῷ φιλοσόφῳ. Verſari cum Philoſopho. 35. παρέχεσθαι ἑαυτὸν καταπειθῆ τοῖς ἴσοις πράγμασιν. V. t. Exhibere vel præbere ſeipſos obedientes talibus rebus. Pro. Talibus ſeſe mancipare rebus. 36. μανθάνειν τὸ παράγγελμα τῦ Διογένους. Diſcere præceptum Diogenis. 37. παραινεῖν τοῖς ῥήμασι φορτικῶς. Monere verbis inſolenter,

pro,

pro, insolentibus. 38. Φρονεῖν ἀληθῶς τοῖς πράγμασι. V. t. Monere verè rebus. Pro. Monere, quo ad res ipsas attinet, veré. 39. εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ πορνεῖον. Ingredi in Lupanar. 40. Sententia. τὰ τίμια τῶν ἀναξίων διαφέρει. Res honestæ ab indignis differunt.

XII.

Συνελὼν τοίνυν ἐγώ φημι, καὶ χρησμολογεῖν μᾶλλον ἢ παραινεῖν δόξαιμ' ἂν εἰκώτως, ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τύπῃ κεφάλαιον, ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ὅτι· καὶ ταῦτα φορὰ καὶ συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα, καὶ μικρὰ, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέκαστον.

Εὐχρόεια καλὸν μέν, ἀλλὰ πρόνοια ἀγαθόν.

Πλοῦτος ἦ πίων μέν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα· ἐπεισὶ δὲ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρων προσήνεγκε. καὶ ὁ Πολὺς πλοῦτος, σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βιλομόροις βαλάντια πρεύειν, καὶ χέρσοις οἰκέταις, καὶ συκοφάνταις· καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι.

Δίκαια μὲν σιγᾶν, ἀλλ' ἀδύνατον.

Κάλ-

Κάλλος ὃ θερμάχιστον μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον.
Ὑγίεια ὃ πίμον μὲν, ἀλλ' εὐμεταβλητον.
Ἰσχὺς ὃ ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ.
τὸ ὃ ὅλον, εἴ τις ὅπι τῇ τῶ σώματος ῥώμη φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων· πόσον γὰρ ἔζιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνη τῆ πρὸς ἄλλων ζώων δυνάμεως, λέγω ὃ, οἷον ἐλεφάντων καὶ ταύρων καὶ λεόντων;

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Συνελὼν τοίνυν ἐγώ φημι, καὶ χρησμολογεῖν μᾶλλον ἢ προφαινεῖν δόξαιμ' ἂν εἰκότως. V. t. Contrahens, vel breviter complexus igitur ego dico, & vaticinari potiùs quàm admonere viſus fuerim meritò. Pro. Ut paucis rem totam abſolvam, vel, ut unâ ſummâ rem totam explicem, etſi haud injuriâ vaticinari potiùs, quàm præcipere videri poſſum, ita pronuncio. 2. ὅπ ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον, ἀγωγὴ σπουδαία, καὶ παιδεία νόμιμός ὄζι. V. t. Quòd unum primum, & medium, & ultimum in his caput, educatio bona & inſtitutio legitima eſt. Pro, unum eſſe primum, idemque & medium, & ultimum in hac re caput, educationem rectam, legitimamque inſtitutionem. 3. εἶναι φρονῶν καὶ συνεζῶν

χὲν πρὸς ἀρετὴν ϗ πρὸς εὐδαιμονίαν. V. t. Utile & adjuvans esse ad virtutem & fœlicitatem. Pro. Conducere ac adjumentum afferre ad virtutem & fœlicitatem. 4. τὰ ἄλλα τῶν ἀγαθῶν. Græcismus, qui idem est, quod τὰ ἄλλα ἀγαθά. Alia, cætera, vel reliqua bona. 5. τὸ ἀγαθὸν τὸ ὐκ ἀξιοσπούδαστον. Bonum operâ impendendâ minùs dignum. Vel. Bonum indignum, in quod operam vel studium impendas. Not. καθέστηκεν vel καθέστηκε in textu significatione idem est, quod εἰσὶ, sunt, &c. 6. Sententia. εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ παρόντων ἀγαθόν. Græc. Vid. VIII. 12. Nobilitas generis, seu, natalium splendor res est præclara sanè; sed bonum à majoribus profectum. 7. Sententia. πλοῦτος τίμιον μὲν, ἀλλὰ τυχῆς κτῆμα. Græc. VIII. 12. V. t. Divitiæ *sunt* res pretiosa, sed fortunæ possessio. Pro. Divitiæ in pretio sunt; verùm earum possessio à fortuna pendet. 8. ἀφαιρεῖν τὸ πλοῦτον τῶν ἐχόντων. V. t. Auferre divitias habentium. Pro. Adimere divitias habentibus. Privare opibus habentes. 9. παρασπανίζειν vel παρασφέρειν τὸ πλοῦτον τοῖς ὐκ ἐλπίσασι. Offerre divitias non sperantibus. Sententia. Ἡ τυχὴ τὸ πλοῦτον τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' ὐκ ἐλπίσασι φέρουσα παρασπανίζει. V. t. Fortuna divitias habentium quidem sæpe abstulit,

non

non ſperantibus verò ferens obtulit. Pro. Fortuna ſæpenumero divitias habentibus ademit, & non ſperantibus eas obtulit. 10. Sententia. Ὁ πολὺς πλοῦτος, σκοπὸς ἐκκεῖται τοῖς βουλομένοις βαλαντία τοξεύειν, κακόζηλοις οἰκέταις καὶ συκοφάνταις. V. t. Multæ divitiæ ſcopus propoſitæ ſunt volentibus marſupia ſagittâ ferire, maleficis ſervis & calumniatoribus. Pro. Magnæ ac ingentes opes tanquam ſcopus propoſitæ ſunt iis, qui loculos exhaurire cupiunt, ſervis maleficis ac calumniatoribus. 11. Καὶ τὸ μέγιστον. Et quod maximum eſt. 12. Sententia. Τοῦ πλούτου καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι. Divitiæ etiam peſſimis, vel improbiſſimis contingunt, vel adſunt. 13. Sentent. Δόξα γε μὲν σεμνὸν, ἀλλ' ἀβέβαιον: Græciſm. VIII. 12. Gloria res equidem eſt venerabilis; at inſtabilis. Vel. Gloria res eſt, ut venerabilis, ita inſtabilis. 14. Sententia. Κάλλος μὲν περιμάχητον, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. Græciſm. VIII, 12. Pulchritudo eſt res optabilis, ſed parvo durans tempore. 15. Sentent. Ὑγίεια μὲν τίμιον, ἀλλ' εὐμετάβατον. Græciſm. VIII, 12. Sanitas quidem res pretioſa eſt, ſed facilè mutabilis. Vel. Sanitas pretioſa ſanè res eſt, ſed eadem facilè mutatur. 16. Sentent. Ἰσχὺς μὲν ζηλωτὸν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. Græciſm.

ciſm. VIII. 12. Not. γήρᾳ hîc ponitur Atticè per contractionem pro γήρᾳι dativ. ſing. à γῆρας. Robur quidem eſt res optabilis, ſed ea, quæ facilè morbo & ſenectute aboletur. Vel. Robur equidem res eſt digna laude ac voto, ſed facilè morbo ac ſenectute aboletur. 17. τὸ δὲ ὅλον. V. t. Id, quod totum. Pro. Ut uno verbo dicam, &c. 18. Sentent. Εἴ τις ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνόμης διαμαρτάνων. V. t. Si quis robore corporis ſuperbit, ſciat à ſententia aberrans. Pro. Qui ob vires corporis ſibi plaudit, ſcire debet ſe à vero aberrare. Nota. διαμαρτάνων particip. hîc pro infinitivo διαμαρτάνειν ponitur. Vid. Iſocrat. 1, 2. 19. πόσον ἰσχὺς eſt Græciſmus, qui idem eſt, quod πόση ἰσχύς; quantum robur? &c. 20. λέγω δὲ, ὅιον. Dico autem, exempli gratiâ; item paucis, *puta*. Vid. I. 8.

XIII.

Παιδεία ἦν τὸ ἐν ἡμῖν μόνον ὀξὺν ἀθάνατον καὶ θεῖον. Καὶ δύο τὰ πάντων ὀξὺ κυρεῖ τὰ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος· καὶ ὁ μὲν νοῦς, ἀρχικὸς ὢν τοῦ λόγου· ὁ δὲ λόγος, ὑφηνικὸς τοῦ νοῦ· πύκνῃ μὲν ἀναλωτός, συκοφαντίᾳ δὲ ἀναφαίρετος, νόσῳ ἀδιάφθορος, γήρᾳ δὲ ἀλύμαντος. Μόνος γὰρ ὁ νοῦς παλαιὸ-

λαιέμβιος ἀνηβᾷ· καὶ Ὁ Χρόνος, τἄλλα πάνυ ἀφαιρῶν, τῷ γήρᾳ προσέθηκε τὸ ὀπισήμιον. Ὁ γε μὴν πόλεμος χειμάῤῥους δίκην πάντα αἴρων, καὶ πάντα παραφέρων, μόνιον οὐ δύναται παιδείαν παρελέσθαι. Καί μοι δοκεῖ Σπίλπων ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος, ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν, ὅτε Δημήτριος ἐξανδραποδισάμενος τὴν πόλιν, εἰς ἔδαφος κατέβαλε, καὶ τὸν Σπίλπωνα ἤρετο, μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη· καὶ ὃς, Οὐδέν, εἶπε, Πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν. Σύμφωνος δὲ καὶ συνῳδὸς καὶ ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτῃ φαίνεται. Καὶ γὰρ ὅτος, ἐρωτήσαντός αὐτὸν (μοὶ δοκεῖ) Γοργίου, ἣν ἔχοι περὶ τῆς μεγάλης βασιλέως εὐπολιτίαν, καὶ εἰ νομίζοι τοῦτον εὐδαίμονα εἶναι, Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει· ὡς τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τούτοις, οὐκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένην. Ὥστερ δὲ παραινῶ τὴν παιδείας χάριν τέκνων μηδὲν ποιεῖσθαι προὐργιαίτερον· ὅτως ἂν πάλιν φημὶ δεῖν τὴν ἀδιαφθόρου καὶ ὑγιαινούσης ἕνεκεν, τῶν πανηγυρικῶν λήρων ὡς πορρωτάτω τὰς ἡμᾶς ἀπάγειν. Τὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. Μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ καὶ Εὐριπίδης λέγων·

Ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δεῦρο λόγων,
Εἰς ἥλικας δὲ καὶ λίγυς σοφώτερος.

Ἔχει δὲ γὰρ μοῖραν τόδε· οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μυριπλώτεροι λέγειν.

Ὀρῶ δ' ἔγωγε τὰς πᾶς συφφετώδεσιν ὄχλοις ἀρεσκῶς καὶ κεχαρισμένως ἐπιτηδεύοντας λέγειν, καὶ τί βίον ὡς τὰ πολλὰ ἀσώτους καὶ φιληδόνους ἀπεβαίνοντας· καὶ νὴ Δί' εἰκότως. Εἰ γὰρ ἄλλοις ἡδονὰς παρασκευάζοντες ἀμελῶσι τοῦ καλοῦ, χολὴ γ' ἂν τὶς ἰδίας ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς ὑπέρανω τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ποιήσαιντο, ἢ τὸ σῶφρον ἀντὶ τῆς τερπνοῦ διώξαιεν.

Græciſm. Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Sentent. Ἡ παιδεία ἡμῖν ἐν ἡμῖν μόνον ὄζιν ἀθάναλον καὶ θεῖον. Græciſm. Vid. VIII, 12. Poſt articul. ἡμῖν ſubintellige hîc ὄντων ἀγαθῶν. Doctrina eorum, quæ nobis adſunt bonorum ſola immortalis eſt & divina. 2. Sententia. Δύο τὰ πάντων ὄζι κυριώτατα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. Duo ſunt in humana natura principatum facilè obtinentia, mens & ratio. Vel. Duo ſunt, mens & ratio, quæ in hominis natura principatum facilè obtinent. 3. Ὁ νοῦς ἀρχικός ὄζι τοῦ λόγου. Mens rationi præeſt, vel imperat. 4. Ὁ λόγος ὑπηρετικός ὄζι τοῦ νοῦ. Ratio imperia mentis exequitur. 5. Ὁ λόγος τύχῃ μὴ ἀνάλωτος, συκοφαντίᾳ ἢ ἀναφαίρετος, πόσῳ δ' ἀδιάφθορος, γήρᾳ δ' ἀλύμαντος. Ratio fortunæ minùs obnoxia nullà calumniâ auferri, nullo morbo corrumpi, ac ſenectute lædi non poteſt. 6. μόνος ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηδής. Sola mens ſeneſcens

ju-

juveneſcit. 7. Ὁ χρόνος τἄλλα πάντ' ἀφαιρῶν τῷ γήρᾳ προσίθησι τὴν ἐπιστήμην. Tempus cùm adimat alia, ſenectuti apponit ſcientiam. Nota. Τἄλλα hîc Atticè per crasin ponitur pro τὰ ἄλλα. 8. Ὁ πόλεμος χειμάῤῥῳ ὅμοιος πάντα σύρων, καὶ πάντα ἀφαιρούμενος, μόνῳ τῷ δύνασθαι παιδείαν παραλείπεται. Nota. In voce ὅμοιος ſubaudi κατά. Bellum, cùm torrentis in morem omnia ſecum trahat, omniaque abducat, ſolam doctrinam auferre non poteſt. 9. ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἢ ποιεῖν ἀπόκρισιν. Reſponſum dare memoratu dignum. 10. ἐξανδραποδίζεσθαι τὴν πόλιν. In ſervitutem redigere civitatem: diripere, vel expugnare urbem. 11. καταβαλεῖν. vel. καταβάλλειν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν. V. t. Dejicere in ſolum civitatem. Pro. Solo æquare vel adæquare civitatem, vel urbem. 12. Ὁ Δημήτριος τὸν Στίλπωνα ἤρετο, μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη; Demetrius Stilponem interrogavit, num quid amiſiſſet? 13. Ὁ πόλεμος οὐ λαφυραγωγεῖ τὴν ἀρετήν. Bellum inter ſpolia virtutem non capit. 14. ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτῃ σύμφωνος καὶ συνῳδὸς φαίνεται. V. t. Socratis reſponſio huic conſonans ac concordans eſſe videtur. Vel. Dictum Socratis huic conſonat ac concordat, ſeu, concinit atque conſonat. 15. ἐρωτᾷν τινα.

Interrogare aliquem. 16. ἔχειν βούλησιν περί τινος. Habere opinionem, existimationem, judicium, vel sententiam de aliquo. Pro. Opinari, existimare, judicare vel sentire de aliquo. 17. Νομίζειν τινὰ εὐδαίμονα εἶναι. Putare aliquem fœlicem esse. 18. οὐκ οἶδα, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει. Græc. ac in specie Atticismus insignis. V. t. Non novi, quomodò virtutis & doctrinæ habet. Pro. Cicerone interprete. Ignoro, quàm bonus, & quàm doctus vir sit. Vel. Nescio, virtute & doctrinâ prædituſ sit, necne. Nota. Verbum ἔχω cum adverbiis πῶς, ὅπως, ὡς, ὅπως, εὖ, καλῶς, κακῶς & Genitivo casu Atticè & eleganter conjungitur. 19. ὡς τὴν εὐδαιμονίας ἐν τύχαις, οὐκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένης. V. t. Scilicet fœlicitate in istis, non in fortuitis bonis consistente. Vel. Quòd fœlicitas in his, non in obnoxiis fortunæ bonis posita esset, vel consisteret. Hinc. ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ παιδείᾳ κεῖται. Fœlicitas in virtute & doctrina consistit. 20. μηδὲν ποιεῖσθαι πρεσβύτερον τῆς παιδείας τῶν τέκνων. V. t. Nihil facere melius, vel utilius institutione liberorum. Pro. Nihil antiquius habere vel ducere liberorum institutione. 21. ἔχεσθαι τῆς παιδείας τῆς ἀδιαφθόρου καὶ ὑγιαινούσης. Sectari incorruptam sanamque institutionem, vel doctri-

doctrinam. 22. ἀπάγειν τὺς υἱεῖς ὡς πορρωτάτω τῆ παντηγεικῶν λήρων. Abducere filios quàm longiſſimè à popularibus nugis, vel, à nugis ad cœtus populares comparatis. 23. Sententia. Τὸ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ὄζιν ἀπαρέσκειν. Vulgo placere, ſapientibus eſt diſplicere. 24. Εὐριπίδης μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ. Euripides teſtimonium perhibet his verbis. 25. ἄκομψον δῦναι λόγον εἰς ὄχλον. Imperitus verba facere ad populum. 26. Σοφώτερον λόγον δῦναι εἰς ἥλικας κὠλίγυς. Doctior verba facere ad, vel, inter æquales & paucos. Nota. κὠλίγυς hîc Atticè pro καὶ ὀλίγυς ponitur. 27. Sententia. οἱ ἐν σοφοῖς φαῦλοι πῶρ ὄχλῳ μυσικώτεροι λέγυσι. V. t. Qui inter ſapientes viles, vel contempti ſunt, magis ſeu plus muſici, vel muſicè, vel elegantiùs apud populum dicunt. Pro. Qui inter doctos nil valent, eorum oratio apud vulgus gratior eſt. 28. λέγειν ἀρεσκῶς καὶ κεχαρισμένως τοῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις. V. t. Dicere blandè & gratè promiſcuis turbis. Pro. Dicere ad placitum & gratiam promiſcuæ turbæ. Vel. Placere dicendo promiſcuæ hominum turbæ. 29. ἀποβαίνειν ἄσωτον καὶ φιλήδονον τὸν βίον. Subaudi καλά. V. t. Evadere luxurioſum & voluptuoſum vitam, vel, quoad vitam. Pro. Evadere, vel exiſtere intemperantem ac voluptu-

voluptatibus deditum. 30. Φθασκευάζειν ἡδονὰς ἄλλοις. Parare vel conciliare voluptatem aliis. Voluptatem afferre vel creare aliis, &c. 31. ἀμελεῖν τοῦ καλοῦ. Negligere id quod honeſtum eſt. Nullam ducere rationem honeſtatis. 32. ποιεῖν τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ὑπεράνω τῆς ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς. V.t. Facere rectum & ſanum ſuprà oblectationem & luxuriam. Pro. Præferre oblectationi & luxuriæ ea, quæ recta ſunt atque ſana. 33. Διώκειν τὸ σῶφρον ἀντὶ τοῦ τερπνοῦ. Sectari ea, quæ moderata ſunt, vel, res moderatas pro dulcibus, &c.

XIV.

Πρὸς δὴ τούτοις, τί ἂν τὸς παῖδας χρηςὸν ἕτερον διδάξαιμι, καὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς ὑπουργεῖσθαι παραινέσαιμι, καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν, μήτε πράττειν· καὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, Χαλεπὰ τὰ καλά. Οἱ δ' αὐτοχέδιοι τῶν λόγων, πολλῆς εὐχερείας καὶ ῥᾳδιουργίας εἰσὶ πλήρεις, ὅθ' ὅδεν ἀρκτέον, οὐθ' ὅπου παυστέον ὄζειν εἰδότων. Χωρεῖς δὴ τῶν ἄλλων πλημμελημάτων, οὓς ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγωσιν, εἰς ἀμέλειαν δηγνὴν ἐμπίπτουσι, καὶ πολυλογίαν σκέψις δ' ἂν ἐκ τῆς ἐκνεμούσης συμμετρίας τὸν λόγον ἐκπίπτειν. Ὁ Περικλῆς (ὡς ἡμῖν ἀκούειν παραδέδοται) καλούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου πολλάκις ἐκ ὑπήκουσε,

ωσι, λέγων ἀσύνταχ]ον εἶ). ὡσαύτως ϗ ὁ Δημοδένης ζηλωτὴς τῆς τότε πολιτείας γιόμενος, καλούντων αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων σύμβουλον, ἀντέβαινεν, Οὐ συντέτραγμαι, λέγων. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέσποτος ὄζει, ϗ πιπλασμένη παράδοσις. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου λόγῳ τὴν σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι φησὶ γάρ· Ἐγὼ δ' ἐσκέφθαι μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, φημὶ, ϗ ἂν ἀγνοεῖν κατεμεμελετηκέναι γε, ὡς ἐνὶ μάλιστα ἐμοί· ϗ γὰρ ἂν ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν ϗ πάσχων, ἠμέλουν ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Πρὸς δὲ τούτοις. Ad hæc. 2. Διδάσκειν τι χρηστὸν τοὺς παῖδας. Docere aliquid utile pueros. 3. ἐπφύεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς. Inhærere bonis. 4. Sentent. καλόν ἐστι μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν, μήτε πράττειν. Pulchrum eſt nihil fruſtrà neque dici, neque agi, &c. 5. χαλεπὰ τὰ καλά. Difficilia ſunt, quæ pulchra ſunt. 6. Οἱ αὐτοσχέδιοι τῶν λόγων πολλῆς εὐχερείας ϗ ῥᾳθυμίας εἰσὶ πλήρεις. Orationes ex tempore habitæ plenæ ſunt multæ levitatis atque vanitatis. 7. Οὐδ' ὅθεν ἀρκτέον, οὐδ' ὅποι παυστέον ὄζιν, εἰδότων. V. t. Neque unde incipiendum, neque ubi deſinendum eſt ſcientium. Pro. Neque

ini-

initium habentes aptum, neque finem. 8. χωρὶς τῶν ἄλλων πλημμελημάτων. Præter alia delicta. 9. λέγειν ἐκ τῦ ῥᾳδιχρῆμα. Subaudi ὄντ@ χρήνα. Articul. enim ſemper ſive præpoſitionibus, ſive adverbiis præpoſiti volunt vel nomen aliquod, vel participium, vel utrumque ſimul ſubaudiri. 10. ἐμπίπτειν εἰς ἀμελείαν ἀργολὼ κ) πολυλογίαν. Incidere in periculoſam verborum redundantiam atque loquacitatem. 11. ἐᾶν τ λόγον τ ἰκνυμένης συμμελείας ἐκπίπτειν. Permittere orationem juſtam excedere proportionem. Sinere orationem debitum excedere modum, fineſque tranſilire. 12. ὡς ἡμῖν ἀκύειν ῥᾳδίδοται. Prout, vel ſicut nobis audire datum eſt. Item, Ut aiunt, ferunt, narrant, &c. 13. Καλεῖσθαι ὑπὸ τῦ δήμυ. Vocari à populo. 14. ὑπακύειν τῷ δήμῳ. Obedire, obtemperare vel morem gerere populo. 15. λέγων ἀσύνταχτ@ ἔχ). V. t. Dicens inordinatus, vel indiſpoſitus eſſe. Pro. Dicens ſe inordinatum, indiſpoſitum, & rectiùs *non præmeditatum eſſe*. 16. γίνεσθαι ζηλωτὴν τ πν@ πολιτείας. V. t. Fieri æmulatorem alicujus politiæ, vel gubernationis. Pro. Æmulum eſſe alicujus in Republica gerenda. Æmulari, vel imitari aliquem in Republica adminiſtranda. 17. Ὁ Δημοσθένης καλῦντων αὐτὸν τῶν Ἀθηναί-

ων

ων σύμβουλον, vel καλέσαντος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων σύμβουλος, ἀντέβαινε. Demosthenes vocantibus ipsum Athenienſibus conſiliarium, vel vocatus ab Athenienſibus conſiliarius, reſtitit. Pro. Demosthenes cùm ab Athenienſibus ad conſilium dandum vocaretur, recuſavit, &c. 18. Οὐ συντέταγμαι. Non ſum commentatus. 19. Καὶ μέν. Verùm. 20. Ταῦτα ἀδέσποτός ἐστι καὶ πεπλασμένη παράδοσις. Hæc, vel hæ res ſunt nullum autorem habens & ficta traditio. Hæc nullo autore tradita ſunt & conficta. 21. Ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου λόγῳ τὴν τῆς σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι. Demosthenes in oratione contra Midiam, vel Midiana meditationis utilitatem evidenter commendat. 22. ἐγὼ ἐσκέφθαι φημὶ, κἂν ἀρνηθείην καταμεμελετηκέναι. Ego me meditatum eſſe profiteor, neque negaverim, vel neque inficiabor me ſtudiosè commentatum eſſe orationem. 23. τοιαῦτα παθεῖν καὶ πάσχειν. Talia paſſum eſſe atque pati, vel ſuſtinere. 24. ἠμέλουν ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον. V. t. Negligebam ea, quæ de iſtis dicere futurus eram. Pro. Neglexiſſem ea, quæ in mea mihi cauſa erant dicenda. Nota. Relativum plerumque ponitur in eo caſu, in quo antecedens ſubſtantivum poni debet, & cum eodem convenit caſu nullâ ratione habitâ verbi ſequentis.

XV.

Τὸ δὲ μὴ παντὰπασιν ἀποδοκιμάζειν τῶν λόγων τὴν ἑτοιμότητα, ἢ πάλιν αὖ ταύτῃ ὐκ ἐπ' ἀξίοις ἀσκεῖν, ὐ φαίην ἂν ἔγωγε· ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκῳ μοίρᾳ τοῦτο ποιητέον ὄζι. Μέχρι δὲ τῆς τ' ἀνδρῶν ἡλικίας, ὐδὲν ὀκ τῷ παραπυχόν[τ]ι ἀξιῶ λέγειν· ἀλλ' ὅταν τις ῥιζώσῃ τὴν δύναμιν, τότε, τῶν καιρῶν καλόντων, ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις πρέπον. Ὥσπερ γὰρ οἱ πολὺν χρόνον δεδέντες, κἂν λυθεῖεν ὕστερον, ὑπὸ τῆς πολυχρονίυ τῶν δεσμῶν συνηθείας ὐ δυνάμενοι βαδίζειν, ὑποσκελίζονται· ἢ αὐτὸν τρόπον οἱ πολλῷ χρόνῳ τ' λόγου σφίγξαντες, κἂν εἴ ποτε ὀκ τῷ παραχρῆμα δεήσειεν εἰπεῖν, ὐδὲν ἧττον τ' αὐτὸν τῆς ἐρμιωείας χαραχτῆρα φυλάττουσι. Τὸ δὲ ἔπ παῖδας ὄντας ἐᾶν ὀλὶ καιρῷ λέγειν, ματαιολογίας τῆς ἐσάτης ἄπορον καθίσαται. Ζωγράφῳ, φασὶν, ἄθλιῳ Ἀπελλῆ δείξας εἰκόνα, Ταύτῃ ἔφη, νῦν γέγραφα· ὁ δὲ, Καὶ ἢν μὴ λέγῃς, εἶπεν, οἶδα ὅπ τα χὶ γέγραπαι θαυμάζω δὲ πῶς ὐχὶ πιαύτας πλείως γέγραφας. ὥσπερ πίνυν (ἐπανάγω γὰρ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τῦ λόγυ ὑπόθεσιν) τὴν διατριχὴν χὶ διατράγῳδον, ὅπως αὖ πάλιν χὶ τὴν σμικρολογίαν τῆς λέξεως χὶ ταπείνωσιν παραινᾶ διευλαβεῖσθαι χὶ φεύγειν· ἢ μὲν γὰ ὑπέρογκ-

ἐγχ&, ἀπολίτευτός ὄξιν. ἡ δὲ ἰσχνὴ, λίαν ἀνέκπλησ&.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἀποδοκιμάζειν τῶν λόγων τὴν ἐπιμύθιαν. Improbare, vituperare, damnare promptitudinem dicendi, vel diſſerendi. 2. Ἀσκεῖν τὴν τῶν λόγων ἐπιμύθιαν ἐπ' ἀξίοις. Exercere promptitudinem dicendi in rebus dignis. Adhibere facultatem promptè diſſerendi rebus dignis, &c. Nota. In textu hîc πάλιν αὖ tanquam ſynonyma aggregantur. 3. τοῦτο ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ ποιητέον ἐστί. V. t. Hoc quaſi in medicamenti loco faciendum eſt. Pro. Hoc tanquam medicamentum uſurpandum eſt. Vid. II, 3. 4. μέχρι τῶν ἀνδρῶν ἡλικίας. Uſque ad virorum, pro virilem ætatem. Vel. Ante virilem ætatem. 5. λέγειν ἐκ τοῦ παρόν&. Subaudi καιρῷ, &c. Dicere quavis occaſione oblatâ. Orare ad argumentum ſubitò oblatum. 6. ῥιζοῦν τὴν δύναμιν τοῦ λέγειν. Radicare facultatem dicendi vel diſſerendi. 7. τότε τοῦ καιρῶν καλοῦντος. Tunc occaſione invitante, vel tempore monente. 8. ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις. Liberè uti oratione. 9. Οἱ δεδεμένοι πολὺν χρόνον. Ii, qui longum tempus vincti fuerunt. 10. ὃ

δύνασθαι βαδίζειν ἀπὸ τ πολυχρονίου δεσμῶν συνηθείας. Non posse incedere ob diuturnam vinculorum consvetudinem. 11. σφίγγειν τ λόγον. Constringere orationem. Constrictâ uti oratione, &c. 12. εἰπεῖν ἐκ τοῦ παραχρῆμα. Subitò dicere. 13. ἐδὲν ἧττον. Nihilominus. 14. φυλάσσειν τ αὐτὴν τ ἑρμηνείας χαρακτῆρα. Retinere vel servare eandem interpretationis formam. 15. τὸ ἐκ καιροῦ λέγειν μαλακολογίας τ ἐξάπτης αἴτιον καθίστασθαι. Dicere ex tempore causam præbet extremæ vaniloquentiæ. 16. δεικνύειν vel δεικνύναι τινὶ εἰκόνα. Ostendere alicui imaginem. 17. γεγράφθαι τὴν εἰκόνα. Pingere imaginem, &c. 18. Ἐπανάγειν πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν. Redire ad id, quod ab initio fuit, orationis argumentum, vel propositum. Vel paucis. Redire ad propositum vel institutum. 19. Διευλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν τὴν σμικρολογίαν τ λέξεως καὶ ταπείνωσιν. Vitare ac fugere nimiam dictionis humilitatem atque exilitatem. 20. ἡ ὑπερογκος λέξις ἀπολίτευτός ἐστι. Dictio, vel oratio nimio turgens fastu ad res civiles inepta est. 21. ἡ ἰσχνὴ λέξις λίαν ἀνέκπληκτός ἐστι. Dictio nimis gracilis nihil habet ad percellendum roboris.

XVI.

XVI.

Καθάπερ ὃ τὸ σῶμα ὑ μόνον ὑγιεινὸν, ἀλλὰ κ εὐεκτικὸν ἔ χρή. κ τ λόγον ὡσαύτως ὐκ ἄνοσον μόνον, ἀλλὰ κ ἔυρωστον ἔ δεῖ. Τὸ μὲν γὸ ἀσφαλὲς, ἐπαινεῖται μόνον· τὸ ὃ ὀπικίνδυνον, κ θαυμάζεται. Τῳ αὐτῳ ὃ τυγχάνω γνώμῳ ἔχων κ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως· ὅτε γὸ θεασὺν, ὅτ' ἄπολμον κ καλαπλῆγα πεφυκέναι. Τὸ μὲν γὸ εἰς ἀναισχυντίαν, τὸ ὃ εἰς ἀνδραποδωδίαν περίςαται· Ἔυτεχνον ὃ, τὸ τῳ μέσῳ ἐν ἅπασι τέμνειν ἐμμελέςατα. Βέλομαι δ' ἔως ἔπ μέμνημαι τῆς παιδείας, ὡς ἔχω δόξης περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὅπ τ μονόκωλον λόγον πρῶτον μὲν ἀμυσίας ὑ μικρὸν ποιῦμαι τεκμήριον, ἔπειτα ὃ κ πρὸς τῳ ἄσκησιν ἀ-ψίκορον, κ πάνῃ ἀνεπίφονον ἔ νομίζω. Μονῳδία γὸ, ἐν ἅπασίν ὅτι πλήσμιόν τε κ πρόσαντες, ἡ ὃ ποικιλία, τερπνὸν· καθάπερ κὰν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅιον ἀκύσμασιν ἢ θεάμασι.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes. &c.

1. τὸ σῶμα τὸ ὑγιεινὸν κ εὐεκτικόν. Corpus ſanum & firmo habitu præditum. 2. Ὁ λόγ@ ὐκ ἄνοσ@ μόνον, ἀλλὰ καὶ εὔρως@. Oratio, quæ non ſolùm morbo caret, verùm etiam vires habet. 3. τὸ ἀσφαλὲς ἐπαινεῖται μόνον. Tuta laudantur ſolùm.

4. τὸ ὁπηνίκ᾽ ἂν θαυμάζεσθαι. Quæ cum periculo conjuncta ſunt, in admiratione ſunt. 5. τὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως. V. t. Eandem ſum ſententiam habens etiam de in animo affectione. Pro. Eadem eſt mihi ſententia, vel, idem ſentio, &c, etiam de animi affectione. Nota. 1. τυγχάνω ἔχων eſt Atticiſmus, qui idem eſt, quod ἔχω, habeo, vel eſt mihi. Vid. Lucian. VI, 5. 2. ἐν τῇ ψυχῇ per periphraſin idem eſt hîc quod τῆς ψυχῆς. 6. τὴν ψυχὴν ὔτε θρασὺν, ὔτ᾽ ἄτολμον, καὶ καταπλῆγα πρὸς ἕν. Animum neque inaudacem, neque pavidum dejectumque eſſe convenit. 7. τὰ μὲν εἰς ἀναιδυντίαν, τὸ δ᾽ εἰς ἀνδραποδωδίαν τρέπεσθαι. V. t. Illud quidem in impudentiam, hoc verò in ſervilem turpitudinem evadit. Pro. Illud impudentiæ, hoc ſervili cuidam ſubmiſſioni mentis anſam præbet. 8. ἔνδεχον, τὸ τῷ μέσῳ ἐν ἅπασι τέχνην ἐμμελέσθαι. Artificioſum eſt mediam in omnibus viam ſecare accuratiſſimé. Summæ artis eſt accuratiſſimè in omnibus medium tenere. Nota. 1. Sub adjectivo μέσῳ ſubaudi ὁδῷ, &c. 2. ἐμμελέσθαι adverbialiter hîc ponitur. Vid. Lucian. IV, 27. 9. μιμνήσκεσθαι τῆς παιδείας. Meminiſſe inſtitutionis. 10. ὡς ἔχω δόξης περὶ αὐτῆς εἰπεῖν. Eſt inſignis eleganſque

Atti-

Atticiſmus, cui ſimilem vide XIII, 18. V. t. Quomodò habeo opinionis de ea dicere. Pro. Ut dicam ſententiam meam de ea. Volo meam de ea ſententiam exponere. 11. ὁ μονόκωλος λόγος ἀμεταίας ἔξιν ἢ μικρὸν τεκμήριον. Oratio uniformis eſt non parvum Literarum imperitiæ ſignum. 12. ὁ λόγος ὁ μονόκωλος πρὸς τὴν ἄσκησίν ἔξιν ἀλύπου, καὶ παντὶ ἀνεπήμονος. V. t. Oratio uniformis in exercitatione eſt faſtidium pariens & planè intoleranda. Pro. Oratio uniformis in exercitatione tædium parit, ac prorſus diu placere non poteſt. 13. Μονῳδία ἐν ἅπασιν ἔξι πλήσμόν τι καὶ πρόσκλησις. V. t. Cantilena unius tenoris in omnibus eſt ſatietatem afferens quid, & offendens, pro, ſatietatem ubique affert & offendit. 14. ἡ ποικιλία ἔξι τερπνόν. Atticiſm. Varietas delectat. 15. καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκούσμασιν ἢ θεάμασιν. Ut in aliis omnibus, ita in auditionibus & ſpectaculis. Ab aliis redditur ita: Et hîc & ubique, ut in auditionibus & ſpectaculis, &c. Nota. καὶ hîc per pleonaſmum addi videtur.

XVII.

XVII.

Δεῖ τοίνυν τ παῖδα τ ἐλεύθερον μηδενὸς μηδὲ τῆ ἄλλων τ καλουμένων ἐγκυκλίων παιδευμάτων, μήτε ἀνήκοον, μήτε ἀθέατον ἐᾶν εἶναι, ἀλλα ταῦτα μὲν ἐκ περιέρχεσθαι μαθεῖν, ὡσπερανεὶ γεύμα ἕνεκεν (ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλος ἀδύνατον) τῶν δὲ φιλοσοφίαν προσβεύειν· ἔχω δὲ εἰκόν ἐφάψασθαι τ ἐμαυτῷ γνώμην· ὥσπερ γὰρ περιπλεύσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλὸν, οἰκῆσαι δὲ τῆ κρατίστη χρήσιμον. Ἀσείως δὲ κ Βίων ἔλεγεν ὁ φιλόσοφ, ὅπ Ὥσπερ οἱ μνησῆρες τῆ Πηνελόπη πλησιάζειν μὴ δυνάμενοι, ταῖς ταύτης ἐμίγνυντο θεραπαίναις, ὅτω κ οἱ φιλοσοφίας μὴ δυνάμενοι καταπυχεῖν, ἐν τοῖς ἄλλοις παιδεύμασι τοῖς ὑδενὸς ἀξίοις, ἑαυτὸς κατασκελετεύσι.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἀνήκοον καὶ ἀθέατον τὴ παιδευμάτων. V. t. Eum eſſe, qui nec audiat, nec videat diſciplinas. Pro. Diſciplinas inauditas incognitàſque præterire. Et unâ voce. Prorſus imperitum eſſe diſciplinarum. 2. τὰ παιδεύματα τὰ ἐγκύκλια καλούμενα. Diſciplinæ, quæ vulgares vocantur, vel quæ ob vulga-

vulgarem uſum Encyclia dicuntur. 3. Μαθεῖν τι ἐκ παρέργου ὥσπερ ἀπὸ γεύματος ἕνεκα. Diſcere aliquid in tranſcurſu, veluti guſtûs percipiendi gratiâ. 4. ἐν ἅπασι τὸ τέλειον ἀδύνατον. V. t. In omnibus perfectio impoſſibilis. In omnibus perfectionem conſequi nemo poteſt. 5. πρεσβεύειν τὴν φιλοσοφίαν. Seriò colere Philoſophiam. Philoſophiâ nihil antiquius habere. 6. ἔχω ἑρμηνεῦσαι. Poſſum exponere, vel declarare. Vid. I, 1. 7. ἑρμηνεῦσαι δι' εἰκόνος τινὸς γνώμην. Exponere ſententiam per ſimilitudinem, vel ſimilitudine. 8. πλεῖν πολλὰς πόλεις καλὸν, ἐνοικεῖν δὲ τὴν ἀρίστην χρήσιμον. Pulchrum eſt circa multas civitates navigare, utile autem præſtantiſſimam inhabitare. 9. πλησιάζειν τῇ Πηνελόπῃ. Concumbere cum Penelope. 10. μιγνύναι vel μιγνύεσθαι ταῖς θεραπαίναις. Miſcere ſe, miſceri, vel rem habere cum ancillis. 11. καταπτύειν τῆς φιλοσοφίας. Apprehendere Philoſophiam. Potiri ſtudio ſapientiæ. 12. καταναλίσκειν ἑαυτὸν ἐν τοῖς οὐδενὸς ἀξίοις παιδεύμασι. Conterere ſe, vel ſuam ætatem in nullius pretii diſciplinis.

XVIII.

Διὸ δεῖ τῆς ἄλλης παιδείας ὥσπερ κεφάλαιον

λαιον ποιεῖν τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ μὲν γὰρ τὴν τῶ σώματ]ος ὑπομέλειαν διὰς εὗρον ὑπισχνούμενοι ἄνθρωποι, τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν γυμναστικήν· ὧν ἡ μὲν τὴν ὑγίειαν, ἡ δὲ τὴν εὐεξίαν ἐπήγγελται. Τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀῤῥωστημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. διὰ γὰρ ταύτην ἐστὶν γνῶναι, τί τὸ καλὸν, τί τὸ αἰσχρὸν, τί τὸ δίκαιον, τί τὸ ἄδικον, τί τὸ συλλήβδην αἱρετὸν, ἢ φευκτόν· πῶς θεοῖς, πῶς γονεῦσι, πῶς πρεσβυτέροις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις, πῶς ἄρχουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναιξὶ, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρηστέον ἔστιν· ὅτι δεῖ θεοὺς μὲν σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι, νόμοις πείθεσθαι, ἄρχουσιν ὑπείκειν, φίλους ἀγαπᾶν, πρὸς γυναῖκας σωφρονεῖν, τέκνων στοργικὸς εἶναι, δούλους μὴ προπηλακίζειν· τὸ δὲ μέγιστον, μήτε ἐν ταῖς εὐπραγίαις προπετὴς εἶναι, μήτε ἐν ταῖς συμφοραῖς προπηλύτους ὑπάρχειν, μήτ' ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἀκλύτους εἶναι, μήτε ἐν ταῖς ὀργαῖς ἀκπαδεῖς καὶ ἀπειώλεις. ἃ περὶ ἐγὼ πάντων μᾶλλον ἐκ φιλοσοφίας προσημοιμένων ἀγαθῶν πρεσβύτατα κεῖνο. τὸ μὲν γὰρ εὐγλωττεῖν, ἀνδρός· τὸ δὲ ἀνεπαθῆνας, εὐλωΐς ἀνθρώπου· τὸ δὲ τοῖς λογισμοῖς πρεπεῖναι καὶ ἡδονῶν, σοφῶν· τὸ δὲ ὀργῆς κατακρατεῖν, ἀνδρὸς ἐ τῶ τυχόν]ος ἐστί.

Græ-

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἡ φιλοσοφία ὅτι τὸ κεφάλαιον τ ἄλλης παιδείας. Philoſophia eſt caput & ſumma reliquorum ſtudiorum. 2. εὑρίσκειν ἐπιστήμας περὶ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν. Invenire ſcientias ad corporis curationem. 3. ἡ Ἰατρικὴ τιὸ ὑγίειαν ἐνπίθησι. Medicina ſanitatem conciliat, vel procurat. 4. ἡ Γυμναστικὴ τὴν εὐεξίαν ἐνπίθησι. Gymnaſtice ſeu ars corpora exercendi firmam conſtitutionem, vel bonam habitudinem conciliat, vel acquirit. 5. ἡ φιλοσοφία τῶν τ ψυχῆς ἀῤῥωστημάτων καὶ παθῶν ὅτι φάρμακον. Philoſophia animi ægritudinibus atque moribus eſt medela, ſeu medetur. 6. Διὰ τὴν φιλοσοφίαν καὶ μᾶλλον τ φιλοσοφίας ὅτι γνῶναι, τί τὸ καλὸν, &c. V. t. Per Philoſophiam & cum Philoſophiæ eſt, vel datur noſſe, quid ſit honeſtum, &c. Pro. Philoſophiâ duce & comite cognoſcere licet, quid honeſtum ſit, &c. 7. χρῆσθαι τοῖς θεοῖς. Uti diis. Gerere ſe erga deos. 8. σέβεσθαι τὺς θεύς. Venerari deos. 9. τιμᾶν τὺς γονέας. Parentes honorare, vel honore afficere. 10. αἰδεῖσθαι πρεσβυτέρους. Revereri Seniores. 11. νόμοις πείθαρχεῖν. Legibus obtemperare. 12. τοῖς Ἄρχουσιν ὑπείκειν. Magiſtratibus cedere.

re. 13. φίλους ἀγαπᾶν. Amicos diligere. 14. σωφρονεῖν πρὸς γυναῖκας. Modeſtos eſſe erga uxores. Caſtè amare uxores. 15. στερκτικὸν εἶ) τῶν τέκνων· idem eſt, quod στέργειν τὰ τέκνα. Liberos interno quodam animi amore complecti, &c. 16. πλημμελεῖζειν τοὺς δούλους. Injuriosè tractare ſervos. 17. τὸ ὑ μέγιστον. Et quod ſummum eſt. 18. ὑπάρχειν περιχαρεῖς ἐν τ εὐπραγίαις. V. t. Eſſe perlætos in fœlicitate. Pro. Nimìs lætari rebus ſecundis. 19. περίλυπον ὑπάρχειν, vel εἶναι ἐν τ συμφορᾶις. Pertriſtem eſſe in calamitatibus. Nimiùm triſtari rebus adverſis. 20. ἐκλύτους εἶναι ἐν τ ἡδονᾶις. Languidos eſſe voluptatibus. Diffluere voluptatibus. 21. ἐν τ ὀργαῖς ἐκπαθεῖς κ) θηριώδεις εἶναι. V. t. In iris immodicè affectos & feroces eſſe. Pro. Ad ſævitiam irâ abripi. 22. Τὰ περιστάτικα τῶν πάντων ἐκ φιλοσοφίας γινομένων ἀγαθῶν. Antiquiſſima omnium è Philoſophia contingentium bonorum. 23. Sententia. Τὸ μὲν εὐγενῶς εὐτυχεῖν ἀνδρός ἐστι. Subaudi πρᾶγμα. Fortunâ proſperâ ingenuè vel moderatè uti eſt viri officium 24. Sentent. Τὸ ἀνεπιφθόνως εὐτυχεῖν εὐηνίκ ἀνθρώπου ἔργον ὄζι. Citra invidiam fortunâ proſperè uti hominis moderati officium eſt. 25. Sententia. Τὸ τοῖς λογισμοῖς πειθεῖναι τῶν ἡδονῶν, σοφῶν ὄζι ἔργον. Sapientis

eſt

eſt viri voluptates ratione vincere. 26. Τῦ ὀργῆς κατακρατῆσιν, ἀνδρὸς ἐ τῦ τυχόν]ος ὁῖ. Subandi ἔργον. Compeſcere vel cohibere iram non cujuſvis viri eſt.

XIX.

Τελείυς δὲ ἀνθρώπυς ἡγῦμαι τὺς δυναμένυς τῶι πολιτικὴν δύναμιν μίξαι κ) κερᾶσαι τῇ φιλοσοφίᾳ· κ) δυῖν ὄντοιν μεγίστοιν ἀγαθοῖν ἐπιβόλυς ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τῦ τε κοινωφελῦς βίυ, πολιτευομένυς, τῦ τε ἀκύμονος κ) γαλλῶ, διατείνονλας περὶ φιλοσοφίαν. Τειῶν γὰρ ὄντων βίων, ὧν ὁ μὲν ὁῖ πρακτικὸς, ὁ δ' θεωρετικὸς ὁ δὲ ἀπολαυσικός· ὁ μὲν ἔκλυ]ος κ) δῶλος ἡδονῶν, ζωώδης καὶ μικροπρεπὴς ὁῖν· ὁ δ' ὁ θεωρητικὸς τῦ πρακτικῦ διαμαρτάνων, ἀνωφελὴς· ὁ δὲ πρακτικὸς ἀμοιρήσας τῆς φιλοσοφίας, ἄμυσος καὶ πλημμελὴς. Πειρατέον δ' ἐν εἰς δύναμιν κ) τὰ κοινὰ πράτ]ειν, κ) τ φιλοσοφίας ἀνπλαμβάνεδαι, κ] τὸ παρεικον ἡμῖ καιρῶν· Οὕτως ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, ὕτως Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, ὕτω Δίων ὁ Συρακύσι]ος, ὕτως Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος· ὧν ἐχάτερος Πλάτωνος ἐγήρετο συνεσιας. Καὶ περὶ μὲν παιδείας, ὐκ οἶδ ὅπ δεῖ πλείονα λέγοντα διατείνειν. Πρὸς ὃ τῖς εἰρημμοις χρήσιμον, μᾶλλον ὃ ἀναγ-

re. 13. φίλους ἀγαπᾶν. Amicos diligere. 14. σωφρονεῖν πρὸς γυναῖκας. Modestos esse erga uxores. Castè amare uxores. 15. στεργικὸν εἶναι τῶν τέκνων· idem est, quod στέργειν τὰ τέκνα. Liberos interno quodam animi amore complecti, &c. 16. πλημμελεῖν τοὺς δούλους. Injuriosè tractare servos. 17. τὸ ὑπὲρ μέγιστον. Et quod summum est. 18. ὑπάρχειν πεπαιδευμένοις ἐν τῇ εὐτυχίαις. V. t. Esse perlætos in fœlicitate. Pro. Nimis lætari rebus secundis. 19. περίλυπον ὑπάρχειν, vel εἶναι ἐν τῇ συμφορᾷ. Pertristem esse in calamitatibus. Nimiùm tristari rebus adversis. 20. ἐκλύτους εἶναι ἐν τῇ ἡδοναῖς. Languidos esse voluptatibus. Diffluere voluptatibus. 21. ἐν τῇ ὀργαῖς ἐκπαθεῖς καὶ θηριώδεις εἶναι. V. t. In iris immodicè affectos & feroces esse. Pro. Ad sævitiam irâ abripi. 22. Τὰ περισσεύματα τῶν πάντων ἐκ φιλοσοφίας γινομένων ἀγαθῶν. Antiquissima omnium è Philosophia contingentium bonorum. 23. Sententia. Τὸ μὲν εὐγενῶς εὐτυχεῖν ἀνδρὸς ἐστι. Subaudi πρᾶγμα. Fortunâ prosperâ ingenuè vel moderatè uti est viri officium 24. Sentent. Τὸ ἀνεπιφθόνως εὐτυχεῖν εὐηνίου ἀνδρὸς ἔργον ἐστί. Citra invidiam fortunâ prosperè uti hominis moderati officium est. 25. Sententia. Τὸ τοῖς λογισμοῖς πειθεῖναι τῶν ἡδονῶν, σοφῶν ἐστι ἔργον. Sapientis

est

est viri voluptates ratione vincere. 26. Τὸ ὀργῆς κατακρατεῖν, ἀνδρὸς ἐστὶ τῷ τυχόντι οὐκ ὄν. Subandi ἔργον. Compescere vel cohibere iram non cujusvis viri est.

XIX.

Τελείους δὲ ἀνδρώπους ἡγοῦμαι τοὺς δυναμένους τῷ πολιτικὴν δύναμιν μίξαι καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ· καὶ δυοῖν ὄντοιν μεγίστοιν ἀγαθοῖν ἐπιβόλους ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τόν τε κοινωφελῆ βίον, πολιτευομένους, τόν τε ἀκύμονα καὶ γαλήνιον, διατεῖνοντας περὶ φιλοσοφίαν. Τριῶν δ' ὄντων βίων, ὧν ὁ μὲν ὁρατικὸς, ὁ δὲ θεωρητικὸς ὁ δὲ ἀπολαυστικός· ὁ μὲν ἕκλυτος καὶ δοῦλος ἡδονῶν, ζωώδης καὶ μικροπρεπὴς ὅτιν· ὁ δὲ θεωρητικὸς τὸν πρακτικὸν διαμαρτάνων, ἀνωφελὴς· ὁ δὲ πρακτικὸς ἀμοιρήσας τῆς φιλοσοφίας, ἄμουσος καὶ πλημμελής. Πειρατέον δὴ εἰς δύναμιν καὶ τὰ κοινὰ πράττειν, καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀνθλαμβάνεσθαι, κατὰ τὸ παρεῖκον ἑκάστοις καιρῶν. Οὕτως ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, οὕτως Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, οὕτω Δίων ὁ Συρακόσιος, οὕτως Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος· ὧν ἑκάτερος Πλάτωνος ἠκούσατο συνουσιαστής. Καὶ περὶ μὲν παιδείας, οὐκ οἶδ' ὅπ δεῖ πλείονα λέγοντα διατείνειν. Πρὸς δὲ τοὺς εἰρημένοις χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον

καῦόν ἐζι, μιᾷδὲ τ ἧᾗ παλαιῶν συγγεγραμμάτων κτήσεως ὀλιγώρως ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τύτων ποιεῖσθαι συλλογὴν καὶ τὸ χρησιμώδες τ αὐτὸν καὶ τρόπον Ὀργάνου τ παιδείας, ἧ χρῆσις ἧᾗ βιβλίων ὄζὶ καὶ ἀπὸ πηγῆς, τὼ ὅτι-σημῖν πηρεῖν συμβέβηκεν.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἡγεῖσθαί πνα τέλειον ἄνθρωπον εἶναι. Exiſtimare aliquem virum eſſe perfectum. 2. Δύνασθαι τὴν πολιτικὴν δύναμιν μίξαι καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ. Poſſe, vel noſſe permiſcere & contemperare facultatem civilem cum Philoſophia. 3. ἐπίβολον ὑπάρχειν δυοῖν ὄντοιν μεγίζοιν ἀγαθοῖν. V. t. Compotem eſſe duorum exiſtentium maximorum bonorum. Pro. Adipiſci duo ſumma bona. Potiri duobus ſummis bonis. Vid. Luc. I, 19. 4. Ὁ κοινωφελὴς βίος. Vita omnibus, vel, in Republica utilis. 5. Ὁ ἀκύμων καὶ γαληνὸς βίος. Vita tranquilla ac ſedata. 6. πολιτεύεσθαι. Verſari: verſari in Republica. 7. Διατείβειν πεὶ τὴν φιλοσοφίαν. Verſari in Philoſophia: tractare Philoſophiam. 8. Ὁ βίος ὁ πρακτικός. V. t. Vita activa, vel in agendo occupata. Vitæ genus in agendo occupatum. 9. Βίος θεωρητικός. Vita contemplativa, vel in contem-

templando occupata. 10. Ὁ ἀπολαυστικὸς βίος ἐστὶν ἔκλυτος καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ζωώδης καὶ μικροπρεπής. V. t. Vita voluptuosa est dissoluta & voluptatis serva, belluina & abjecta. Pro. Vitæ genus in perfruendis voluptatibus occupatum est voluptatis servum, belluinum & abjectum. Vel. Qui genus vitæ in perfruendis voluptatibus occupatum sequitur, dissolutus & voluptatum servus, belluarum similis, abjectusque est. 11. Ὁ θεωρητικὸς τῆς πρακτικῆς διαμαρτάνων ἀνωφελής ὅτι. V. t. Contemplator à practico aberrans inutilis est. Pro. Contemplator si actionibus abstineat inutilis est. Vel. Is, qui contemplatur, nec in actione versatur, inutilis vir est. 12. Ὁ πρακτικὸς ἀμοιρήσας τῆς φιλοσοφίας ἄμουσός ὅτι καὶ πλημμελής. Is, qui rebus gerendis est deditus, & Philosophiæ est ignarus, rudis est, & facilè errat. 13. Πειρατέον εἰς δύναμιν. Tentandum, enitendum, vel contendendum est pro viribus. Nota. Præpositio εἰς idem hic valet, quod κατά. 14. Πραττειν τὰ κοινά. Subaudi ἔργα vel πράγματα. Tractare publica: versari, vel occupari in tractandis publicis, &c. 15. Ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς φιλοσοφίας. Studere, operam dare seu navare, vel sese dare Philosophiæ. 16. Κατὰ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. V. t. Secundùm

cundùm permiſſionem temporum. Pro. Quantùm temporis ratio ſinit. 17. ἕτω πολιτεύεσθαι. Sic, ita, hoc modo verſari in Republica. 18. Ἐπαμινωνδας ὁ Θηβαῖος Πλάτωνος ἐγένετο συνεσπαςής. Epaminondas Thebanus Platonis fuit familiaris. 19. διατείβειν πλείονα λέγοντα περὶ παιδείας. V. t. Morari plura dicentem vel diſſerentem, ſeu dicendo vel diſſerendo de inſtitutione. Vel. meliùs. Immorari pluribus dicendis de inſtitutione. Seu. Verboſiùs immorari diſputationi de vera eruditione. 20. πρὸς τοῖς εἰρημένοις. Præter dicta verò. Præter autem ea, quæ dicta ſunt. 21. Ὀλιγώρως ἔχειν τῆς κτήσεως τῶν παλαιῶν συγγεγραμμάτων. V. t. Negligenter habere antiquorum librorum. Pro. Negligere coëmtionem veteſtorum commentariorum. Nota. Ὀλιγώρως ἔχειν eſt Græciſmus inſignis, qui per periphraſin idem eſt, quod ὀλιγωρεῖν. 22. Τὲκνων ποιεῖσθαι συλλογὴν κατὰ τὸ γεωργῶδες. V. t. Eorum (ſcil. librorum) facere collectionem ſecundùm agriculturam. Pro. Colligere eos ſecundùm agriculturæ morem rationemque. Nota. ποιεῖσθαι συλλογὴν eſt Græciſmus inſignis, qui per periphraſin idem eſt, quod συλλέγειν. Vid. Iſocrat. I, 3. 23. Ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ὄργανον τῆς παιδείας

δείας ὄζι. Usus librorum est doctrinæ instrumentum. 24. τηρεῖν τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ πηγῆς. Conservare scientiam à fontibus.

XX.

Οὐ πίνυν ἄξιον ὑπὲρ τὴν τῶν σωμάτων ἀγωνίαν παροξῦναι, ἀλλὰ πέμποντας εἰς παιδοτρίβου τοὺς παῖδας, ἱκανῶς ταῦτα διαπονεῖν ἅμα μὲν τὴν τῶν σωμάτων εὐρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ῥώμην. Καλὸν γὰρ γήρως θρέμμα ἐν παισὶν ἡ τῶν σωμάτων εὐεξία. Καθάπερ οὖν ἐν εὐδίᾳ τὰ πρὸς χειμῶνα προσῆκε παρασκευάζειν, ὅτως ἐν νεότητι τὴν εὐταξίαν, καὶ τὴν σωφροσύνην ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀποτίθεσθαι. Οὕτω δεῖ ταμιεύεσθαι τὸ τοῦ σώματος πόνον, ὡς μὴ καταξήρους γινομένους πρὸς τὴν τῆς παιδείας ὠφέλειαν ἀπαρρεύσῃ· καὶ γὰρ Πλάτωνα, Ὕπνοι καὶ κόποι μαθήμασι πολέμιοι. Καὶ τί ταῦτα; Ἀλλ', ὃ πάντων ὄζι κινειώτατον τῶν εἰρημένων, σπεύδω λέγειν. Πρὸς γὰρ τὰς στρατιωτικὰς ἀγωνίας τοὺς παῖδας ἀσκητέον, ἐν ἀκοντισμοῖς αὐτοὺς καταδήσεις, καὶ τοξείαις, καὶ δήξεσι· τὰ γὰρ τῶν ὑπλομάχων ἐν τῇ μάχαις ἀγαθὰ, τοῖς νικῶσιν ἆθλα προκεῖται. Πόλεμος δὲ ἐστιν ἀτραφῆ μόλις σωμάτων ἔξιν· ὑπὲρ δὲ ἰσχυρὸς ὃ στρατιώτης πολεμικῶν ἀγώνων ἐθὰς, ἀθλητῶν καὶ πολεμίων φάλαγγας διώθει.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Οὐκ ἄξιον παρορᾶν τὴν τῶν σωμάτων ἀγωνίαν. V. t. Non dignum, vel indignum, ſeu indigna res *eſt* prætermittere corporum exercitationem. Pro. Non prætermittenda eſt corporum exercitatio. 2. πέμπειν εἰς παιδοτρίβου. Subaudi οἰκίαν, &c. V. t. Mittere pueros in Ludi Magiſtri (ſcil. ædes vel Scholam &c.) Paucis. Mittere pueros ad Ludi Magiſtrum. 3. Διαπονεῖν τι ἱκανῶς. Elaborare, exercere, vel excolere aliquid diligenter, vel quantum ſatis eſt. Item. Exercere ſe in aliqua re, quantum ſatis eſt. 4. ἡ τῶν σωμάτων εὐεξία. Concinna corporis conformatio. 5. Sententia. Καλῆς γήρως θεμέλιον ἐν παισὶν, ἡ τῶν σωμάτων εὐεξία. V. t. Bonæ ſenectutis fundamentum in pueris, firma corporis conſtitutio *eſt*. Pro. Bonæ ſenectuti fundamentum in pueris jacitur, firma nimirùm ad ſanitatem conſtitutio. 6. Sententia. Ἐν εὐδίᾳ τὰ πρὸς χειμῶνα προῆκε παρασκευάζειν. V. t. In tranquillitate, vel ſerenitate cœli ea, quæ contra tempeſtatem ſunt, convenit parare. Pro. Tranquillo cœlo adornanda ſunt, quæ adversùs tempeſtatem faciunt. Nota. Poſt τὰ πρὸς χειμῶνα Subaudi particip. ὄντα. 7. ἀπολι-

ἀποτιθέναι ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας. Reponere, vel parare viaticum ſenectuti. Sententia. Ἡ ἐν νεότητι εὐταξία καὶ σωφροσύνη ἐφόδιον τοῦ γήρως ἐστί. Moderatio & temperantia in juventute, pro juventutis eſt viaticum ſenectutis. 8. Ταμιεύεσθαι τὸ σῶμα καὶ πόνον. Moderari corporis laborem: moderatè uti corporis labore. 9. Καταξήρους γενέσθαι τῷ πόνῳ. Siccos fieri, pro, exiccari labore. 10. Ἀπαρρεύειν πρὸς τὴν τῶν παιδείας ὀπτμέλειαν. Deſpondere animum ad Literarum ſtudia. 11. Sententia. Ὕπνοι καὶ κόποι μαθήμασι πολέμιοι. Somni & defatigationes diſciplinarum ſunt hoſtes. 12. λέγειν τὸ πάντων κυριώτατον τῶν εἰρημένων. Dicere id, quod præcipuam jam dictorum vim continet. 13. ἀσκεῖν τοὺς παῖδας πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας. Exercere adoleſcentes ad militaria certamina, vel opera. 14. καθαθλεῖν ἐν ἀκοντισμοῖς καὶ τοξείαις, καὶ θήραις. Certare inter ſe, vel exercere ſe jaculorum & ſagittarum miſſionibus ac venationibus. 15. ἡττᾶσθαι ἐν τοῖς μάχαις. Superari vel ſuccumbere præliis. 16. τοῖς νικῶσιν ἆθλα προκεῖται. Præmia Victoribus ſunt propoſita. 17. Sentent. Πόλεμος ἐσκιαγραφημένῳ σωμάτων ἕξιν οὐ δέχεται. V. t. Bellum, in umbra educatum corporis habitum non admittit. Vel. Corporis habitus in umbra educatus bello non convenit.

18. στρατιώτης πολεμικῶν ἀγώνων ἐθάς. Miles bellicis certaminibus assuetus. 19. Διωθεῖν φάλαγγας ἀθλητῶν καὶ πολεμίων. Propellere, disjicere vel dispergere phalangas Athletarum & hostium.

XXI.

Τί ἂν τις εἴποι; σὺ δὲ μὴ τὰ περὶ τοὺς ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς ὑποκρίμασι διαδείγματα δώσειν, ἔπειτα φαίνῃ τὰ μὲν τοὺς πυκτῶν καὶ δημοσικῶν διδασκάλων ἀγωγῆς, μόνοις δὲ τοῖς πλησίοις ὁμονοεῖς τὰς ὑποθήκας διδόναι· πρὸς ὃς ὁ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι· ἐγὼ γὰρ μάλιστα ἂν βουλοίμην πᾶσι κοινὴ χρήσιμον εἶναι τὴν ἀγωγήν. εἰ δέ τινες ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις πρόσκοπον ἐς ἀδυναμίαν τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι διδασκάλοις, τὴν τύχην αἰτιάσθωσαν, ἐ τὰ ταῦτα συμβουλεύοντα. Πειρατέον μὲν δὴ εἰς δύναμιν τὴν κρατίστην ἀγωγὴν ποιεῖσθαι τοὺς παίδων καὶ τοῖς πένησιν. εἰ δὲ μὴ, τῇ γε δυνατῇ χρηστέον. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τῷ λόγῳ παρεφορτισάμην, ἵν' ἐφεξῆς καὶ τὰ ἄλλα τὰ φέροντα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγὴν συνάγω. Κἀκεῖνό φημι, δεῖν τοὺς παῖδας ὅτι τὰ καλὰ τῶν ὅπλων δεύματα ἄσειν διδασκέσθαι καὶ λύγοις, μὴ μὰ Δία πληγαῖς, μηδ' αἰκισμοῖς· δοκεῖ γάρ πως ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν· ἀπονευρώσει γὰρ καὶ φείσεται πρὸς τοὺς πόνους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδόνας τῶν πληγῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ

τὰς

τὰς ὕβρεις. Ἔπαινοι δὲ καὶ ψόγοι, παίσας εἰσὶν αἰτίας ὠφελιμώτερον τοῖς ἐλευθέροις· οἱ μὲν, ὅτι τὰ καλὰ παρῳμώντες, οἱ δὲ, ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν ἀνείργοντες.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ὑπόχρεσθαι δώσειν. Promittere vel policeri ſe daturum. 2. Διδόναι τὰ ὠφελείγματα περὶ τῶν ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς. Dare vel tradere præcepta de ingenuorum educatione. 3. παρῳμιλεῖν τὴν τῶν πενήτων καὶ δημοτικῶν ἀγωγῆς. Præterire inſtitutionem pauperum & plebeiorum. 4. Διδόναι ὑποθήκας τοῖς πλουσίοις. Præſcribere præcepta divitibus. 5. ἀπαντῆσαι πρός τινα. V. t. Occurrere adversùs aliquem. Hîc tamen ſignificat, *reſpondere alicui*, vel *refellere aliquem*. 6. Ἡ ἀγωγὴ πᾶσι κοινὴ χρησίμη. Inſtitutio vel doctrina omnibus in univerſum utilis. 7. εὐδαίμονας πεφάνθαι τοὺς ἰδίους. Subaudi ἀγαθοῖς. Græciſm. V. t. Egenè, parùm, vel tenuiter facere propriis *ſcil. bonis*. Pro. Inopiâ rerum vel bonorum laborare. Tenui eſſe, vel uti fortunâ, &c. 8. χρήσασθαι τοῖς παραγγέλμασι. Uti præceptis. 9. αἰτιᾶσθαι τὴν τύχην. Accuſare vel culpare fortunam. 10. συμβουλεύειν ταῦτα. Conſulere vel præcipere ea, vel talia.

lia. 11. πειρατέον εἰς δύναμιν. Enitendum est pro virili, vel pro viribus, &c. 12. κρατίστην τῶν παίδων ποιεῖσθαι ἀγωγήν. Optimam puerorum reddere vel præscribere educationem, vel institutionem. Item. Optimè educare vel instituere liberos. 13. εἰ δὲ μή. Si verò non. Sin minùs, &c. 14. τῇ δυναμένῃ χρηστέον ἀγωγῇ. V. t. Possibili utendum est educatione. Pro. Eâ, quâ licet, vel datur, utendum est educationis ratione. 15. παραφορτίσασθαί τι τῷ λόγῳ. Inserere aliquid orationi, vel orationis cursui. 16. συνάπτειν τὰ φέροντα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγήν. Conjungere, adjungere, vel attexere ea, quæ ad rectam adolescentum institutionem conducunt. 17. κἀκεῖνο Atticè pro κἀγὼ ἐκεῖνο. Atque hoc, vel itaque hoc *dico*, vel etiam *sic dico* redditur. 18. τὰ καλὰ τῶν ὀπτικευμάτων. Atticismus qui idem est, quod τὰ καλὰ ὀπτικεύματα. Liberalia studia. Vid. Lucian. XI, 4. 19. Τοὺς παῖδας δεῖ ὅτι τὰ καλὰ τῶν ὀπτικευμάτων ἄγειν παραινέσεσι καὶ λόγοις. Pueros oportet adducere, vel, adducendi sunt pueri ad liberalia studia adhortationibus & persvasionibus. 20. ταῦτα δοκεῖ τοῖς δούλοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν. Hæc videntur servis magis quàm liberis convenire. 21. ἀπονάρκᾶν καὶ φείδεσθαι πρὸς τοὺς πόνους. Torpere & ab-

abhorrere à laboribus. 22. τὰ μὲν, τὰ δέ. Partim quidem, partim autem. Nota. Articuli cum μὲν & δὲ, partitivè & adverbialiter frequenter, ut hîc redduntur. 23. διὰ τὰς ἀλγηδόνας τ πληγῶν, κ διὰ τὰς ὕβρεις. Ob dolores plagarum & contumelias. 24. Sententia. Ἔπαινοι κ ψόγοι πάσης εἰσὶν αἰτίας ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις. Laudationes & vituperationes plùs valent quâvis contumeliosâ tractatione apud ingenuos. 25. Sententia. Οἱ ἔπαινοι μὲν ὅτι τὰ καλὰ παρορμῶσιν, οἱ δὲ ψόγοι ἀπὸ τ αἰσχρῶν ἀνείργυσι. Laudationes ad pulchra incitant, vituperationes à turpibus arcent.

XXII.

Δεῖ δὲ ἐναλλὰξ κ ποικίλως χρῆσθαι τ ὀπτικῇσι κ τοῖς ἐπαίνοις· καφεσδάν ποτε εὐφραίνωνται τ ὀπτικῇσιν, ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι, κ πάλιν ἀναλαλεῖσθαι τοῖς ἐπαίνοις, κ μιμεῖσθαι τὰς τίλθας, αἵτινες ἐπεσδὰν τὰ παιδία κλαυθμυρίσωσιν, εἰς παρηγορίαν πάλιν τ μαζὸν ὑπέχυσι. Δεῖ δὲ αὐτὸς μηδὲ τοῖς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν κ φυσᾶν· χαυνοῦνται γὸ τ ὑπερολαῖς τ ἐπαίνων κ ἐξύπνουσι. Ἤδη δέ τινας ἐγὼ εἶδον πατέρας, οἷς τὸ λίαν φιλεῖν, τὸ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. Τί ἂν ὄφελον, ὃ βούλομαι λέγειν; ἵνα πῶ

πρὸ παραδείγματος φωνηέντων ποιήσω τὸν λόγον· σπεύδοντες γὰρ τὰς παῖδας ἐν πᾶσι τάχιον πρωτεῦσαι, πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ὑποβάλλουσιν, οἷς ἀπαυδῶντες ἐκπίπτουσι, καὶ ἄλλως βαρύμυθοι, καὶ κακοπαθείαις, ἃ δέχονται τὴν μάθησιν εὐλιμίας. Ὥσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται, τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται· καὶ αὐτὸν τρόπον ψυχὴ τοῖς μὲν συμμέτροις αὔξεται πόνοις, τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι βαπτίζεται.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἐναλλὰξ καὶ ποικίλως. Alternatim & varié. Pro. Alternis ac variis vicibus. 2. χρῆσθαι τοῖς ἐπαίνοις καὶ τοῖς ὀνείδεσι. Uti laudationibus & reprehenſionibus. Adhibere laudationes & vituperationes. Item laudare & vituperare. 3. κἀπεισδὰν Attica contractione pro καὶ ἐπεισδάν. Et cùm. 4. ποιεῖσθαι ἐν αἰσχύνῃ. Redigi vel reduci, vel adduci ad pudorem. 5. Δεῖ μιμεῖσθαι τὰς τίτθας. Oportet imitari nutrices. Imitandæ ſunt nutrices. 6. κλαυθμυρίζειν τὰ παιδία. Ad fletum provocare puerulos, infantes. 7. ὑπέχειν τὸν μαστὸν τοῖς παιδίοις εἰς παρηγορίαν Mammam præbere infantibus ad conſolationem, pro conſolationis ergo. 8. ἐπαίειν καὶ φυσᾶν τινα τοῖς ἐγκωμίοις.

Ex-

Extollere aliquem, ac inflare laudibus. 9. χαυνοῦσθαι ὑπ' ὑπερβολαῖς ἐπαίνων καὶ θρύπτεσθαι. V. t. Superbire excessu laudum & emolliri. Pro. Nimiis laudibus efferri ac lascivire. 10. Τὸ λίαν φιλεῖν τοῦ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. Græcism. V. t. Valde amare non amare causa extitit. Pro. Nimius amor minùs amandi, vel ne amarent causa fuit. 11. Τί οὖν ἐστιν ὃ βούλομαι λέγειν; Quid ergo est, quod velim dicere? 12. ποιεῖν τὸν λόγον τοῖς παραδείγμασι φωτεινότερον. Reddere dilucidiorem exemplo orationem, vel rem, ut hîc. 13. πρωτεύουσι ἐν πᾶσι. Primas ferre in omnibus rebus. 14. Ἐπιβάλλειν τινὶ πόνους ὑπερμέτρους. Imponere alicui labores nimios, vel immodicos. 15. Οἱς (scil. πόνοις) ἀπαυδῶντες ἐκπίπτουσι. Quibus (scil. laboribus) defatigati deficiunt. 16. Βαρύνεσθαι ὑπὸ κακοπαθείαις. Opprimi ærumnis. 17. Δέχεσθαι τὴν μάθησιν ἐυνοίως. Admittere doctrinam æquâ mente. 18. Sententia. Τὰ φυλὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται, τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται. Stirpes mediocribus aquis aluntur, abundantibus suffocantur. 19. Ἡ μὲν ψυχὴ τοῖς συμμέτροις πόνοις αὔξεται, τοῖς δὲ ὑπερβάλλουσι βαπτίζεται. Animus moderatis laboribus crescit, nimiis obruitur.

XXIII.

Δοκεῖον ἔν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν τῶν συνεχῶν πόνων, ἐνθυμουμένους ὅτι Πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διήρηται. καὶ διὰ τοῦτο, ἡ μόνον ἐγρήγορσις, ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὑρέθη. ἡδὲ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη, ἡδὲ χεῖμων, ἀλλὰ καὶ εὐδία· ἡδὲ ἐνεργοὶ πράξεις, ἀλλὰ καὶ ἑορταί· συνελόντι δ' εἰπεῖν, Ἡ ἀνάπαυσις, τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. Καὶ οὐκ ὀπὶ τῶν ζώων μόνων τοῦτο ἴδοι τις ἂν γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν ἀψύχων· καὶ γὰρ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ὀπιτεῖναι δυνηθῶμεν· καὶτοι καὶ δὲ, Σώζεται σῶμα μὲν ἐνδεία καὶ πληρώσει, ψυχὴ δ' ἀνέσει καὶ πόνῳ. Ἄξιον δ' ὀπιμαθεῖν τῶν πατέρων ἐνίοις, οἵπινες παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις ὀπιτρέποντες τοὺς υἱεῖς, αὐτοὶ τῶν τοιούτων μαθήσεως ὥστε αὐτόπται γίγνονται τοῦ παραπαίειν, ὅτε αὐτήκοοι, πλείστου τοῦ δέοντος ἁμαρτάνοντες. αὐτοὺς γὰρ παρ' ὀλίγας ἡμέρας δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τῶν παίδων, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μαθήσεσι διαδήσει καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλείονα ποιήσονται τὴν ὀπιμέλειαν τῶν παίδων, μέλλοντες ἐγκύρτειν διδόναι τὰς εὐθύνας. Καὶ ταῦτα δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱππο-κόμου, χαίειν, ὡς ὅδε ὅτω πιαίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως ὀφθαλμός.

Grae-

1. Διδόναι τοῖς παισὶν ἀναπνόλω τῆς συνεχῶν πόνων. Dare pueris reſpirationem continentium laborum, pro, à continentibus vel continuis laboribus. 2. Sententia. Πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διῄρηται. Omnis vita noſtra in remiſſionem & ſerium ſtudium eſt diviſa. 3. αἱ ἐνεργοὶ πράξεις καὶ ἑορταί. Seria negotia & feriæ. 4. συνελόντι δ' εἰπεῖν. Ut in unam ſummam contraham. 5. Sententia. Ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. Requies laborum eſt condimentum. 6. Ἰδεῖν τοῦτο οὐκ ὀπὶ τῶν ζώων μόνον γινομένων, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν ἀψύχων. Videre id non in animalibus ſolis, ſed & rebus animâ carentibus. 7. τὰ τόξα καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ὀπιτεῖναι δυνηθῶμεν. Arcus & Lyras remittimus, ut intendere poſſimus. 8. Sententia. Τὸ μὲν σῶμα σώζεται ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει, ψυχὴ δ' ἀνέσει καὶ πόνῳ. Corpus ſervatur impletione & evacuatione, animus autem remiſſione & labore. 9. ὀπιμᾶν τοῖς πατέρων ἐνίοις. Culpare vel reprehendere quoſdam, vel nonnullos parentes. 10. ὀπαινεῖν τοὺς υἱεῖς τοῖς παιδαγώγοις καὶ διδασκάλοις. Commendare filios Pædagogis Magiſtriſque. 11. αὐτὶ τοῦ μαθήσεως ἕνε-

αὐτόπται γίνονται τὸ παράπαν, ὔτε αὐτήκοοι. V. t. Ipſi eorum vel illorum doctrinæ neque oculari teſtes, neque per ſe auditores. Pro. Ipſi, quid ab eis diſcatur, neque inſpiciunt, neque unquam inaudiunt. 12. ἁμαρτάνειν πλεῖσον τοῦ δέοντος. Plurimùm aberrare à vero, vel ab officio. 13. Λαμβάνειν δοκιμασίαν τῶν παίδων. Græciſm. V. t. Accipere explorationem puerorum. Pro. Explorare pueros. Vid. Iſocr. I, 3. 14. ἔχειν ἐλπίδας ἐν μισθωτῷ διαθήσει. Habere, reponere vel collocare ſpem in mercenarii voluntate. 15. πλείονα ποιεῖν ἐπιμέλειαν τῶν παίδων. Majorem habere vel gerere curam puerorum. Plus curare pueros. Majorem impendere pueris inſtituendis curam. 16. μέλλοντες δώσειν. Græciſm. V. t. Futuri dare, vel reddere. Pro. Daturi, vel reddituri. 17. δώσειν ἐκάστοις τὰς εὐθύνας. Reddere rationem identidem. 18. τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κόμωνος χαίειν. Elegans vel egregium Equiſonis dictum. 19. Proverb. Οὐδὲν ὅτω παίνῃ τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. Nihil ita ſaginat equum, ac oculus Regis.

XXIV.

XXIV.

Πάνλων ὃ μάλισα, τὸν μνήμιλιν τ παίδων ἀσκεῖν, κ συνεθίζειν· αὕτη γὰρ ὥσπερ τ παιδείας ὁδὸς ταμεῖον· κ διὰ τοῦτο μητέρα τ Μουσῶν ἐμυθολόγησαν εἶν τὴν Μνημοσύνιλιν, αἰνιπόμενοι κ τοὺς ἀναμιμνήσκοντας ἅτως ἀδὲν γίνεσθαι κ τρέφειν ὡς ἡ μνήμη πέφυκε. κ τίνων τοῦτον κα μᾶλλον ἀμφοτέρα ἀσκητέον, εἴτε ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες. εἴτε κ τοὐναντίον, ὀπλήσιονες τὴν γὰρ πλεονεξίαν τ φύσεως ἐπῤῥώσομεν, τὴν δ' ἔλλειψιν ἀναπληρώσομεν κ οἱ μὲν τ ἄλλων ἔσονται βελτίους, οἱ δ' ἑαυτῶν. Τὸ γὰρ Ἡσιόδειον καλῶς εἴρηται.

Εἰ γάρ κεν κ σμικρὸν ὀπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γλύκιον.

Μὴ λανθανέτω τοίνυν μηδὲ τοῦτο τοὺς πατέρας, ὅπ τὸ μνημονικὸν τ μαθήσεως μέρος, ὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου πράξεις ἐκ ἐλαχίστου συμβάλλεται μοῖραν. Ἡ γὰρ τ γεγωνημένων πράξεων μνήμη, τ περὶ τ μελλόντων εὐβελίας γίνεται παράδειγμα.

1. Πάντων μάλιστα. Omnium maximè. In primis. 2. ἀσκεῖν καὶ συνεθίζειν τὴν μνήμην τῶν παίδων. Exercere atque aſſvefactione roborare memoriam. 3. ἡ μνήμη ὥσπερ τὸ παιδείας ὄζει ταμεῖον. Memoria eſt veluti penus eruditionis. 4. μυθολογεῖν τὴν μνήμην εἶναι μητέρα τῶν μουσῶν. Fabulari memoriam eſſe Muſarum matrem. 5. Οὐδὲν οὕτω γόνιμον καὶ τρέφειν τὴν παιδείαν, ὡς ἡ μνήμη πέφυκε. Nihil ita eruditionem gignere atque alere ſolet, quàm memoria. 6. ἀσκητέον τὴν μνήμην. Exercenda eſt memoria. 7. κατ' ἀμφότερα. V. t. Secundùm utraque. Pro. In utriſque rebus; utroque modo. 8. μνήμονα εἶναι ἐκ φύσεως. Naturæ beneficio, vel, à natura valere memoriâ. 9. ἀπιλήσμονα εἶναι. Obliviоſum eſſe. 10. ἀπορρῶσαι τὴν πλεονεξίαν τῆς φύσεως. Confirmare copiam naturalem. 11. ἀναπληροῦν, vel ἀναπληροῦσαι τὴν ἔλλειψιν τῆς φύσεως. Implere defectum naturæ. Vel. Implere id, quod naturæ deeſt. 12. βελτίονα vel βελτίω εἶναι τῶν ἄλλων ἢ ἑαυτόν. V. t. Meliorem eſſe aliis vel ſeipſo. Pro. Superare vel vincere alios, aut ſeipſum. 13. τὸ Ἡσιόδειον καλῶς εἰρῆσθαι. Subaudi ἔπος. Heſiodianum illud

præ-

præclarè dicitur, vel jactatur. Seu. Præclarè ab Hesiodo dictum est. 14. κλαπτέναι σμικρὸν ὀπὶ σμικρῷ. Poëticè, pro, μικρὸν ὀπὶ μικρῷ. Superaddere parvum parvo. 15. ἔρδειν δαμὰ τοῦτο. Facere id crebrò. 16. τάχα κὲν μέγα καὶ τὸ φύοιτο. V. t. Citò magnum & hoc fuerit vel extiterit. Vel. Et hoc citò ingens existet acervus. Not. κὲν est particula potentialis pro ἂν à Poëtis usurpata, construitúrque hìc cum verbo φύοιτο. 17. μὴ λανθανέτω τοῦτο τοὺς πατέρας. Ne lateat hoc parentes. Ne id ignorent parentes. 18. τὸ μνημονικὸν τῆς μαθήσεως μέρος. V. t. Memorialis disciplinæ pars. Pro. Memoriæ vis in disciplinis exercitata. 19. ἐκ ἐλαχίστην συμβάλλεσθαι πρὸς τὴν παιδείαν καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου πράξεις μοῖραν. Non minimum adferre ad eruditionem & ad vitæ actiones adjumentum. Vel. Plurimum conducere ad eruditionem & ad civiles actiones. 20. Sententia. Ἡ τῶν γεγονυμένων πράξεων μνήμη τῶν περὶ τῶν μελλόντων εὐβουλίας γίνεται παράδειγμα. V. t. Præteritarum actionum memoria de futuris boni consilii fit exemplar. Pro. Memoria rerum præteritarum exemplar præbet benè consultaturo de futuris.

XXV.

Καὶ μέντοι καὶ τὴν αἰσχρολογίας ἀπακτέον τὸς ὑεῖς. Λόγῳ γὰρ ἔργα σκιὰ καὶ δημώκειλον. Εἶτά γε μὴν ἐπιτυχπικὸς αὐτὸς ἔδ παρασκευαστέον καὶ φιλοπερισπούδους· ὑδὲν γὰρ ὡς τὰ ἀνέντευκτα τῶν ἡδέων ὄζιν ἅπας ἀξιομίσητον. Ἔτι τοίνυν οἱ παῖδες ἀμισεῖς γίγνοιντ' ἂν τοῖς συνοῦσι, μὴ παντελῶς ἐν τῇ ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι μηνόμενοι. Οὐ γὰρ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ὀπίσασθαι καλὸν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλαβερόν· ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη Καδμεία. Ἔχω δ μάρτυρα τούτων Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἐπαγαγέσθαι, λέγοντα,

Δυοῖν λεχόντοιν, θατέρου θυμουμένου,
Ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις, σοφώτερος.

Ἃ τοίνυν τῶν εἰρημένων ὑδενὸς ἧττόν ὄζιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὀπτέον τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον· ταῦτα δέ ὄζι, τὸ βίον ἀτρύφητον ἀσκεῖν, τὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, τὸ τὸν ὀργῆς ὑπεράνω γίγνεσθαι, τὸ τῶν χειρῶν κρατεῖν. Τούτων ἕκαστον ἡλίκον ὄζι σκεπτέον· ἔσται γὰρ ὅπη παραδείγματα γνωσιμώτερα, δίον (ἵνα ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρῶτον ἄρξωμαι) τὰς χεῖρας πυκτόρνησι λήμμασιν ἀδίκοις

χοις, τὴν δόξαν τῆ᾽ προσεβιωμένων ὀξύτητα, ὡς Γύλιππος ὁ Λακεδαιμόνιος, τὰ σαπρία τῆ᾽ χρημάτων παρελύσας, φυγὰς ἀπηλάθη τῆ᾽ Σπάρτης.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Καὶ μέντοι καί. Atque etiam, præterea ut hîc. 2. ἀπακτέον τοὺς υἱεῖς τῆ᾽ αἰσχρολογίας. Abducendum eſt filios, vel abducendi ſunt filii à turpitudine ſermonis. 3. Sententia. Λόγος ἔρχε σκιᾶ. Sermo eſt actionis umbra. 4. γὲ μὴν. Expletivè hîc ponuntur. Aliàs redduntur *utique, autem, verò*, porrò, &c. 5. ἐφαρμοστέον τοὺς υἱεῖς ἐντευκτικοὺς καὶ φιλοπρόσηγας εἶναι. V. t. Reddendum eſt filios, vel reddendi ſunt filii affabiles & comes. Seu. Danda eſt opera, ut filii ſint, vel fiant affabiles, ac in colloquio comes. 6. τὰ ἀνέντευκτα τῆ᾽ ἠθῶν. Græciſmus, qui idem, quod τὰ ἀνέντευκτα ἤθη. V. t. Non affabiles morum, pro mores, &c. Sententia. οὐδὲν οὕτω τὰ ἀνέντευκτα τῆ᾽ ἠθῶν ἔχει ὅπως ἀξιομίσητον. Nihil ita odio dignum eſt, ut eorum mores, qui compellantibus ſe difficiles præbent. 7. Ἀμισῆ εἶναι τοῖς συνοῦσι. Non inviſum, vel charum eſſe ſociis, vel familiaribus. 8. ἀπαραχώρητον εἶναι, vel γίνεσθαι ἐν τῆ᾽ ζητήσει. V. t. Pertinacem vel nulli

nulli cedentem esse, vel fieri in quæstionibus. Pro. Nulli cedere, vel laborare victoriam obtinere in disputationibus. 9. Sententia. Οὐ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίσασθαι καλὸν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλαβερόν. V. t. Non vincere solùm, sed etiam vinci scire pulchrum, in quibus vincere damnosum est. Vel. Non tantùm scire vincere egregium est, sed etiam posse vinci pulchrum est, ubi victoria damnosa est. 10. ὡς ἀληθῶς. Reverá. 11. ἔχω ἐπαγάγεσθαι vel ἐπάγεσθαι vel etiam ἐπάγειν Εὐριπίδην τὸν σοφόν. Possum laudare, vel citare testem Euripidem illum sapientem. 12. δατέρῳ θυμαλγεῖ, altero irato. Not. δατέρῳ hîc Atticè ponitur pro τῷ ἑτέρῳ. 13. ἀντιτείνειν τῷ λόγῳ. Repugnare dictis. 14. Τὰ τοίνυν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἧττόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὀπτέα τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον. V. t. Quæ igitur dictis nihilo minùs sunt, verùm etiam magis studio colenda adolescentibus, omnino dicendum est. Per periphrasin. Addamus his ea, ad quæ non minore, quàm dicta hactenus, imò majore studio contendendum est, &c. Nota. Τὰ ἔστιν ὀπτέα. Atticism. Neutra pluralia Atticè gaudent verbo singulari. 15. ἀσκεῖν τὸν βίον ἀτρύφητον. Colere, vel degere vitam sine luxu. 16. κατέχειν τὴν γλῶτταν. Coërcere linguam.

linguam. 17. ὑπεράνω γίγνεσθαι τ ὀργῆς. V. t. Supra iram fieri. Pro. Iram ſuperare, vel vincere. 18. κεφαλὴν τῆ χειρῶν. Continere manus. Nota. Articuli verbis præpoſiti mutant ea in nomina, ut hîc in textu τὸ, τὸ, &c. 19. τούτων ἕκαστον ἡλίκον ὄζι, σκεπτέον· ἔσαι γὰ ὅπι φρονηματων γνωσιμώτερα. V. t. Horum unumquodque quale eſt, conſiderandum: erunt enim per exempla magis cognita. Per periphr. Quæ quanti ſint momenti, ſingulorum exemplis propoſitis meliùs innoteſcet. 20. ἄρξασθαι πρῶτον ἀπὸ τῦ τελευταίυ. Incipere primum, vel ordiri à poſtremo. Vid. I, 6. 21. οἷον. I, 8. 22. ὑπερέχειν τὰς χεῖρας τοῖς λήμμασιν ἀδίκοις. Adjicere manus lucris, vel capturis injuſtis. 23. ἐκχέειν τὴν δόξαν τῆ προβεβιωμένων. Amittere, vel irritam facere gloriam vitæ anteactæ. Nota. τὰ προβεβιωμένα particip. paſſiv. plurale perfect. verb. βιόω ſignificat vitam anteactam. 24. φαλύνειν τὰ σακκία τῆ χρημάτων. Aperire ſacculos nummorum publicorum. 25. ἀπελαθῆναι vel ἀπελαύνεσθαι φυγὰς τ Σπάρτης. In exilium agi, vel pelli ex Sparta.

XXVI.

XXVI.

Τὸ μὲν ἀόργητον, ἀνδρὸς ὄντι σοφοῦ. Σωκράτης μὲν γὰρ, λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτοῦντας, καὶ σφαδάζοντας, ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐθέλειν, Ἄρα, ἔφησε, καὶ εἰ μὲ ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατε ἄν; ὁ μὲν ἐκεῖνός γε παντηλῶς καλὸς κἀγαθὸς πάντων ἂν αὐτὸν ὀνειδιζόντων καὶ λακτιζόντων ἀποκαλοῦντων, ἀπήγξατο. Ἀειδοφάνης δὲ, ὅτε τὰς Νεφέλας ἐξέφερε, παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτῷ καταισκηδαννύντος, καί τινος καὶ παρόντων, τὰ τοιαῦτα ἀνακωμῳδοῦντος, Οὐκ ἀγανακτεῖς, εἰπόντος, ὦ Σώκρατες; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφησεν· ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ σκώπτομαι.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Sententia. Τὸ ἀόργητον ἀνδρὸς ὄντι σοφοῦ. V. t. Lenitas, vel iræ vacuitas viri eſt ſapientis. Pro. Non iraſci, iræ expertem eſſe, vel iram ſuperare Sapientis eſt. 2. λακτίζειν τινά. Calcitrare, vel calce impetere aliquem. 3. ὁ νεανίσκος μάλα θρασὺς καὶ βδελυρός. Adoleſcentulus, vel juvenis valde ferox

ferox ac impurus. 4. Τὰς ἀμφ' αὐτὸν ὁρῶν ἀγαναχτοῦντας καὶ σφαδάζοντας. V. t. Eos, qui circa ipsum *erant*, videns indignè ferentes & frementes. Pro. Cùm videret suos indignè id ferre, ac fremere. Lucian. I, 4. Isocrat. I, 2. Nota. Τὰς ἀμφ' αὐτὸν Atticè *pro* αὐτὸν redditur *suos*. Vid. Lucian. VII, 5. 5. Διώκειν τινά. Persequi, vel in jus vocare aliquem. 6. Ἀνπλακτῆσαι vel ἀνπλακτίζειν τινά. Recalcitrare aliquem. Contra calcem alicui impingere. 7. Καταπρεπῆναι τὶ παντελῶς. Peragere, pertractare; item ferre aliquid omnino, vel planè, &c. 8. Ὀνειδίζειν τινὶ, vel τινά. Increpare aliquem. Exprobrare alicui facinus. 9. Καλεῖν τινα λακιςήν. Appellare aliquem calcitronem. 10. Ὅτε τὰς νεφέλας ἐξέφερες. V. t. Quando nebulas edidit. Pro. Cùm fabulam sub nebulis editam, vel fabulam obscuram ac nebulis involutam recitavit. 11. Κατασκεδαννύειν vel κατασκεδαννύναι παντίως πᾶσαν ὕβριν. Spargere vel jacere omnis generis convicia. 12. ἀνακωμῳδεῖν τι. Comicè aliquid dicere. Recitare aliquid in scena, 13. Ὡς ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ σκώπτομαι. V. t. Veluti in convivio magno theatro irrideor. Vel. In theatro veluti in magno convivio verbis vexor.

XXVII.

Ἀδελφὰ τέτοις καὶ σύζυγα φανήσονται πεποιηκότες, Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος καὶ Πλάτων· ὁ μὲν γὰρ ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς πολέμε (στρατηγῶν δὲ ἐπύγχανε) γῆν κατελαβῶν κεχερσωμένην, τὸ ὀπίσσοπον καλέσας αὐτῆς, Ὡμωξας ἄν, ἔφησεν, εἰ μὴ λίαν ὠργίζομην· Πλάτων δὲ δάλῳ λίχνῳ καὶ βδελυρῷ δυμωθεὶς, τὸν τῦ ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύσιππον καλέσας, τῦτον, ἔφησεν, ἀπελθὼν κρέτησον· ἐγὼ γὰρ πάνυ δυμῶμαι. Χαλεπὰ δὲ ταῦτα καὶ δυσμίμητα, φαίη τις ἄν· οἶδα κἀγώ. Πειρατέον δ' ἂν, εἰς ὅσον οἷόν τέ ἐστι, τέτοις τοῖς δείγμασι χρωμένες, τὸ παλὺ τῦ ἀκρατῦς καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖν ὀργῆς· ἁδὲ γὰρ ἐς τἄλλα ἐναμιλλοι τῷ ἐκείνων ἐσμὸν ἔτ' ἐμπειρίας, ἔτε καλοκἀγαθίας· ἀλλ' ἁδὲν ἧττον ἐκείνων, ὥσπερ θεῶν ἱερεάσαι καὶ δαδέχοι τῆς σοφίας ὄντες, ὅσα πέρ ἐστιν ἐν δυνατῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ ἀπεικνίζειν ἐπιχειρέμεν.

Græcismi, Sententiæ, Phrases, &c.

1. Ἀδελφὰ τέτοις καὶ σύζυγα φανήσονται πεποιηκότες. Nimiùm ellipticus est, hic loquendi modus. Itaque post φανήσονται Subaudi ἐκεῖνα, ante πεποιηκότες ἅ, & post ἧττον

σαν. V. t. Germana his atque conjuncta apparebunt *illa, quæ facientes erant.* Pro: Horum Germana ſunt, atque iis conjuncta, quæ fecerunt, &c. 2. Ἐπανελθεῖν ἀπὸ τοῦ πολέμου. Reverti à bello. 3. Στρατηγῶν ἐπύγχανε. Atticiſmus. V. t. Exercitum ducens fuit. Pro. Exercitum duxit. Dux fuit exercitus. Vid. Lucian. II, 9. 4. Καταλαβεῖν γῆν κεχερσωμένην. Offendere agrum incultum & ſqualentem, vel qui ob negligentiam vitium contraxit. 5. Καλεῖν τὸν ἐπίτροπον τῆς γῆς. Accerſere terræ, vel agri cultorem, vel unicà voce, agricolam, vel colonum. 6. Λίαν ὀργίζεσθαι. Valde, vel nimiùm iraſci: admodum irâ ardere, &c. 7. Συμφέρεσθαι τῷ δούλῳ. Iraſci ſervo. 8. Χαλεπὰ τὰ τοιαῦτα καὶ δυσμίμητα. At hæc ardua & imitatu difficilia. Difficilia ac ad imitandum minùs proclivia. 9. Φαίη τις ἄν. Dixerit, vel dicat aliquis, &c. Nota. ἄν hîc particula potentialis eſt. 10. Οἶδα κἀγώ. Atticè pro καὶ ἐγώ. V. t. Novi & ego: novi equidem: item, fateor. 11. πειρατέον ἔν, ἐις ὅσον δίον τέ ἐστι, τούτοις τοῖς παραδείγμασι χρωμένους. V. t. Conandum eſt igitur, in quantum poſſibile eſt, vel quantum fieri poteſt, vel licet, iſtis exemplis utentibus. Danda eſt tamen opera iis, qui his utuntur exemplis. Redditur etiam hoc modo: ſed

ramen his exemplis utendum eſt, ſummiſque conandum viribus, &c. 12. Τὸ πολὺ τ ὀργῆς. Græciſm. V. t. Multum iræ, vel id quod multum eſt, vel abundat in ira. Item, abundantia iræ, &c. 13. Ἡ ἀκεραὶς κ μαινομένη ὀργή. Intemperata ac inſaniens ira. 14. Εἰς τἄλλα Atticè pro τὰ ἄλλα. Subaudi πράγματα. In aliis rebus. 15. Ἐνάμιλλον εἶ τ τῶν ἄλλων ἐμπειρίαις κ καλοκἀγαθίαις. V. t. Æmulum eſſe aliorum peritiæ & virtutis. Pro. Æmulari ac æquare aliorum peritiam ac virtutem. 16. Ἀλλ' ὐδὲν ἧττον. V. t. Sed nihil minus. Pro. Nihilominus. 17. ὥσπερ θεῶν ἱεροφάνται κ δᾳδοῦχοι τ σοφίας ὄντες. V. t. Veluti deorum ſacerdotes & tædam geſtantes ſapientiæ exiſtentes. Vel. Ac ſi deorum ſacerdotes ac facigeri ſapientiæ eſſemus, &c. 18. ὅσα πέρ ἐστιν ἐν δυνατῷ. V. t. Quantum eſt, vel quantum ſitum eſt in potentia, ſeu viribus. Pro. Quantum fieri poteſt. Pro viribus, &c. 19. μιμεῖσθαι κ δεικνίζειν ταῦτα ἐκείνων. Subaudi πράγματα. Imitari ſectarique hæc illorum facta.

XXVIII.

Τὸ πίνυν τ γλώττης κρατεῖν (περὶ τούτου γὰρ ὥσπερ ὑπεδέμεθα εἰπεῖν λοιπὸν) εἴ τις μικρὸν κ

χὴ φαῦλον ὑπείληφε, πλεῖσον διαμαρτάνει τῦ δέονΘ· Σοφὸν γὰρ εὔκαιρΘ σιγὴ, χὴ παντὸς λόγυ κρεῖττων· χὴ διὰ τῦτο (μοὶ δοκεῖ) τὰς μυσηρεώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵνα ἐν ταύταις σωπᾷν ἐνιδιδάσκωνται, ὅτι τὴν τῶν ἀνθρωπίνων μυσηρίων πίστιν. ἢ ἀπὸ τῶν θείων μεταφέρωμεν φόβον. Καὶ γὰρ αὖ, Σιωπήσας μὲν, ἀδελὶς μετενόησε· λαλήσαντες δὲ, παμπληθεῖς. χὴ Τὸ μὲν σιγηθὲν ἐξειπεῖν ῥᾴδιον· τὸ δὲ ῥηθὲν ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. Μυείσης δ' ἔγωγε οἶδα ἀκούσας ἢ μειρακίοις συμφοραῖς ἐμπεσούσας, διὰ τὴν τῆ γλώττης ἀκρασίαν, ὧν τὰς ἄλλας ἁπάντων, ἑνὸς ἢ δυοῖν, πύστε ἔσχεν, ὀκνήσω μνησθῆναι. Τῆ γὰρ Φιλαδέλφε γνησίαν τῆν ἀδελφὴν Ἀρσινόην, Σωτάδης εἰπὼν, Εἰς ἃ ὁσίαν τετυμπανίσθαι τὸ κέντρον ὠθεῖς, ἐν δεσμωτηρίῳ πολλὰς κατεσείσθη χρόνυς, χὴ τῆ ἀκαίρυ λαλιᾶς ἀπέτισε δίκην· ἵνα δὲ γέλωτα παράσχῃ τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς πολὺν χρόνον ἔκλαυσεν.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Τὸ τοίνυν τῆ γλώττης κρατεῖν, εἴ τις μικρὸν χὴ φαῦλον ὑπείληφε. V. t. Cæterùm linguam frænare, ſi quis parvum & vile, ſeu parvam & vilem rem putavit, pro putat, &c.

2. ὑποθέσθαι vel ὑποτίθεσθαι εἰπεῖν λοιπὸν περὶ τύτυ. Id eſt, περὶ τὸ κρατεῖν τῆ γλώττης.

Proponere vel conſtituere dicere id, quod ſupereſt, de hac re. Id eſt, de frænanda lingua. 3. πλεῖστον διαμαρτάνει τοῦ ἀληθοῦς. Plurimùm aberrat à vero. 4. Sentent. Σοφὸν εὔκαιρος σιγὴ, καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον. Tempeſtivum ſilentium res eſt ſapiens ac quavis oratione potior. 5. διὰ τοῦτο. Ob hoc: propterea: ea de cauſa. 6. καταδεικνύειν vel καταδεικνύναι τὰς μυστικὰς τελετάς. V. t. Oſtendere, pro inſtituere myſtica ſacra. 7. ἐθίζεσθαι σιωπᾶν. Aſſveſcere ſilere vel ſilentio. 8. μεταφέρειν τὸ ἀπὸ τῶν θεῶν φόβον ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων μυστηρίων πίστιν. Transferre metum à diis pro deorum ad fidem arcanorum humanorum. 9. Sentent. Σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε, λαλήσαντες δὲ πάμπληθεῖς. V. t. Silens quidem nullus pœnitentiam egit, loquentes verò permulti. Pro. Tacuiſſe neminem unquam pœnituit, dixiſſe permultos. 10. Sentent. Τὸ μὲν σιγηθὲν ἐξειπεῖν ῥᾴδιον· τὸ δὲ ῥηθὲν ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. Quod tacitum fuit, facilè eſt, vel datur eloqui: quod verò dictum eſt, indictum fieri nullo modo poteſt. 11. οἶδα ἀκούσας. V. t. Novi audiens, vel auditu. Item. Auditione accepi. Memini me percepiſſe auditu. 12. ἐκπίπτειν τὴν μείζοσιν συμφοραῖς διὰ τὴν τῆς γλώττης ἀκρασίαν. In maximas incidere calami-

lamitates ob linguæ licentiam. 13. παραλιπεῖν τὰς ἄλλας. Omittere alios. 14. ὑπομιμνήσκεσθαί τινος τύπτε ἕνεκα. Meminisse alicujus, commemorare aliquem exempli causâ. Item. Adducere aliquem pro exemplo vel ſpecimine. 15. γαμεῖν vel γῆμαι τὴν ἀδελφήν. Sororem ducere in uxorem. 16. ὠθεῖν τὸ κέντρον εἰς τὴν τρυμαλιάν. Intrudere aculeum in foramen. 17. καθασκήπτεσθαι πολλὰς ἐν δεσμωτηρίῳ χρόνους. Contabeſcere longum tempus in carcere. 18. διδόναι δίκην τῆς ἀκαίρου λαλιᾶς ὑ μεμπτήν. Dare, vel luere pœnam importunæ loquacitatis non indignam. 19. παρέχειν γέλωτα τοῖς ἄλλοις. Movere, vel excitare riſum aliis. 20. κλαίειν πολὺν χρόνον. Multum temporis flere.

XXIX.

Εἰ ἀμυλλᾶ ἢ τύπτοις καὶ σύζυγα, καὶ Θεόκριτος ὁ σοφιστὴς εἴπέ τε, καὶ ἔπαιδε, καὶ πολὺ δεινότερα. Ἀλεξάνδρου δὲ πορφυρᾶς ἐδήτας κελευσάντων καθασκευάζειν τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐπανελθὼν τὰ ὀπτήκια τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ βαρβάρων θύσῃ, καὶ τοὺς ἐνδυῶν κατὰ κεφαλὴν εἰσφερήσων ἀργύριον, Περίτερον μὲν, ἔφησεν, ἡμφισβήτουν, νῦν δὲ ἥδομαι σαφῶς, ὅτι ὁ πορφύριος Ὁμήρου δύναται ἔτι ὄζειν.

ἐξ ὧν ἐχθρὸν ἐκτήσατο τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀντίγονον ὃν τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων ἑτερόφθαλμον ὄντα, τὴν πίρωσιν προφέρων, εἰς ἃ μελέαν ὀργὴν κατέσπε· τοῦ δὲ ἀρχιμάγειρον Εὐτερπίωνα γεγυμνικὸν ἐν τάξει ἐκπέμψας, παραγγέλλαι πρὸς αὐτὸν ἠξίου, καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν· ταῦτα δὴ ἀπαγγέλλοντος ἐκείνου πρὸς αὐτὸν, καὶ πολλάκις προσίοντος, Εὖ οἶδα ἔφησεν, ὅτι ὠμόν με θέλεις τῷ Κύκλωπι παραδέδαι· ὀνειδίζων τῷ μὴ, ὅτι πρὸς, τῷ δ', ὅτι μάγειρος ἦν, Κἀκεῖνος, Τοιγαροῦν, εἶπεν, τὴν κεφαλὴν, οὐχ ἕξεις, ἀλλὰ τοῦ ἀθυρρομίας ταύτης καὶ μανίας δώσεις δίκην, ἀπήγγειλε τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ· καὶ ὁ μὴ πέμψας, ἀνεῖλε τὸν Θεόκριτον.

Græcismi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Πάσχειν ἐναμιλλα καὶ σύζυγα τοῖς, καὶ πολὺ δεινότερα. Pati his æqualia & ſimilia, ac multò, vel imò graviora. 2. κελεύειν παρασκευάζειν πορφυρᾶς ἐσθῆτας. Jubere parare purpureas veſtes. 3. Ἵνα ἐπανελθὼν τὰ ὀπτήρια τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ βαρβάρων θύσειε, καὶ τοῖς ἐθνικοῖς κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόντων ἀργύριον. V. t. Ut reverſus pertinentia ad victoriam belli contra Barbaros *geſti* ſacrificaret, & gentibus ſecundùm capita importantibus argentum. Vel. Ut poſtquam domum

domum rediret, & gentes viritim argentum pro tributo adferrent, ſacra faceret de parta è bello contra Barbaros geſto, victoria, &c. Hinc. 1. Θύειν τὰ ἐπινίκια. Sacra facere de victoria, vel ob victoriam. 2. ὁ πόλεμος ὁ πρὸς τοὺς βαρβάρους. Subaudi ὤν. Bellum, quod contra Barbaros geritur, &c. 3. κατὰ κεφαλήν. Viritim. 4. εἰσφέρειν τὸ ἀργύριον. Adferre pecuniam. Pendere pecuniam pro tributo, &c. 4. ἀμφισβητεῖν. Ambigere, vel dubitare. 5. Αἰσθάνεσθαι σαφῶς. Sentire planè, &c. 6. Ἐξ ὧν. V. t. Ex quibus. Pro. Quare, quamobrem, quapropter, &c. 7. κτήσασθαι ἑαυτῷ τὸ ἐχθρόν. Creare vel conciliare ſibi inimicum. 8. Ἀντίγονος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἑτεροφθαλμος ἦν. Antigonus Macedonum Rex altero privatus erat, vel carebat oculo. 9. προφέρειν τινὶ τὴν πήρωσιν. Exprobrare alicui cæcitatem, vel vitium, &c. 10. παροξύνειν τινὰ εἰς ὀργὴν ἢ μέλειαν. Provocare aliquem ad iram non mediocrem. Non mediocriter aliquem reddere iratum. 11. τὸν Ἀρχιμάγειρον Εὐτροπίωνα γεγονότα ἐν τάξει ἐκπέμψας, παρεσκεύασε πρὸς αὐτὸν ἥξειν, καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν. V. t. Principem coquorum Eutropionem exiſtentem in munere mittens adeſſe apud ſe jubebat & rationem dare & accipere, vel tum ut daret, tum reciperet rationes,

rationes, &c. Hinc. 1. Εὐτροπίων ἦν Ἀρχιμάγειρος. Eutropio erat princeps coquorum. 2. χρῆσθαι ἐν τάξει. Esse in officio: gerere munus: fungi officio vel munere. 3. ἐκπέμψας, postquam emisisset vel ablegâsset scil. aliquem servum ad accersendum eum. 4. Ἀξιῶν τινα παραγίνεσθαι. Jubere aliquem adesse vel venire. Ἀντίγονος Εὐτροπίωνα γεγυμνικότα ἐν τάξει παρεχόμενον ἠξίου. Antigonus Eutropionem munere functum, vel qui gesserat munus, venire jussit. 5. πρὸς αὐτὸν Atticè pro ἑαυτὸν vel αὐτόν. Ad se, &c. 6. λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν. Rationes conferre. 12. ἀπαγγέλλειν τι πρός τινα. Annunciare aliquid alicui. 13. πολλάκις προσπέσαι πρός τινα. Sæpius accedere ad aliquem. 14. παραθέσθαι τινὰ τῷ Κύκλωπι. Apponere aliquem Cyclopi. 15. ὀνειδίζειν τί τινι. Exprobrare aliquid alicui. 16. τῷ μὲν, τῷ δέ. Illi quidem; huic verò. 17. διδόναι δίκας τῆς ἀδολεσχίας καὶ μανίας. Dare pœnas loquacitatis atque insaniæ. 18. ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ τὰ εἰρημένα. Renunciare Regi ea, quæ dicta sunt. 19. ἀναιρεῖν τινα. Occidere vel interimere aliquem. 20. Ἀντίγονος πέμψας ἀνεῖλε τὸν Θεόκριτον. Antigonus misso *carnifice* interfecit Theocritum.

XXX.

XXX.

Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, ὅπερ ὀλίγον ἐμπροσθεν ἐλέγομεν, συνεθιστέον τοὺς παῖδας τἀληθῆ λέγειν· τὸ γὰρ ψεύδεσθαι, ἀνελεύθερόν τε, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον, καὶ ἐπὶ μεγίστοις ἀγαθοῖς συγγνωστόν. Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἐνθυμούμενος, ἐπὶ μελλήσας, περὶ τῶν παίδων εὐκοσμίας καὶ σωφροσύνης διείλεγμαι· περὶ δὲ τοῦ ῥητόν εἶναι μέλλοντος, ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνώμων, καὶ τῇδε κἀκεῖσε κλίνων ὡς ὀκνηρός· πρὸς ἑκάτερον ῥέψαι δύναμαι· πολὺς δ' ὄκνος ἔχει με καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ πράγματος· ἀποτολμητέον οὖν ὅμως εἰπεῖν αὐτό· τί οὖν τοῦτό ἐστι; πότερα δεῖ τοὺς ἐρῶντας τῶν παίδων, ἐὰν τούτοις συνεῖναι καὶ συνδιατρίβειν, ἢ τἀναντίον εἰργειν αὐτοὺς καὶ ἀποσοβεῖν τοὺς περὶ τούτους ὁμιλίας ποιουμένους. ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέπω πρὸς τοὺς πατέρας αὐθαδεστάτους, καὶ τῶν τρόπων ὀμφακίας καὶ στρυφνούς, οἱ διὰ τὴν τῶν τέκνων ὕβριν οὐκ ἀνεκτὴν νομίζουσι τὴν τῶν ἐρώντων ὁμιλίαν, εὐλαβοῦμαι ταύτης εἰσηγητὴς γενέσθαι καὶ σύμβουλος· ὅταν δ' αὖ πάλιν ἐνθυμηθῶ τὸν Σωκράτην, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Αἰσχίνην, τὸν Κέβητα, τὸν πάντα χορὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οἳ τοὺς ἀρρένας ἐδοκίμασαν ἔρωτας, καὶ τὰ μειρακιώδη σωφρο-

σύνην

γαγον ὅτι τε παιδείαν καὶ ἀμαυρωτέαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἧσσ τερπνον, πάλιν ἑτερος γίγνομαι, καὶ κάμπτομαι πρὸς τ' ἐκείνων τ' ἀνδρῶν ζῆλον. μαρτυρεῖ δ' τούτοις Εὐριπίδης ὅτω λεγων·

Ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
Ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε κἀγαθῆς.

Τὸ δ' τῦ Πλάτωνος σπουδῇ καὶ χαριεντισμῷ μεμιγμένον ἀφελετέον· ἐξεῖναι γάρ φησι δεῖν τοῖς ἀειστεύσασιν, ὧν ἂν βέλωνται ἧσσ καλῶν φιλῆσαι. τὸς μὲν ἓν τ' ὥρας ἐπθυμοῦντας ἀπελαύνειν πρόσκειται τὸς δ' τ' ψυχῆς ἔρωτας ἐγκρίνειν καὶ τὸ σύνολον· καὶ τὸς μὲν Θήβησι καὶ τὸς ἐν Ἠλιδι φευκτέον ἔρωτας, καὶ τ' ἐν Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν· τὸς δ' Ἀθήνησι καὶ τὸς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον, καὶ ἧσσ παίδων μιμητέον. Περὶ μὲν ἓν τούτων, ὅπως ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτὸν πέπεικεν ἅτως χρωμενος ἐστω.

Græcismi, Sententiæ, Phrases, &c.

1. Παρὰ πάντα ταῦτα. Præter hæc omnia. 2. ὅσιος δοκεῖν εἶναι περιτέτταλον. Quod est sanctissimum, &c. 3. συνεθιστέον τὸς παῖδας τὰληθῆ λέγειν. Assvefaciendum est pueros, vel, Assvefaciendi sunt pueri vera dicere, vel, ut vera dicant. 4. Sententia. τὸ ψεύδε-

ψεύδεσθαι δουλοπρεπὲς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον. Mentiri ſervile eſt, dignumque apud omnes homines odio. 5. συγγινώσκειν vel συγγινώσκεσθαί τινι. Ignoſcere alicui. Dare veniam cuipiam. Sentent. τὸ ψεύδεσθαι ὐδὲ μέλειοις δούλοις συγγνωστόν. Mendacium ne mediocribus quidem ſervis remittendum. 6. διαλέγεσθαί τι περὶ τῆς παίδων εὐκοσμίας καὶ σωφροσύνης. Diſſerere aliquid de decentia ſeu decoro & modeſtia puerorum. Dicere aliquid de pueris decorè & ad modeſtiam inſtituendis. 7. ἀμφίδοξον καὶ διηρθρωμένα ἔτι περὶ τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος. V.t. dubium & ancipiti ſententiâ tractum eſſe de eo, quod futurum eſt dici. Pro. In dubia ancipitique ſententia eſſe de eo, quod reſtat dicendum. 8. κλίνειν τῇδε κἀκεῖσε. Inclinare vel impelli huc & illuc, vel in utramque partem. 9. ῥέπειν vel ῥέπειν πρὸς ὁδέτερον. Inclinare ad neutrum: inhærere neutri. 10. πολὺς δ' ὄκνος ἔχει με καὶ τὴν εἰσηγήσεως καὶ τὴν ἀποτροπῆς τοῦ πράγματος. V. t. Magna autem cunctatio habet me tum ſvaſionis tum diſſvaſionis hujus rei. Pro. Valde autem cunctor hujus rei autor vel diſvaſor fieri, &c. 11. ἀπρεπέστερον ἔστιν ὅμως εἰπεῖν αὐτό. V. t. Audendum eſt tamen dicere vel eloqui ipſum vel ipſam rem. Pro. Audendum eſt, & eloquenda

quenda res. 12. πότερα δεῖ ἐᾶν; Utrùm oportet ſinere. An debeamus ſinere. 13. ἐρᾶν τῆς παίδων. Amare pueros. 14. συνεῖναι τῇ συνδιατρίβειν τινι. Uti alicujus conſvetudine. 15. εἴργειν καὶ ἀποσοβεῖν τὰς παῖδας τὴ πρὸς τούτους ὁμιλίας. Prohibere ac arcere pueros à converſatione cum illis, pro, à converſatione, conſvetudine vel familiaritate eorum, vel paucis, *ab iis*. 16. ἀποβλέπειν πρὸς τοὺς πατέρας αὐθαδεστέρους, καὶ τὸ τρόπον ὀμφακίας, καὶ σφυρούς. Intueri in patres ſeveros, & moribus crudos ac auſteros. 17. νομίζειν οὐκ ἀνεκτὴν τὴν τῆς ἐρώντων ὁμιλίαν διὰ τὴν τῆς τέκνων ὕβριν. Putare intolerabilem amatorum conſvetudinem ob liberorum contumeliam. 18. Εἰσηγητὴν ἥδεσθαι καὶ σύμβουλον τὸ τῆς ἐρώντων ὁμιλίας. Autorem ac ſvaſorem eſſe amatorum familiaritatis, &c. 19. ἐνθυμηθῆναι τὸ Σωκράτην, &c. Conſiderare Socratem. 20. δοκιμάζειν τοὺς ἀῤῥενας ἔρωτας. Maſculos probare amores. 21. προάγειν τὰ μειράκια ἔπι τε τὴν παιδείαν καὶ δημαγωγίαν, καὶ τὸ ἀρετὴν τῆς τρόπου. Producere adoleſcentulos ad doctrinam, popularem rationem, morumque honeſtatem. 22. πάλιν ἕτερον γίνεσθαι. Rurſus alium fieri, pro ſententiam mutare. 23. κάμπτεσθαι πρὸς τὸν τινὸς ζῆλον. Flecti ad alicujus admirationem & æmu-

mulationem. Moveri alicujus admiratione &c. æmulatione. 24. Ὁ ἔρως τ̃ ψυχ̃ης. Amor animi. 25. τὸ δὴ Πλάτωνος (ſcil. ῥῆμα) οὐ φθονητέον. V. t. Platonis verò ſententiam non omittendum eſt. Pro. Non tamen omittenda eſt Platonis ſententia, &c. 26. τὸ ῥῆμα σπουδ̃ῃ καὶ χαριεντισμῷ μεμιγμένον. Sententia ré ſeriâ & urbanitate mixta, vel, quæ ſeriæ rei admixtam habet urbanitatem. 27. ἀειστεύω. Optimè me gero. Præclarè rem gero. ὁ ἀειστεύσας. Is, qui præclarè rem geſſit. 28. ἐπιθυμεῖν τ̃ ὥρας. Deſiderare, cupere, item ſpectare pulchritudinem corporis. Sententia. Ἀπελαύνειν προσῆκε τὺς τ̃ ὥρας ἐπιθυμητ̃ας. Arcere convenit eos, vel arcendi ſunt ii, qui pulchritudinem corporis ſpectant. 29. ἐγκεῖνειν τὺς τ̃ ψυχ̃ης ἐραστάς. Approbare, admittere, item diligere amatores animæ. 30. καθ' τὸ σύνολον. Omnino: in univerſum, &c. 31. φευκτέον ἔρωτας τὺς Θήβησι καὶ τὺς Ἐλειοῖ (ὄντας). Fugiendi ſunt ii amores, qui Thebis & Elidi ſunt, &c. 32. ζηλωτέον τὺς ἐν Λακεδαίμονι ἔρωτας. Æmulandi ſunt, qui Lacedæmone vel Spartæ ſunt amores. 33. περὶ μὲν ὧν τύτων, ὅπως ἔχας καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν πέπεικεν, οὕτως ὑπολαμβανέτω. V. t. De his quidem, ut quiſque ipſe ſeipſum perſvaſit, ita exiſtimet, vel ſentiat, vel pau-

cis. Sed de his rebus ſuam quiſque ſequatur ſententiam.

XXXI.

Ἐγὼ δ' ἐπειδὴ περὶ τῶν παίδων εὐταξίας εἴρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ὅτι τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἤδη μεταβήσομαι, μικρὰ παντάπασιν εἰπών· πολλάκις γὰρ κατεμεμψάμην τοὺς μοχθηρῶν ἐθῶν γενομένους εἰσηγητὰς, οἵτινες τοῖς μὲν παισὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι ἐπέστησαν, τὴν δὲ τῶν μειρακίων ὁρμὴν ἀνεῖσαν νέμεσθαι. δέον αὖ τοὐναντίον πλείω ποιεῖσθαι τούτων εὐλάβειαν καὶ φυλακὴν, ἢ τῶν παίδων. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα μικρὰ καὶ πανταχῶς εἰσιν ἰάσιμα, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγωρίᾳ, καὶ διδασκάλων ἀπαιδευσίᾳ; τὰ δὲ τῶν ἤδη νεανισκευομένων ἁμαρτήματα, πολλάκις ἀσώτους γίγνεσθαι καὶ ἀκρίτους ἀμετρίας γαστρὸς, καὶ κλοπὰς παρῴνων χρημάτων, καὶ κύβους, καὶ κώμους, καὶ πότους, καὶ παρθένων ἔρωτας, καὶ γυναικῶν οἰκοφθορίαν γαμετῆς. Οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμὰς τοῦ σπουδαίους δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσῆκεν· ἀταμίευτον γὰρ τῶν ἡδονῶν ἡ ἀκμὴ, καὶ σκιρτητικὸν, καὶ χαλινοῦ δεόμενον. ὧνδ' οἱ μὴ τὴν ἡλικίας ταύτης ἐρρωμένως ἀντιλαμβανόμενοι, τῇ διανοίᾳ διδόντες ὀξυσίαν ὅτι τὰ ἁμαρτήματα καταδάκνει.

Δεῖ

Δεῖ τοίνυν τὰς ἐμφερεῖας πατέρας ἀπὸ τῶν μάλιστα τὸ καιρὸν φυλάττειν, ἐγχειρεῖναι, σωφρονίζειν τὰς μειρακίσκας, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, κολάζοντας, συμβουλεύοντας, ὑποισχνουμένους, ἀπὸ παραδείγματα δεικνύντας, τὰ μὲν διὰ φιλησυχίαν συμφορᾶς πεπεσόντων, διὰ δὲ καρτερίαν, ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν περιποιησαμένων. Δύο γὰρ ταῦτα ὥσπερεὶ στοιχεῖα τὰ ἀρετῆς εἰσιν, ἐλπὶς τε πιθανὴ, καὶ φόβος πιθανός, ἡ μὲν γὰρ, ὁρμητικωτέρους πρὸς τὰ κάλλιστα τὴν ὑπηκοΐαν ποιεῖται· ἡ δὲ, ὀκνηροὺς πρὸς τὰ φαῦλα τὴν ἔργων ἀπεργάζεται.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἐγὼ δὲ ἐπειδὴ περὶ τὴν τῶν παίδων εὐταξίας εἴρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ὅτι τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἤδη μεταβήσομαι μικρὰ πάντα πάσαν εἰπών. V. t. Ego verò poſtquam de puerorum modeſtia dixi & moderatione, & ad adoleſcentulorum ætatem tranſibo pauca omnino dicens. Hinc. 1. εἰρηκέναι περὶ τὰ τῶν παίδων εὐταξίας καὶ κοσμιότητος. Dicere vel loqui de puerorum decoro & moderatione, &c. 2. μεταβαίνειν ὅτι τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν. Tranſire ad adoleſcentûm ætatem, vel ad adoleſcentes, vel adoleſcentiam, &c. 3. εἰπεῖν πανταπασιν

μικρά. Pauca omnino dicere, commemorare vel ſubjicere. 2. καταμέμφεσθαι τὰς μοχθηρῶν ἐθῶν γενόντας εἰσηγήτας. Vituperare eos, qui fuerunt malarum conſvetudinum introductores vel autores, vel qui malas conſvetudines introduxerunt, &c. 3. ἐφιστάναι τοῖς παισὶ παιδαγωγὸς καὶ διδασκάλους. Præficere pueris Pædagogos & Magiſtros. 4. ἐᾶν τὴν τῶν μειρακίων ὁρμὴν ἄνεσον (pro ἀνέτως) νέμεσθαι. Sinere, vel pati adoleſcentûm impetus liberè paſci, pro ferri. 5. Sententia. Δέον ὃζι, vel δεῖ ποιεῖσθαι πλείω τῶν μειρακίων εὐλάβειαν καὶ φυλακὴν, ἢ τῶν παίδων. V. t. Neceſſarium eſt vel oportet agere majorem adoleſcentûm curam & cuſtodiam, quàm puerorum. Pro. Adoleſcentes majore, quàm pueri curâ atque cuſtodiâ ſunt regendi, &c. Hinc Græciſm. ποιεῖσθαι τινὰ εὐλάβειαν καὶ φυλακήν. Curare & cuſtodire. Vid. Iſocrat. I, 3. 6. Sententia. Τὰ τῶν παίδων πλημμελήματα μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσιν ἰάσιμα. Peccata puerorum ſunt exigua, planéque emendabilia, vel ea, quæ emendari poſſunt. 7. τὰ πλημμελήματα τὰ παιδαγώγων ὀλιγωρίᾳ, καὶ διδασκάλων ἀπαιδευσίᾳ γεγονότα. V. t. Peccata Pædagogorum contemptu, & Magiſtrorum inſtitutioni inobedientiâ nata. Pro. Peccata à Pædagogorum contemptu, vel quod Magiſtrorum

ſtrorum inſtitutioni non obtemperarint, profecta. 8. Τὰ τῆ ἥδη νεανισκευομένων ἀδικήμαλα πολλάκις ἐπιφυᾶ γίνεσθαι καὶ σχέτλια. Peccata ex ephebis jam egredientium ſæpenumero fiunt ingentia & atrocia. 9. ἡ ἀμέλεια γαστρός. Ingluvies ventris. 10. αἱ κλοπαὶ τῶν παλρώων χρημάτων. Furta pecuniæ paternæ. 11. καὶ γυναικῶν οἰκοφθορίαι γαμετῶν. V. t. Et mulierum everſio familiæ uxorum ſive nuptarum. Redditur una voce *adulteria*. 12. δεσμεύειν καὶ κατέχειν τὸ ὄπμελείαις τὰς τῶν μειρακίων ὁρμάς. Vincire ac compeſcere accuratis rationibus impetus adoleſcentûm. 13. Ἀναμίευλον τῆ ἡδονῶν ἡ ἀκμὴ καὶ σκιρτητικὸν, καὶ χαλινῶ δεόμενον. V. t. Incontinens voluptatum flos ſeu vigor ille ætatis eſt & laſciviens, vel laſcivitque, ac fræno opus habens, vel opus habet. 14. Ἀνπλαμβάνεσθαι ἐῤῥωμένως τὴν ἡλικίας ταύτης. Suſcipere fortiter, vel magnopere regendam iſtam ætatem. 15. τῆ διανοίᾳ διδόντες ἐξουσίαν ὅπη τὰ ἀδικήμαλα λανθάνουσι. V. t. Imprudentiâ dantes licentiam ad flagitia latent. Pro. Per imprudentiam, vel imprudenter ſe dare, vel concedere licentiam ad flagitia ignorant. Hîc διδόντες λανθάνουσι eſt Græciſmus, in quo participium διδόντες pro infinitivo δίδοναι ponitur. Vid. Iſocrat. I, 2. 16. Δεῖ τὸς πατέρας ἐγγυᾶσθαι,

ξῆναι, φυλάτ]ειν, σωφρονίζ]ειν τὸς μειρακίσκους διδάσκον]ας, ἀπειλοῦν]ας, δεομένους, συμβελεύον]ας, &c. V. t. Oportet patres vigilare, cuſtodire, modeſtos reddere adoleſcentulos docentes, minantes, rogantes, conſulentes, &c. Pro. Vigilandum eſt patribus, ut cuſtodiant adoleſcentes, ac intra modeſtiæ fines contineant docendo, minando, rogando, conſulendo, &c. Not. Sæpe Latini eo loco utuntur gerundio in do, quo Græci utuntur participio. 17. δεικνύναι vel δεικνύειν τὰ παραδείγμα]α τ̃ διὰ τ̃ φιληδονίαν συμφορα῀ς πεπτόν]ων. V. t. Oſtendere exempla per voluptatis ſtudium in calamitates incidentium. Pro. Oſtendere exempla eorum, qui voluptatis ſtudio in miſeriam inciderunt, vel quos voluptatis ſtudium in miſeriam conjecit vel præcipitavit. 18. πεπίπτειν ἐ τ̃ συμφορα῀ις. Incidere in calamitates. Conjici vel præcipitari in calamitates, vel miſeriam, &c. 19. περιποιεῖσθαι ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν διὰ τ̃ καρτερίαν. Parare vel acquirere laudem & gloriam bonam per abſtinentiam, vel abſtinentiâ. 20. Sent. ἡ ἐλπὶς τ̃ τιμ῀ς καὶ ὁ φόβ῀ τ̃ τιμωρίας σοιχεῖα τ̃ ἀρετ῀ς εἰσι. Spes honoris & metus pœnæ alimenta ſunt virtutis. 21. Sententia. ἡ ἐλπὶς μὲν τ̃ τιμ῀ς ὀρμητικωτέρους πρὸς τὰ κάλλιστα τ̃ ὁπτησευμάτων, ὁ δ῀ φόβ῀ τ̃ τιμωρίας ὀχυρωτέρους

πονηρὸς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεψυχότας. Spes quidem honoris ad pulcherrima ſtudia incitatiores; metus verò pœnæ ad vitia ſegniores reddit.

XXXII.

Καὶ χαλόλε ἦ, ἀπείργειν προσήκει τοὺς παῖδας, ἢ πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας· ἀπαφέρεσθαι γάρ τι ἐκ τούτων κακίας. Τοῦτο ἦ παρήγγελε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασιν, ἅπερ ἐγὼ φράσει ἐξηγήσομαι· (καὶ γὸ ταῦτα πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλλεσθαι ῥοπὴν οὐκ ἐλαχίστην) Οἷον, Μὴ χεύδεσθαι μελανύρων· τοῦτέστι, μὴ συνδιαλέγεσθαι μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν. Μηδὲ ζυγὸν ὑπερβαίνειν· ὅτι δεῖ ἐκ δικαιοσύνης πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον, καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν. Μηδὲ ὀπὶ κοίνικα καθῆσθαι φεύγειν ἀργίαν, καὶ προνοεῖν, ὅπως τοῖς ἀναγκαίοις ἐφάσκουσα σώματι τροφή. Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν· ἀπὸ τῶν, προχείρους ὀ δεῖ συναλλάσσειν. Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον· ὅτι δεῖ ἐκ βίον ὑπηδεύειν, καὶ μὴ δεσμῷ προσάπτειν αὐτόν. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν· ἀνθ' ὧν, μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον, (ἐκ γὸ προσῆκεν) ἀλλ' ὑπείκειν τοῖς ὀργιζομένοις. Μὴ ἐθίζειν καρδίαν· μὴ βλάπτειν τοῖς ψυχοῖς ἢ φρονήσιν αὐτοῖς καταξύχοντα. Κυάμων ἀπέχεσθαι, ὅτι ὀ

δεῖ

δεῖ πολιτεύεσθαι· κωμεῳδεῖσθαι γὰρ ἦσαν ἔμπροσθεν αἱ ψηφοφορίαι, δι' ὧν πέρας ἐπετίθεσαν τῇ ἀρχῇ. Σιπίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν· ὀπσημαίνει γὰρ, ὅτι εἰς πονηρὸν ψυχὴν ἀσεῖον λόγον ἐμβάλλειν ὑ προσῆκεν· ὁ μὲν γὰρ λόγος τροφὴ διανοίας ἐστί· τοῦτον δ' ἀκάθαρτον ἡ πονηρία ποιεῖ τῇ ἀνθρώπων. Μὴ ὀπισθρέφεσθαι ὅπου τὰς ὄρνις ἐλαύνομας. τυτίσι, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, καὶ τὸ ὄρνιν τὸ ἐν πλησίον ὄντα ὀρῶντας, φέρειν εὐκόλως, καὶ μὴ ἀδυμεῖν.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἀπείργειν τὰς παῖδας τὸ πρὸς τὰς πονηρὰς ἀνθρώπους συνουσίας. Prohibere pueros conſvetudine, vel à conſvetudine malorum hominum. Nota. πρὸς τὰς πονηρὰς ἀνθρώπους per periphraſin idem eſt, quod τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων. 2. ἀποφέρεσθαί τι τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων κακίας. Adſciſſere vel affricare ſibi aliquid vitii malorum hominum. 3. Προαγγέλλειν τὶ τῶν αἰνίγμασι. Monere aliquid præceptorum involucris. 4. συμβάλλεσθαι πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν ῥοπὴν ὐκ ἐλαχίσην. Non minimum conferre momentum ad virtutis acquiſitionem vel poſſeſſionem, pro ad virtutem acquirendam, poſſidendam vel obtinendam, &c. Vel etiam unà voce,

νοce, *ad virtutem.* 5. γένεσθαι τῶν μελανούρων. Guſtare ea, quæ nigras habent caudas. 6. συνδιαλείζειν ἀνθρώποις διὰ τὴν κακοήθειαν μέλασι. Conſveſcere hominibus ob malitiam nigris. 7. ὑπερβαίνειν ζυγόν. Tranſgredi ſtateram. 8. πλεῖσον ποιεῖσθαι τὴν δικαιοσύνης λόγον. Summam habere rationem juſtitiæ. 9. ὑπερβαίνειν τὴν δικαιοσύνην. Tranſire fines juſtitiæ. 10. καθίζειν ὀπὶ Χοίνικα. Inſidere Chœnici. 11. παρασκευάζειν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Neceſſarium parare victum. Προνοεῖν ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάζωμεν τροφήν. Proſpicere ut neceſſarium paremus victum. Item, Proſpicere de neceſſario victu. 12. ἐμβάλλειν τινὶ δεξιάν. Injicere alicui dextram. 13. συναλλάσσειν προχείρως. Paciſci, vel contrahere temerè. 14. φορεῖν ςενὸν δακτύλιον. Anguſtum geſtare annulum. 15. ἐλευθερεύειν τὸν βίον. Sectari vitæ genus liberum. 16. δεσμῷ περιπλέκειν αὑτόν. Vinculo ſemetipſum obſtringere. 17. σκαλεύειν πῦρ σιδήρῳ. Scrutari ignem gladio. 18. ἐρεθίζειν θυμούμενον. Irritare iratum. 19. ὑπείκειν τοῖς ὀργιζομένοις. Cedere iratis. 20. ἐδίειν καρδίαν. Edere cor. 21. βλάπτειν τὴν ψυχὴν, καὶ φροντίσιν αὐτὴν (Attice pro αὐτὴν) καλατρύχουσα. V. t. Lædere animam curis ſeipſam affligentem. Vel,

affli-

affligere animam curis. 22. ἀπέχεσθαι κυάμων. Abſtinere fabis. 23. ψηφοφορίαι. Suffragia quæ fabis ferebantur. 24. δι' ὧν πέρας. V. t. Per quorum exitum, vel eventum. Pro. Quorum ſorte: per quæ, vel quibus, &c. 25. ἐπιτιθέναι τινὰ τῇ ἀρχαῖς. Græciſm. V. t. Imponere aliquem magiſtratibus. Pro. Creare aliquem Magiſtratum. 26. ἐμβάλλειν σιτίον εἰς ἀμίδα. Injicere cibum in matulam. 27. ἐμβάλλειν ἀστεῖον λόγον εἰς πονηρὰν ψυχήν. V. t. Injicere elegantem orationem in pravam animam. Pro. Committere orationem elegantem animo pravo. 28. Sentent. Ὁ λόγος τροφὴ διανοίας ἐστί. Oratio eſt cibus animi. 29. ποιεῖν τι ἀκάθαρτον. Reddere aliquid impurum. 30. ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς ὄρυς. Pervenire ad fines. 31. ὁρᾶν τὸ ὅρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα, vel ἔχειν. Videre vel percipere vitæ finem inſtare. 32. φέρειν τι εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμεῖν. Ferre aliquid facile, & non diſcruciari. Ferre aliquid æquo animo ac citra mœrorem.

XXXIII.

Ἀναχάρσις ἔφη ὅτι τὰ μὲν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου φόβητρά ἐστιν. Ἅπαντων μὲν γὰρ ὅσων ἔφθη, τὸ ποιητὴν ἀνθρώπων ἀπαιτεῖν δεῖ τὸν ποιή-

σαντα,

δας, μάλιστα δ' τῆ κολάκων· ὅπερ γὸ πολλάκις κ' πρὸς πολλὰς τῆ πατέρων διατελῶν λέγω, κ' νῦν ἂν εἴποιμι. Γέν ὐδὲν ἔστιν ὄφελέστερον, ὐδὲ μᾶλλον κ' δᾶπον ἐκλογιζόμενον τὴν νεότητα, ὡς τῆ κολάκων· οἱ κ' τὰς πατέρας, κ' τὰς παῖδας πρὸς ἡδονὴν ἐκλείβουσι. τῆ μὲν τὸ γῆρας ὀπίλυπον, τῆ δ' τὴν νεότητα ποιοῦντες, τῆ δ' συμβουλευμάτων δέλεαρ ἀφύλακτον προσφέροντες τῆ ἡδονῆ. πῶς παισὶ πῶς πλουσίοις οἱ πατέρες νήφειν παραινῶσιν, οἱ δ' μεθύειν· σωφρονεῖν, οἱ δ' ἀσελγαίνειν· φυλάτ[illegible]ειν, οἱ δ' δαπανᾶν· φιλεργεῖν, οἱ δ' ῥᾳθυμεῖν· Σπγμὴ χρόνε πᾶς ὁ βίος ὅτι, λέγοντες· ζῆν κ' ὡδαζῆν προσήκει. πῶ δ' προσηκέον ὑμῖν τῆ τῆς πρὸς ἀπειλῶν; χρονόληρος κ' σοφδαίμων ὅτι, κ' μετέωρον αὐτὸν ἀράμενοι, τὴν ταχίστω ἐξοίσομεν. Καθῆκε δέ τις κ' χαμαιπίτην, κ' προηγώγευσε χαμετὴν, κ' τὰ τῆ πατέρων ἐφόδια τῶ γήρως πρεικέχυφε κ' σεσύληκε· Μιαρὸν τὸ φῦλον, ὑποκεῖται φιλίας, ἄγευστοι παῤῥησίας, πλουσίων μὲν κόλακες, πενήτων δ' ὑποπόται, ὡς ὁμ λυσιτῆς τέχνης, ὅτι τὰς νέας ἀγόμενοι, σιτηρέστες ὅθ' οἱ τρέφοντες γελῶσι, κ' ψυχῆς ὑποβολαιμαῖα κ' νόθα μέρη βίε· πρὸς δ' τὸ τ' πλακόεν νεῦμα ζῶντες, τῆ τύχη μὲν ἐλεύθεροι, τῆ προαιρέσει δ' δοῦλοι, ὅταν δ' μὴ ὑβρίζωνται, τότε ὑβρίζεσθαι δοκοῦντες, ὅτι μὴ μάτην προσφέρονται, ὥστε εἰ τὸ μέλλον τῆ πατέ-

ρων τ τῶν τέκνων εὐαγωγίας, ἐκδιωκτέον τὰ μυσαρὰ ταῦτα θρέμματα, ἐκδιωκτέον ἢ καὶ τὰς τ συμφοιτήσεις μοχθηρίας· καὶ γὰρ ἕτοιμαι τὰς ὀπεικεκότας φύσεις ἱκανοὶ διαφθείρειν εἰσί.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ἀναπέμπειν ὁπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς τ λόγ προθεσιν. Redire ad id, quod ab initio fuit, orationis propoſitum. Redire eò, unde primùm digreſſa fuit oratio. 2. ἀπάγειν τὰς παῖδας ἁπάντων τ πονηρῶν ἀνθρώπων. Abſtrahere pueros ab omnibus malis hominibus. 3. λέγειν τὰ πολλάκις καὶ πρὸς πολλούς. Dicere aliquid identidem & multis. 4. ἐκλεκμαλίζειν τὴν νεότητα. Præcipitare juventutem, vel juvenes in perniciem. 5. ἐκλείβειν τὰς πατέρας καὶ τὰς παῖδας φθορίζως. Perdere ratilicùs, vel evertere funditùs parentes & natos. 6. ποιεῖν τ πατέρων τὰ γήρας, καὶ τ παίδων τὴν νεότητα ὀδύνυπον. Reddere parentum ſenectutem & filiorum juventutem dolore plenam, &c. 7. Nota. In τ ἢ συμβουλευμάτων ſubaudienda præpoſitio διὰ vel ſimilis. Redditur Latinè, *inter conſulendum*, vel *conſulendo*. 8. προτείνειν ὑλεαρ ἀφύλακτον τὴν ἡδονήν. V. t. Porrigere eſcam vix evitabilem voluptatem. Pro. Delinire, vel irretire illecebris voluptatis,

ptatis, quæ difficulter vitari poſſunt, &c. Sentent. Ἡ ἡδονή ὄζι δέλεαρ ἀφύλακ]ον. Voluptas eſt eſca, quæ vix caveri poteſt. Voluptatis illecebræ difficulter vitari poſſunt. 9. Φρονεῖν τοῖς παισὶ νήφειν. Commendare filiis ſobrietatem. 10. Sentent. Σπυμὴ χρόνε πᾶς ὁ βί@ ὄζι. Punctum temporis eſt tota noſtra vita. Tota vita hominis unus eſt dies. Quintilian. Declam. pro Filio. 11. Sentent. ζῆν χ ὲ φρονῆζῆν προσήκει. Fruendum, ac non ad alias res abutendum vitâ eſt. 12. φρονπίζειν τ τῦ πα]ρὸς ἀπειλῶν. Curare patris minas. 13. ἄραδαί πνα μετέωρον. Tollere aliquem in altum verſublimem. 14. ἐκφέρειν πνὰ τὴν τα χίσην. Subaudi hîc χ & ὥραν vel ἡμέραν. Efferre aliquem mox, brevi, &c. 15. καθέναι τὴν καμαιτύπην. Submittere ſcortum. 16. προαγωγεύειν γαμε]ήν. Proſtituere nuptam. 17. φειδόπλειν χ συλ]ᾶν τὰ τ πατέρων ἐφόδια τῦ γήρως. Intervertere ac rapere ea, quæ ſunt parentibus ſenii viatica. 18. μαρὸν τὸ φῦλον. Impurum eſt iſtud genus. 19. Sentent. οἱ κόλακες ὡς ἐν λυρικῆς τέχνης ὅπ τὺς νέυς ἀγόμ@οί εἰσι. Adulatores veluti lyricâ quâdam arte ad adoleſcentes decipiendos inſtructi ſunt. 20. σήρειν. Ridere, vel labia in riſum diducere. σισηρὼς, is qui labia in riſum diduxit. 21.

ζῆν πρὸς τὸ τῶν πλουσίων νεῦμα. Vivere ad nutum divitum. 22. Sentent. οἱ κόλακες τῇ τύχῃ μὲν ἐλεύθεροι, τῇ προαιρέσει δὲ δοῦλοι. Adulatores fortunæ ſtatu ſunt liberi, inſtituto verò ſervi. 23. ὅταν δὲ μὴ ὑβρίζωνται, τότε ὑβρίζεσθαι δοκοῦντες, ὅτι μὴ μάτην τρέφονται. V. t. Cùm verò non contumeliosè tractantur, tunc contumeliâ ſe affici putantes, (pro putant) quòd non fruſtrà alantur, &c. 24. ὥστε εἰ τῷ μέλει. Quare ſi cui curæ eſt: ſi quis ſolicitus eſt: Nota. τῷ hîc pro τινὶ ponitur. 25. ἐκδιώκειν τὰ μυσαρὰ ταῦτα θρέμματα. Expellere vel domo ejicere fœda hæc pecora. 26. ἐκδιώκειν τὰς τῶν συμφοιτητῶν μοχθηρίας. Amoliri pravos condiſcipulorum mores. 27. διαφθείρειν τὰς ὀπτιμωτάτας φύσεις. Corrumpere optima ingenia.

XXXIV.

Ταῦτα μὲν δὴ καλὰ καὶ συμφέροντα. ἃ δὲ μέλλω λέγειν, ἀνθρώπινα· ἐγὼ γοῦν οὐ πάλιν τοὺς πατέρας ἔγωγε ἀξιῶ τελέως σκληροὺς καὶ τραχεῖς εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ συγχωρῆσαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκειν, ὅτι ἐβιοῦντο νέοι. Καὶ καθάπερ ἁλοιὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς καταμιγνύντες,

τὴν

τὴν τέρψιν ὅτι τὸ συμφέρον πάρεδρον εὗρον· ἔτω δεῖ τὸς παῖδας τὴν τ ὀπτιμημάτων ἀποτομίαν, τῇ παρόπτι μιγνύναι· κ τοτὲ μὲν τ ὀπτιμίας τ παίδων ἀφιέναι, κ χαλάσαι τὰς ἡνίας, πολὲ δ' αὖ πάλιν ἀνπλεῖναι· κ μάλιστα μὲν, εὐκόλως φέρειν τὰς ἁμαρτίας· εἰ δ μή γε, παρσεμιδέντας ταχέως ἀποφλεγμῆναι. Μᾶλλον γὰ ὀξύθυμον δεῖ δεῖ τ παῖδα, ἢ βαρύθυμον· ὡς τόγε δυσμενὲς κ δυσκατάλλακτον, μισοπονηρίας ἐ μικρὸν τεκμήριόν ὅτι. Καλὸν δ, ἕνια τ ἁμαρτημάτων μηδὲ εἰδέναι δοκεῖν, ἀλλὰ τὸ τὸ γήρως ἀμβλυωπὸν κ δύσκωφον ὅτι τὰ γιγνόμενα μεταφέρειν· ὡς ἕνια τῶν παρορωμένων ὁρῶντας μὴ ὁρᾶν. κ μὴ ἀκούοντας ἀκούοντας. Φίλων ἁμαρτήματα φέρεσθαι· τί θαυμαστὸν εἰ τέκνων; δούλων πολλάκις κρατιπαλαῶντων μέθυσι ἠνεξηλέγξαμεν. ἐφεῖσο πολὲ· ἀλλὰ κ χρόνῳ σπευσον. ἠμαυάκτησάς πολὲ ἀλλὰ κ σύγγνωθι. ἐβεκόλησε ποτε δι' οἰκέτε· τὴν ὀργὴν καλάσε. ἐξ ἀγρῦ πολε ζεῦγ ἀφείλετο, ἦλθέ πολε χθιζὸς μέθης ἀποπνέων· ἀγνόησον. μύρων ἀπόζων· σίγησον. ἔτω σκιρτῶσα νεότης πωλοδαμνεῖται.

Græcismi, Sententiæ, Phrases, &c.

1. Μέλλω λέγειν. Græcism. Dicturus sum, vel dicam. 2. αὖ πάλιν. Synonima

ſunt. Viciſſim, &c. 3. ὁ πατὴρ σκληρὸς καὶ τραχὺς τὴν φύσιν. Parens vel pater duro & aſpero ingenio præditus. 4. συγχωρῆσαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἁμαρτημάτων. Græciſm. Condonare quædam adoleſcenti peccata. Nonnullorum peccatorum gratiam facere adoleſcenti, &c. 5. καταμιγνύναι τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς. Permiſcere medicamenta amara dulcibus ſuccis. Hîc τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων eſt Græciſmus, qui idem eſt, quod τὰ πικρὰ φάρμακα. 6. εὑρεῖν vel εὑρίσκειν τὴν τερψιν ὅτι τὸ συμφέρον πάρεδρον. V. t. Invenire oblectationem ad utilitatem aditum. Pro. Aperire ſibi acceſſum oblectatione ad utilitatem. 7. μιγνύναι τὴν τῶν ὀπτημάτων ἀποτομίαν τῇ πραότητι. Temperare reprehenſionum ſeveritatem lenitate. 8. ἀφιέναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν παίδων. Remittere, laxare habenas cupiditatibus liberorum, vel filiorum. 9. ἀνατείνειν τὰς ἡνίας. Retrahere, vel adſtringere habenas. 10. εὐκόλως φέρειν τὰς ἁμαρτίας. Æquo animo ferre peccata. 11. εἰ δὲ μή γε. Sin minùs. Si id fieri nequit, &c. 12. δεῖ τὰς παλαιὰς περοσχιδεῖσας ταχέως ἀποφλεγμῆναι vel ἀποφλεγμαίνειν. Oportet patres iratos *celeriter*, deſinere inflammari tumore, &c. 13. Sentent. Μᾶλλον ἀξύδυμον

ἢ δεῖ τ πατέρα ἢ βαρύθυμον. V. t. Magis acrem irâ esse oportet patrem quàm gravem irâ. Pro. Præstat patris iras subitas esse, quàm graves. 14. ὡς, quia, &c. 15. Sentent. τὸ τῶ πατρὸς δυσμενὲς καὶ δυσκαλλακτον, μισοτεκνίας ἢ μικρὸν τεκμήριόν ὅτι. Infensus & implacabilis animus patris non leve est argumentum odii erga liberos. 16. Δοκεῖν μηδὲ εἰδέναι ἔνια τῶν ἁμαρτημάτων. Græcism. V. t. Videri nescire nonnulla peccatorum. Pro. Simulare se non animadvertere quædam peccata. 17. μεταφέρειν τὸ τῆ γήρως ἀμβλυῶπιον καὶ δύσκωφον ὅτι τὰ γιγνόμενα. V. t. Transferre senectutis visûs imbecillitatem, & auditûs difficultatem ad ea, quæ fiunt seu accidunt, &c. 18. φέρειν ἁμαρτήματα φίλων. Tolerare amicorum delicta. 19. ἐξελέγξαι vel ἐξελέγχειν μέθυν δούλων κραιπαλώντων. V. t. Reprehendere ebrietatem servorum crapulantium, vel crapulam sentientium. Vel. Reprehendere servorum crapulam ebrietatémque. 20. βουκολεῖν τινα. Decipere vel deludere aliquem. ἐβουκόλησέ ποτε δι' οἰκέτου. Subaudi σὲ & πόνῳ, vel simile quid. Decipit te per servum labor vel opera *præstanda*, &c. 21. καταχεῖν vel καθέχειν τὴν ὀργήν. Cohibere iram. 22. ἀφελέσθαι ἐξ ἀγροῦ ζεῦγος. Abducere ex agro par boum. 23. ἀποπνεῖν

χθιζῆς μέθης. Olere hesternam crapulam. 24. ἀποζῆν μύρων. Redolere unguenta. 25. πωλοδαμνεῖν τὴν νεότητα. Domare juventutem, &c.

XXXV.

Πρεσβύτερον δὲ τὰς τῶν ἡδονῶν ἅπτεσθαι, καὶ πρὸς τὰς ὀπτιμώσεις δυσηκόους, χάμαι καθεζεῦξαι δεσμὸς γὰρ ἑκατέρᾳ τῇ νεότητι ἀσφαλέστατος. ἐγγυᾶσθαι δ' δεῖ τοῖς υἱοῖς γυναῖκας, μήτε εὐγνωμονεστέρας πολλῷ, μήτε πλουσιωτέρας τὸ γὰρ, Τὴν χεῖρ' σαυτὸν ἔλα, σοφὸν ὡς οἱ γε μαχεῖ πρείττους ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ πρεσβυτῶν δοῦλοι λανθάνουσι γινόμενοι. Βραχέα δὲ προσδεῖς αὐτοῖς, παρεγχέω τὰς ὑποθήκας. Πρὸ πάντων γὰρ δεῖ τοὺς παῖδας τῷ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ πάντα ἃ δεῖ πράττειν, ἐναργὲς ἑαυτοὺς παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν· ἵνα πρὸς τὸ τούτων βίον, ὥσπερ κάτοπτρον ἀποβλέποντες, ἀπορρέπωσι τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. ὡς οἵτινες τοῖς ἁμαρτάνουσιν υἱοῖς ὀπτιμῶντες, τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν, ὅτι τῷ ἀπείνων ὀνόματι λανθάνουσιν ἑαυτῶν κατήγοροι γινόμενοι. οἱ δ' ὅλως φαύλως ζῶντες, οὐδὲ τοῖς δούλοις παῤῥησίαν ἄγουσιν ὀπτιμᾶν, μήτοι γε τοῖς υἱοῖς. χωρὶς δὲ τούτων, ψύοιντο ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι·

σκαλοι· ὅπερ γὰρ ἡδυντὰς εἶναι ἀναίσθητος, ἐντεῦθεν ἀνάγκη καὶ νέους ἀναίσθητους εἶναι.

Græciſmi, Sententiæ, Phraſes, &c.

1. Ὁ νέος τῶν ἡδονῶν ἥττων καὶ πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις δυσήκοος. Juvenis à voluptatibus victus, vel voluptatibus deditus & ad reprehenſiones difficulter attendens, pro, reprehenſionibus minùs obtemperans. 2. καταζεῦξαι γάμῳ. Devinciri matrimonio. 3. ἐγγυᾶσθαι τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μήτε εὐγενεστέρας πολλῷ, μήτε πλουσιωτέρας. Deſponderе filiis uxores, quæ neque nobilitate generis, neque divitiis multùm eos ſuperent. 4. Sententia. Τὴν καθ' αὑτὸν ἄλλα. V. t. Eam (ſcil. mulierem vel uxorem) quæ eſt ſecundùm te, vel prout tu es, verſa. Pro. Tibi ſimilem, vel congruentem verſa. Nota. Sub articul. τὴν ſubaudi hîc γυναῖκα & participium ὄντα. 5. λαμβάνειν γυναῖκα μακρῷ κρείττονα ἑαυτῆς. Ducere uxorem multò ſeipſo præſtantiorem. 6. προσθεῖναι βραχέα αὐτοῖς. Adjicere pauca iis, vel his. 7. ἐπιγράφειν τὰς ὑποθήκας. Imponere finem præceptis. 8. παρέχειν ἐναργὲς ἑαυτὸν παράδειγμα τοῖς τέκνοις τοῦ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ πάντα, ἃ δεῖ, πράττειν. Præbere ſe evidens exemplum liberis nihil peccando, ſed omnia,

omnia, quæ oportet faciendo, vel omnia pro officii ſui ratione agendo. Nota. In articulo dativ. caſûs τῷ præpoſitio ἐν ſubauditur. 2. Infinitivus cum articulo dativi caſûs mediante præpoſitione ἐν ponitur loco gerundii in do. 9. ἀποβλέπειν πρὸς τὸν τινὸς βίον, ὥσπερ κάτοπτρον. Intueri in alicujus vitam tanquam in ſpeculum. 10. ἀποτρέπεσθαι τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. Averti à turpibus factis dictiſque. 11. ὀνειδίζειν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἰδίοις. Increpare filios peccantes, vel peccata filiorum. 12. ἐμπίπτειν τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι. Incidere vel prolabi in eadem vitia, vel delicta. 13. γίγνεσθαι κατήγορον ἑαυτοῦ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ὀνόματι. Accuſatorem eſſe ſuiipſius, pro, accuſare ſeipſum ſub alterius nomine. 14. ζῆν ὅλως φαύλως. Vivere omnino turpiter, vel flagitioſé. Flagitioſam per omne tempus agere vitam. 15. ἄγειν παῤῥησίαν τοῖς δούλοις ὀνειδίζειν. Habere, vel relinquere libertatem ſervos objurgandi. 16. μὴ τί γε δή. Nedum: quò minùs. Cic. 17. γίνεσθαι τῶν ἀδικημάτων σύμβουλον καὶ διδάσκαλον. Eſſe conſultorem ac doctorem ſcelerum. 18. Sent. Ὅπου γέροντές εἰσιν ἀναίσχυντοι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ τοὺς νέους ἀναιδεστάτους εἶναι. Ubi ſenes ſunt impudentes ibi neceſſe eſt adoleſcentes quoque inverecundiſſimos eſſe.

XXXVI.

XXXVI.

Πειρατέον ἓν εἰς τὰ τῶν τέκνων σωφρονισμὸν πάνθ' ὅσα πρόσηκεν ὁπτηδεύειν, ζηλώσαντες τὴν Εὐριδίκην, ἥτις Ἰλλυεὶς ὖσα, τειβάρβαρος, ὅμως ὅτι τῇ μαθήσει τῶν τέκνων, ὀφὲ τὰ ἡλικίας ἤφλο παιδείας ἱκανῶς δὲ αὐτῆς τὴν φιλοτεκνίαν σημαίνῃ τὰ πίγραμμα, ὅπερ ἀνέθηκε τῇ Μούσῃ.

Εὐριδίκη Ἱεραπολίτις τὸν δ' ἀνέθηκε
Μούσαις, εὖισον ψυχῇ ἑλοῦσα πόθον.
Γράμματα γὰ, μνημεῖα λόγων, μήτηρ γεραιὰ
Παίδων ἡβώντων, ἐξεπόνησε μαθεῖν.

Τὸ μὲν ἓν πάσας τὰς περιφημωτάτας συμπεριλαβεῖν παραινέσεις, εὐχῆς ἴσως ἔργον ὂν· τὸ δὲ τὰς πλείστας ζηλῶσαι, καὶ αὐτὸ μὴν εὐμοιρίας δεόμενον ὄντι, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας, ἀνυστὸν δ' ἓν ἀνθρωπίνῃ φύσει καθέστηκεν.

Græcismi, Sententiæ, Phrases, &c.

1. Πειρατέον ἓν εἰς τὰ τῶν τέκνων σωφρονισμὸν πάνθ' ὅσα πρόσηκεν ὁπτηδεύειν. V. t. Experiundum est, vel experiunda sunt ergo in liberorum educatione omnia, quæ convenit sectari. Per periphr. Elaborandum est ergo

ergo in iis, quæcunque ad decoram liberorum educationem conducere possunt, &c. 2. ζηλᾶν τὴν Εὐριδίκλω. Æmulari Euridicen. 3. ὅπῃ τῇ μαθήσει τῶν τέκνων. Ad Eruditionem vel doctrinam liberorum. Pro. Ut eruditet vel doceret liberos. 4. ἅπτεσθαι τ παιδείας. Capescere disciplinas. Applicare animum studiumque disciplinis. 5. ἱκανῶς τι σημαίνειν. Satis declarare aliquid. 6. ἀναδεδεῖναι τ μύσαις τὸ ὀπίγραμμα. Atticè per contraction. pro. τὸ ὀπίγραμμα. Consecrare inscriptionem musis. 7. Εὐριδίκη μήτηρ γεγαῦα παίδων ἡβώντων ὑζηπόνησε μαθεῖν τὰ γράμματα. Euridice provectâ jam ætate mater filiorum pubescentium ausa est discere literas. 8. συμπεριλαβεῖν πάσας τὰς περιεχομένας ὑποθέσεις. Comprehendere, vel complecti omnia, quæ jam dicta sunt, præcepta. 9. ζηλῶσαι τὰς πλείους παραινέσεις. Pleraque imitari præcepta. 10. καὶ αὐτὸ subaudi πρᾶγμα. Et hoc, vel hæc res. 11. δεόμενον ἐστὶ vel δεῖσθαι τ εὐμοιρείας καὶ πολλῆς ἐπιμελείας. Requirere fœlicitatem magnamque diligentiam. 12. ἀνυστὸν καθέστηκε τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Facile factu est hoc humanæ naturæ. Hoc facilè ab humana præstari potest natura.

PLUTAR-

PLUTARCHI CHÆRONENSIS DE

Liberis Educandis Commentarius.

AGE, quid quis de ingenuorum puerorum inſtitutione, & quánam uſi ratione benè morati evadere queant, dicere poſſit, conſideremus. Opinor autem initium ab ipſa ducendum procreatione. Ergo qui parentes fieri cupiunt laude dignorum liberûm, iis ego quidem hoc conſulerem, ne cum quibuſvis mulieribus rem haberent: quales, inquam, ſunt meretrices, & pellices. Quorum enim vel à patre vel à matre aliquid vitii habent natales, eos per omnem vitam opprobria comitantur, quæ elui nullo modo poſſunt, ſúntque in promtu vitia iſta, ſi qui afficere eos ignominiâ volunt. Ac ſapienter dictum eſt à poëta,

Niſi fundamenta ſtirpis jacta ſint probè,
Miſeros neceſſe eſt eſſe deinceps poſteros.

II. Eſt itaque præclarus libertatis theſaurus ingenuitas, cujus plurimam ducere debent rationem, qui legitimam liberorum affectant procreationem. Etenim eorum quibus genus eſt ſubditicium & adulterinum, animi ſpiritus ponere, humíque repere ſolent. Rectiſſiméque hoc cecinit poëta,

Non duritate tantâ eſt quiſquam pectoris,
Obnoxio qui non animo & ſervo fuat,
Culpæ patris matríſve conſcius ſibi.

Sicut contrà arrogantiâ quadam animíque exſultatione implentur illuſtribus nati parentibus. Quomodo Diophantum Themiſtoclis F. frequenter aiunt & ad multos dixiſſe, Quidquid ipſi placuiſſet, id populo quoque Athenienſi probari. ſuæ enim ſententiæ matrem ſuffragari, hujus Themiſtoclem, cujus univerſi Athenienſes ratum habeant decretum. Omnino autem laude digni ſunt Lacedæmonii ob altitudinem animi, qui Archidamum regem ſuum pecuniâ mulctaverunt, quòd puſillam uxorem ducere non eſſet veritus. causâ expoſitâ, quòd is non reges, ſed regunculos ipſis ſtatuiſſet generare.

III. His continuò id ſubjungendum eſt, quod ne eos quidem fefellit, qui ante nos hoc argumentum tractaveruut. quid, inquies, illud? Quòd qui rem habere cum mulieribus prolis gignendæ causâ volunt, aut omnino

no vini vacuos, aut certè mediocriter eo uſos hoc convenit facere. Adſolent enim vinoſi & ebrioſi fieri, quos patres ebrii ſeverunt. Quamobrem etiam Diogenes adoleſcentulum videns animo abalienatum, & mentis malè compotem, dixit: Adoleſcens, pater te ebrius genuit. Atque hæc quidem de procreatione dicta ſunto.

IV. Nunc de inſtitutione dicendum. Ut igitur ſumma rem totam complectar, quod de artibus & ſcientiis ſolemus, idem & de virtute pronunciandum eſt. ſcilicet ad ejus perfectionem tria oportere concurrere: Naturam nimirum, rationem, & adſvefactionem. rationem verò intelligi volo doctrinam, & adſvefactionis nomine exercitationem. Initia hoc in genere debentur diſciplinæ, uſus exercitationi, perfectio omnibus. & ubi horum aliquid defecerit ab ea parte mancam fieri virtutem neceſſe eſt. Natura quippe abſque diſciplina ſi ſit, cæca eſt: diſciplina, ſi à natura deſtituatur, defecta: exercitatio his duobus demptis imperfecta eſt. Et quemadmodum ad agriculturam primùm requiritur bonum ſolum, deinde peritus colonus, denique ſemina frugi: ita planè hîc natura ſolo, agricolæ magiſter, ſemini præcepta atque inſtituta reſpondent. Hæc ego omnia contendere au-

ſim conveniſſe atque conſpiràſſe in animas omnium ore decantatorum hominum, Pythagoræ, Socratis, Platonis, atque aliorum, qui nullâ unquam oblivione delendam gloriam ſunt conſecuti. Sanè beatus diiſque acceptus eſt, cui deus iſta omnia tribuit. Si tamen aliquis ita putat, eos qui ingenio non ſunt felici, ubi ad virtutem rectè inſtituuntur atque exercentur, non poſſe naturæ defectum mediocriter exſarcire, ſcire debet in errore ſe non parvo, immò autem ſummo verſari. Naturæ enim bonitatem ſocordia corrumpit: vitium doctrina corrigit. & cùm facilia negligentes nos fugiunt, tum difficilia conſequimur accuratione.

V. Et verò multarum rerum contemplatione addiſcere poſſis, quantum efficacitatis atque ad perficiendas res virium habeant induſtria atque labor. Nam & aqua guttatim lâpſa lapidem cavat: & ferrum atque æs manuum contrectatione atteruntur: & rotas curruum labore magno curvatas nullo poſſis conatu in priſtinam reſtituere rectitudinem: ac incurvos hiſtrionum lituos in rectum dirigere nulla vis queat: adeò quod contra naturam labor effecit, ipsâ naturali facultate fit validius. Quid? an hæc duntaxat ſunt, quibus diligentiæ vis demon-

demonſtratur? immò verò ſunt innumera porrò alia. Solum telluris bonum fuit: culturâ ceſſante ſterileſcit. quantóque melius fuit naturâ, tanto deterius fit neglectu. Alia contrà eſt tellus dura atque aſperior æquo. ea tamen culta præclaros illicò edit fructus. Jam quæ arbores non tortuoſæ fiunt atque infrugiferæ, ſi per incuriam habeantur? quæ non frugiferæ fiunt atque fœcundæ, ſi rectè educantur? Aut quorum corporum robur non hebeſcit atque diſſipatur ſocordiâ, luxu, pravâque habitudine? quis contrà ita fuit invalidâ naturâ, ut non exercitationibus & certaminum ſtudio maxima fecerit ad robur incrementa? Qui verò equi à primæ ætate rectè domiti non parent ſeſſoribus? qui maturè non ſubacti, duri cervices & feroces non exſtiterunt? Et quid attiner alia nos admirari, quando de beſtiis ferisſimis multas videmus cicures manſuetáſque labore redditas? Rectè etiam Theſſalus ille, qui percontanti, quinam Theſſalorum eſſent placidiſſimi, reſpondit, Qui militandi finem feciſſent. Cur verò inſiſtam pluribus recenſendis? cùm mores ipſi Græco ſermone nihil ſint quàm adſvefactio diuturna, neque abs re morales virtutes dixeris virtutes conſvetudinis eorum linguâ.

VI. Uno adhuc hujus rei exemplo propo-

 poſito

posito ; desinam prolixiùs ista declarare. Lycurgus, is qui Lacedæmoniis leges posuit, duos catulos iisdem prognatos canibus diversâ omnino ratione educavit, alterum delicatum & luxuriosum, alterum indagini & venationibus aptum reddens. Quodam inde tempore cùm frequentes in concionem Lacedæmonii coiviſſent: Magnum, (inquit) Spartani, ad virtutem concipiendam momentum adferunt adsvefactio, educatio, doctrina, atque condocefactio. quod ego vobis jam nunc commonstrabo. simúlque duos istos catulos productos positâ in medio patinâ & lepore, dimisit. quorum cum alter illico leporem, alter patinam peteret, neque etiamtum assequerentur Lacedæmonii quid sibi catulis illis ostendendis vellet : hi, inquit, iisdem nati parentibus, diversâ educati ratione, ventri alter deditus, alter venaticus evaserunt. Dictum satis de adsvefactione & vitæ institutione.

VII. Consequens est ut de nutritione differamus. Meâ quidem sententiâ matres ipsæ nutrire infantes atque lactare debent. Majore enim cum adfectu animi alent eos, majoréq; studio, utpote intimè, & à teneris (quod aiunt) unguiculis diligentes. Nutricum enim amor subditivius atque adscititius est, utpote mercedis gratiâ diligentium. Sed & ipsa

natura

natúra docet ipſis matribus lactandum eſſe atque alendam ſuam prolem. ideò enim cuivis animali parienti alimentum lactis ſuppeditavit. Ac planè ſapiens eſt providentia, quæ bina mulieribus ubera dedit, ut etiam ſi gemellos partu ediditſet, uterque haberet alimenti ſui fontem. Abſque etiam hoc eſſet, tamen iſto modo matres liberis redderentur benevolentiores, amorémque erga eos majorem conciperent. neque id injuriâ. convictus enim quaſi intentio quædam eſt benevolentiæ. quando etiam à beſtiis ademptas alias, quarum uſæ erant convictu, deſiderari videmus. Maximè igitur, ut dixi, tentandum hoc eſt, ut ipſæ matres mammam ſuis præbeant infantibus.

VIII. Sin id præſtare nequeant, vel ob corporis invaletudinem, (uſu enim hoc venire poteſt) vel quia ad novæ ſobolis feſtinant procreationem: ſaltem nutrices non quaſvis, ſed quàm fieri poteſt maximè probas deligamus. Primum in hac re ſit, ut moribus eæ ſint Græcanicis. Sicut enim membra corporis ſtatim ab ipſis natalibus infantis ſunt fingenda, ut recta adoleſcant, neque diſtorqueantur: ita & jam inde ab initio indoles ejus informanda eſt. Eſt namque puerítia ob mollitiem effictu facilis, animíſque puerorum teneris etiamnum facilè inſidet

quod diſcunt. ſicut contrà quæ dura ſunt, ea difficulter molliuntur. Et ſicuti ſigilla mollibus imprimuntur ceris, ſic diſciplinæ puerilibus adhuc animis infiguntur. Ac mihi videtur divinus Plato nutricibus prudenter præcepiſſe, ne quaſvis fabulas pueris recitent, ne horum animi à principio ſtoliditate ac pravitate occupentur. Sed & Phocylides videtur benè hortari hoc verſu,

Inſtituenda bonis eſt ipſa puertia rebus.

Cæterùm ne id quidem prætermittendum eſt, debere pueros qui alumnis inſervient, unáque alentur quæri, primùm qui bonis ſint moribus, deinde Græco utantur eóque plano ſermone: ne cum barbaris & pravos habentibus mores ſi conſveſcant, inde aliquid vitii ducant. proverbio enim ſententia minimè abſurda jactatur, ſi cum claudo habites, fore ut ſubclaudicare diſcas.

IX. Poſtquam eò ætatis puer pervenit, ut jam ſit pædagogo ſubdendus, ibi tum adhibenda eſt accuratio, ne filios noſtros per imprudentiam mancipiis, aut barbaris, aut levibus hominibus tradamus. Nam plus quàm deridiculum eſt, quod hodie pleriſque uſu venit. qui cùm ſervorum quos habent probos, alios agriculturæ, alios rei nauticæ, alios mercaturæ, alios adminiſtrationi rei familiaris, alios uſuræ exercendæ adhibeant: ſi quod inve-

inveniunt manciplum ebrioſum ac gulæ deditum, & ad omnia inutile negotia, id liberis præficiunt. Oportet autem bonum pædagogum eo eſſe ingenio, quo fuit Phœnix Achillis pædagogus. Nunc quod omnium eſt eorum quæ hactenus dixi maximum atque ſummum, dicere aggrediar. Quærendi ſunt liberis magiſtri, quorum & inculpata ſit vita, & mores juſtæ reprehenſioni non obnoxii, & peritia minimè vulgaris. Fons enim & radix virtutis atque honeſtatis vitæ, eſt inſtitutio proba. útque agricolæ ſtirpibus pedamenta apponunt: ſic probi magiſtri accuratis præceptis admonitionibúſque adoleſcentes ſuffulciunt, ut mores recti inde germinent.

X. Nunc verò etiam deſpuas in contumeliam quorundam parentum, qui priùs quàm futuri magiſtri ullum fecerint periculum, ignoratione aliquando aut etiam imperitiâ decepti, non ſpectatis, adeóque etiam malæ notæ hominibus filios ſuos committunt. Quanquam non hoc eſt uſque adeò ridiculum, ſi quidem imprudentiâ peccatur. Illud extremè abſurdum, quòd aliquando, monentibus qui id meliùs norunt, ſcientes quanta ſit magiſtrorum quorundam imperitia juxtà atque pravitas, iis tamen ſuos mandant liberos: vel adulationibus blandienti-

um

um victi, vel rogantibus eam amicis gratiam dantes. quod perinde est, ac si quis ægrotans omisso qui arte mederi posset medico, in amici gratiam deligat à quo ob ejus inscitiam necetur: aut repudiato navis optimo rectore, amico petente pessimum deligat. Prò deûm atque hominum fidem! Patris nomen gerit aliquis, & majorem habet rationem gratiæ petentium, quàm liberûm institutionis? Nónne consentaneum est, quod antiquus ille Crates dixit? se, si fieri posset, altissimo urbis loco conscenso proclamaturum: Quô tenditis homines? qui rei faciundæ omne impenditis studium: filiis, quibus opes vestras relinquetis, curam perparvam? Quibus ego adderem, Tales patres perinde agere, ac si quis de calceo sit solicitus, pedem nihil curet.

XI. Multi etiam parentes eò progrediuntur & avaritiæ & in liberos suos odii, ut ne majorem opus habeant mercedem pendere, magistros filiis conducant homines nullius pretii: inscitiam sectantes vilem. Quam ob rem Aristippus patrem excordem neque inelegante, & perurbano sermone pupugit. à quo interrogatus quantum mercedis pro filii sui institutione posceret, Mille denarios respondit. eóque exclamante, Hercules, ut valdè nimium exigis, cùm possim mille denariis

servum

ſervum emere. Proinde, dixit, duo habebis mancipia, filium ſcilicet tuum, & id quod emeris. Denique quî non ſit abſurdum, cùm adſvefacias puerum, ut alimentum dextrâ ſumat manu, increpéſque ſi levam porrigat: nullam interim te curam adhibere, ut dextros probóſque is ſermones audiat? Jam quid eveniat mirificis iſtis parentibus, poſtquam liberos malè enutritos malè inſtituerunt, audi. Poſtquam hi ſumtâ jam virili togâ, contemto ſano & compoſito vitæ ductu, in incompoſitas atque ſerviles voluptates ſeſe præcipitaverunt: tum demum eos pœnitet neglectæ liberorum inſtitutionis, mœrorem ex eorum ſceleribus percipientes, quem nulla ſubſequitur utilitas. Alii enim adulatores ſibi adjungunt ac parafitos, hominum genus pravum & execrabile, perniciem peſtémque juventutis: alii ſcorta & meretrices redimunt protervas atque ſumtuoſas: ali abliguriunt ſua: alii in aleam & commeſſationes à recto vitæ curſu efferuntur. ſunt qui & majora audent flagitia, adulterantes, orgia Bacchi obeuntes, & vel unam voluptatem morte redimendam putantes. Qui ſi verſati cum philoſopho aliquo fuiſſent, nunquam profectò talibus ſeſe mancipâſſent rebus: ſed Diogenis ſaltem præceptum didiciſſent. qui verbis quidem inſolentibus, verè

tamen

tamen quod ad res ipſas attinet, monuit, Ingredere lupanar aliquando, ut diſcas nihilne res honeſtæ ab indignis differant.

XII. Ut autem unà ſummà rem totam explicem, etſi haud injuriâ vaticinari potiùs quàm præcipere videri poſſum, ita pronuncio : Unum eſſe primum, idémque & medium & ultimum in hac re caput, educationem rectam, legitimámque inſtitutionem. atque hæc ego conducere & adjumentum ad parandam virtutem adferre aio, ádque felicitatem. Nam reliqua quidem bona, humana ſunt, exigua, neque digna in quæ operam impendas. Natalium ſplendor res eſt præclara ſané : ſed bonum à majoribus profectum. Divitiæ in pretio ſunt: verùm earum poſſeſſio à fortuna pendet: quæ eas ſæpenumerò ademit habentibus, & non ſperantibus obtulit. magnæ opes tanquam ſcopus propoſitæ ſunt iis qui cupiunt loculos exhaurire, ſervis maleficis, ac calumniatoribus. &, quod maximum eſt, etiam peſſimis adſunt divitiæ. Gloria res eſt ut venerabilis, ita inſtabilis. Pulchritudo optabilis, ſed parvo durans tempore. Sanitas pretioſa res eſt, eadémque facilè mutatur. Robur digna res eſt laude ac voto, ſed morbo ac ſenectute facilè aboletur. quanquam, ut uno verbo dicam, quibus vires corporis ſibi plaudit, ſcire debet

ſe

se à vero aberrare. quantum enim est hominis robur cum aliorum animalium robore comparatum ? elephantorum puta, taurorum, leonum ?

XIII. Doctrina omnium quæ nobis adsunt bonorum sola immortalis est & divina. Sunt enim duo in hominis natura principatum facilè obtinentia, Mens & Ratio. quorum Mens rationi præest, Ratio mentis imperia exsequitur. hæc fortunæ non obnoxia, nullâ calumniâ auferri, nullo morbo corrumpi, senectute lædi non possunt. sola enim mens senescens juvenescit, & tempus cùm adimat alia, senectuti apponit scientiam. & bellum cùm torrentis in morem omnia proruat, solam doctrinam auferre nequit. Ac mihi quidem videtur dignum memoratu Stilponis Megarensis philosophi dictum. qui à Demetrio, quo is tempore Megaram civibus in servitutem abductis solo æquavit, interrogatus ecquid suarum rerum amisisset, Nihil se amisisse respondit: neque enim bellum virtutem inter spolia capere. Cui concinit atque consonat Socratis illud, qui Gorgiæ (nisi fallor) quærenti quid de Persarum rege sentiret, & an eum felicem esse putaret, Ignorare se respondit, quòd nesciret, Virtute & doctrinâ præditus esset, nécne. scilicet in his felicitatem, non in fortunæ obnoxiis bonis

ponebat Socrates. Porrò quemadmodum hortor, ut inſtitutione liberorum nihil habeamus antiquius: ita rurſum moneo, ſectandam eſſe eam, quæ corruptelarum vacua & ſana ſit, rationem. & à nugis iſtis ad populares cœtus comparatis quàm longiſſimè abducendum filios. Vulgo enim placere, ſapientibus eſt diſplicere. Teſtimonium mihi perhibet Euripides his verbis,

Ad turbam ego verba facere ſum imperitior,
Inter ſed æquales paucóſque gravior. Silent,
Habet hoc locum nam qui inter doctos nil va-
Gratior apud vulgus eſt eorum oratio.

Equidem animadverti, qui in eo ſtudium ſuum ponunt, ut dicendo placere promiſcuis turbis hominum, eorúmque reportare poſſint gratiam, eorum vitam ferè intemperantem voluptatibúſque deditam exiſtere. idque optimo me Hercle jure. qui enim ita ſe comparant, ut hominibus nullam honeſtatis rationem ducentibus voluptates concilient, multum abeſt ii ut propriæ oblectationi atque luxuriæ prælaturi ſint ea quæ recta ſunt atque ſana, aut pro dulcibus moderata ſectaturi.

XIV. Ad hæc, quid pueros utile docebimus aliud, aut quibus eos bonis inhærere jubebimus? Pulchrum eſt profectò nihil fruſtra neque dici, neque agi: & in proverbio eſt,

est, difficilia esse ea, quæ sint pulchra. Verùm orationes ex tempore habitæ, plenæ sunt multæ levitatis atque vanitatis, neque initium habentes aptum, neque finem. Ac præter alia delicta, qui subitò dicunt, in periculosam incidunt verborum redundantiam atque loquacitatem. cùm meditatio non sinat orationem modi proportionem finésque transilire. Narrant Periclem sæpenumerò vocatum à populo, non obtemperâsse, quòd se negaret esse præmeditatum. Eodémque modo Demosthenes æmulus ejus in republica gerenda rationis, cùm ab Athenienſibus ad consilium dandum vocaretur, recusavit, se non esse commentatum secum rem inquiens. Verùm hæc fortassis nullo autore tradita sint, & conficta. In oratione quidem Midiana evidenter commendat meditationis utilitatem: sunt enim hæc ejus verba. " Ego verò, viri " Athenienses, meditatum me esse profiteor, " neque inficiabor me quantum omnino in " me fuit, studiosè commentatum esse ora- " tionem. profectò enim miser essem, si ta- " lia perpessus, atque etiamnum sustinens, ea " neglexissem, quæ in mea mihi causa erant " dicenda.

XV. Interim ego promptitudinem differendi neque improbandam prorsus, neque rebus non dignis adhibendam aio: sed instar

medicamenti usurpandam censeo, tamen ante virilem ætatem non permitto ad subitò oblatum argumentum orare. ubi facultas differendi radices egerit, tunc invitante occasione liberè uti oratione licebit. Nam quemadmodum qui diu fuerunt vincti, postmodò soluti, ob diuturnam vinculorum consvetudinem ambulare nescientes titubant: ita qui orationem multo à tempore constrictam tenuerunt, ii etiamsi aliquando oporteat subitò dicere, nihilominus eandem tamen interpretationis formam retinent. Adhuc pueritiam agentibus verò permittere ut ex tempore dicant, causam præbet extremæ vaniloquentiæ. Ferunt quendam ineptum pictorem Apelli imaginem ostendisse, quam subitò à se pictam diceret. tulisséque id ab Apelle responsi: Video vel te tacente eam esse festinanter pictam: sed id miror, quòd non plures tales eo spatio temporis pinxeris. Sicut igitur (redeo enim ad institutum) orationis formam theatralem nimísque tragicam jussi, ita rursum jubeo nimiam dictionis humilitatem atque exilitatem attentè vitare atque fugere. nam & nimio turgens fastu ad res civiles inepta est: & nimis gracilis nihil habet ad percellendum roboris.

XVI. Ac sicuti corpus non sanum modò, sed & firmo habitu esse: sic oratio non

morbo

morbo tantùm carere, ſed & vires habere debet. tuta enim laudantur duntaxat, quæ etiam cum periculo ſunt conjuncta, porrò & in admiratione ſunt. Eadémque eſt mea de animi affectione ſententia, quem neque ferocem, neque inaudacem dejectúmque eſſe convenit. quorum illud impudentiæ, hoc ſervili cuidam ſubmiſſioni mentis anſam præbet. artificioſum verò eſt, atque accuratum, in omnibus Medium tenere. Ac dum adhuc inſtitutionis hujus memini, volo meam de oratione ſententiam exponere. Orationem ego prorſus uniformem primùm pro ſigno litterarum bonarum imperitiæ non parvo reputo. deinde eam & in exercitatione ſtatuo faſtidium gignere, & planè non poſſe diu placere. Ubique enim unius tenoris cantilena ſatietatem adfert, & offendit. varietas delectat & hic & ubique, ut in auditionibus & ſpectaculis.

XVII. Oportet ergo puerum ingenuum ne eas quidem diſciplinas, quæ ob vulgarem uſum Encyclia dicuntur, inauditas incognitáſque præterire. verùm eas in tranſcurſu veluti guſtus percipiendi gratiâ diſcere: (nam in omnibus perfectionem conſequi nemo poteſt) philoſophiam verò ſeriò colere. poſſúmque meam ſententiam hac ſimilitudine exponere: Quòd pulchrum quidem eſt circa

multas urbes navigare, utile autem præstantissimam inhabitare. Urbanum est etiam Bionis philosophi dictum, qui aiebat, sicut Penelopes proci cùm non possent cum Penelope concumbere, rem cum ejus ancillis habuissent: ita qui philosophiam nequeunt apprehendere, eos in aliis nullius pretii disciplinis sese conterere.

XVIII. Itaque reliquorum studiorum quasi caput & summa, constituenda est philosophia. Etenim ad corporis curationem duæ inventæ sunt ab hominibus scientiæ, Medicina & Gymnastice: quarum altera sanitatem, altera firmam sani corporis constitutionem conciliet. Animi autem ægritudinibus atque motibus sola medetur philosophia. Hac duce & comite cognoscere datur quid honestum sit, quid turpe, quid justum, quid injustum, quid ad summam expetendum, quid fugiendum, quomodo nos erga deos, erga parentes, seniores, leges, alienos, magistratus, amicos, uxores, liberos, servos gerere debeamus. scilicet, ut veneremur deos, parentes honore afficiamus, seniores revereamur, legibus obtemperemus, amicos diligamus, uxores castè amemus, liberos animi interno quodam amore complectamur, servos injuriosè non tractemus. &, quod summum est, neque rebus secundis efferamur gaudio,

neque

neque adverſis nimio luctu dejiciamur: ac neque voluptatibus diffluamus, neque irâ ad ſævitiam nos abripi ſinamus. quæ ego omnium nobis à philoſophia obtingentium bonorum antiquiſſima judico. Fortunâ enim proſperâ ingenuè uti, viri eſt officium: citra invidiam, hominis moderati: ratione vincere voluptates, ſapientis: iram compeſcere, non cujuſvis viri.

XIX. Perfectos autem viros ego eos cenſeo, qui nôrunt facultatem civilem permiſcere & contemperare cum philoſophia: duóque illos ſumma bona exiſtimo adipiſci, ut & in republica verſando communis vitæ uſum augeant, & philoſophiam tractando vitâ fruantur tranquillâ ac ſedatâ. Cùm enim tria ſint vivendi genera, unum in agendo, alterum in contemplando, tertium in perfruendis voluptatibus occupatum: qui tertium hoc ſequitur, diſſolutus & voluptatum ſervus, belluarum ſimilis abjectúſque eſt. contemplator, ſi actionibus abſtineat, inutilis: rebus gerendis deditus philoſophiæ ignarus, rudis eſt & facilè errat. Pro viribus igitur enitendum eſt, ut & publica tractemus, & quantum ratio temporis ſinit, philoſophiæ nos demus. Sic in repub. verſati ſunt Pericles, Archytas Tarentinus, Dio Syracuſanus, & Epaminondas Thebanus. De quibus poſterio-

res duo Platonis fuerunt familiares. Neque jam puto verboſiùs immorandum diſputationi de recta eruditione. Præter autem ea quæ diximus, utile eſt etiam, aut neceſſarium potiùs, vetuſtorum commentariorum coëmptionem non negligere, ſed & iſta colligere ſecundum agriculturæ rationem eodem modo inſtrumentum doctrinæ eſt uſus librorum, & à fontibus conſervare ſcientiam uſu venit.

XX. Verùm ne corporum quidem exercitatio eſt prætermittenda, ſed mittendi in ludum ejus rei pueri, ut in eo genere quantum eſt ſatis elaborent, cùm propter corporis concinnam conformationem, tum roboris gratiâ. nam bonæ ſenectuti fundamentum in pueritia jacitur, firma nimirum corporis ad ſanitatem conſtitutio. Quemadmodum igitur tranquillo cœlo adornanda ſunt, quæ adverſus tempeſtates faciunt: ita in adoleſcentia moderationem & temperantiam ad viaticum ſenectuti parandum adhiberi par eſt. Sic autem labori moderandum eſt, ne eo exſiccati ad literarum ſtudia animum deſpondeant. nam, ut ait Plato, ſomni & defatigationes, diſciplinarum ſunt hoſtes. Sed quorſum hæc? quin id propero dicere potiùs, quod præcipuam dictorum jam vim continet. Exercendi ſunt adoleſcentes ad militaria opera, jaculorum & ſagittarum miſſionibus,

ac

ac venationibus. Eorum enim qui in prœliis ſuccumbunt bona, præmia victoribus ſunt propoſita. bello verò corporis habitus in umbra educati non convenit. gracilis autem miles bellicis adſvetus certaminibus, athletarum & hoſtium phalanges diſjicit.

XXI. Enimverò objiciat aliquis, me, qui de ingenuorum puerorum educatione præceptâ daturum promiſerim, paupérum & plebeiorum prætéritâ inſtitutione, ſolis profiteri divitibus me rationem præſcribere. Cui reſpondere non eſt difficile. Nihil enim ego mallem, quàm meam doctrinam omnibus in univerſum eſſe utilem. quod ſi tamen quidam ob ſuam inopiam uti meis præceptis non poterunt, fortunam ii culpent, non me talia præcipientem. Veruntamen pro virili etiam pauperibus annitendum eſt, ut quàm optimè ſuos educent liberos. ſin id non datur, eâ utantur, quâ datur ratione. Atque hæc ego orationis curſui inſerui, ut deinceps reliqua etiam ad rectam adoleſcentum inſtitutionem conducentia attexere poſſim. Sic itaq; dico, Ad liberalia ſtudia adducendos eſſe pueros verbis adhortationibúſque, non me Hercle verberibus, aut contumelioſâ tractatione. hæc enim ſervis magis quàm liberis convenire videntur: torpéntque & abhorrent ſic tractati à laboribus, partim ob dolores plagarum,

rum, partim ob contumelias. Laudationes autem & vituperationes quavis contumelosâ tractatione plus valent apud ingenuos: illæ ad pulchra incitantes, hæ à turpibus arcentes.

XXII. Alternis porrò vicibus increpationes & collaudationes ſunt adhibendæ, ut & cùm exultant animi, reprehenſionibus ad pudorem redigantur: & cùm dejecti ſunt, rurſus laudibus erigantur. imitandæque in hoc genere nutrices, quæ infantes cùm ad fletum provocârunt, rurſum ut conſolentur mammam præbent. Eſt verò ex uſu, eos non inflare & ad ſuperbiam extollere nimiis laudibus. nam harum exceſſum vanitas quædam & luxuria animorum comitari ſolet. Ac vidi ipſe patres, quibus nimius amor cauſa fuit ne amarent verè, útque intelligi poſſit quod dico, exemplo rem faciam dilucidiorem. Dum feſtinant eò ut filii ipſorum primas in omnib. rebus ferant, immodicos eis imponunt labores. ad quos ii animo elangueſcente deficiunt, ærumníſque alioquin oppreſſi, doctrinam æquâ mente non admittunt. Quo enim modo ſtirpes mediocribus aquis aluntur, abundantibus ſuffocantur: eodem animus etiam moderatis creſcit laboribus, nimiis obruitur.

XXIII. Danda eſt ergo pueris à continentibus laboribus reſpiratio: ídque in animo habendum, totam noſtram vitam in remiſſi-

onem

onem esse, seriúmque studium divisam. quam ob causam non vigilia modò, sed & somnus inventus est: neque bellum duntaxat, sed & pax: neque sine serenitate tempestas, neque seria negotia tantùm, sed & feriæ. útque unam in summam contrahamus, Requies laborum est condimentum. Neque in animalibus solis, sed & rebus animâ carentibus, id deprehendas. nam & arcus & lyras remittimus, ut intendere possimus. atque in universum servatur corpus impletione atque vacuatione, animus autem remissione & labore. Culpandi autem sunt parentes nonnulli, qui postquam filios suos pædagogis magistrísque commendaverunt, ipsi quid discatur neque inspiciunt unquam, neque inaudiunt: magno sanè cum errore. oportebat enim ipsos intervallo paucorum dierum subinde explorare puerorum profectus, neque in mercenarii voluntate omnem spem collocare. qui & ipse majorem diligentiam pueris instituendis erat impensurus, si identidem sui sibi muneris rationem reddendam fore sentiret. Atque huic loco eleganter convenit equisonis illius dictum, qui aiebat nihil esse, quod perinde saginaret equum, atque oculus regis.

XXIV. In primis porrò puerorum memoria est exercenda atque adsvefactione roboranda, ea enim est veluti penus eruditionis.

nis. eámque ob cauſam Mnemoſynen, hoc eſt memoriam, fabulati ſunt eſſe Muſarum matrem, innuentes nihil ita & gignere & alere eruditionem, ut facit memoria. Quapropter utroque modo exercenda ea eſt, ſive naturæ beneficio valeant memoriâ pueri, ſive obliviosi ſint. Sic enim & copiam naturalem confirmabimus, & quod ei deeſt implebimus: atque ut illi alios, ita hi ſeipſos vincent. Eſt enim præclarè ab Heſiodo dictum,

Nam ſi vel parvum pergas ſuperaddere parvo,
Et crebrò id facias, ingens exſiſtet acervus.

Ne id quidem ignorent parentes, memoriæ vim in diſcendo exercitatam non ad eruditionem modò conducere, ſed & ad civiles actiones non modicum adferre adjumentum. nam præteritarum actionum memoria exemplar præbet benè conſultaturo de futuris.

XXV. Præterea abducendi ſunt filii à turpitudine ſermonis: cùm autore Democrito ſermo actionis ſit umbra. Deinde opera eſt danda, ut affabiles fiant, ínque colloquio comes. nihil enim ita dignum eſt odio, ut eorum mores, qui compellantibus ſe difficiles præbent. Jam in colloquiis pueri inviſi aliis non fient, ſi non omnino in diſputationibus victoriam ſemper obtinere laborent. Non enim tantùm egregium eſt ſcire vincere, ſed etiam poſſe vinci pulchrum eſt, ubi victoria

victoria eſt damnoſa. cùm ſit revera etiam Cadmeia quædam victoria. Poſſúmque hujus ſententiæ teſtem laudare Euripidem illum ſapientem, cujus hæc ſunt verba,

Dicentibus duobus, irato altero,
Qui non repugnat dictis, eſt ſapientior.

Addamus his ea, ad quæ non minore quàm dicta hactenus, immò & majore ſtudio eſt contendendum. Sunt autem hæc. Vita degenda eſt ſine luxu, lingua coërcenda, ira ſuperanda, manus continendæ. quæ quanti ſint momenti, ſingulorum exemplis propoſitis melius innoteſcet. Utque à poſtremo ordiamur, nonnulli dum injuſtis pecuniæ capturis manus adjiciunt, omnem actæ vitæ gloriam fecerunt irritam. ut Gylippus Spartanus qui nummorum publicorum ſacculos cùm aperuiſſet, actus eſt in exilium.

XXVI. Irâ autem ſuperiorem eſſe, ſapientis eſt. Socrates calce impetitus ab adoleſcentulo admodum feroce & impuro, cùm ſuos videret indignè id ferre ac fremere, adeò ut illum in jus quoque trahere cogitarent: Quid ergo inquit? an ſi me aſinus calce feriiſſet, juſſuri eratis, ut contrà calcem ei impingerem? Neque tamen inultum planè id adoleſcens tulit, ſed omnibus ei facinus hoc exprobrantibus, calcitronémque appellantibus, ſuſpendio vitâ ſeſe exuit. Idem So-

crates, quando Nebulis fabulâ editâ Aristophanes in ipsum omnis generis convicia jaciebat, iisque in scena recitatis amicorum quidam dicebat, Non ista molestè fers Socrates? nequaquam verò, inquit. nam in theatro, veluti in magno convivio, verbis vexor.

XXVII. Horum germana sunt atque iis conjuncta Archytæ Tarentini & Platonis facta. Ille cum à bello, in quo exercitum duxerat, reversus agrum offendisset ob incuriam vitium contraxisse, accersito colono, Malè, inquit, tecum ageretur, nisi ego admodum irâ exarsissem. Plato servo gulosо & impuro iratus, vocato filio sororis suæ Speusippo, Hunc tu, inquit, verbera. ego enim animo sum valdè commotus. Diceres, difficilia sunt hæc, neque ad imitandum proclivia. Fateor. Sed tamen his exemplis utendum est, summisque conandum viribus, ut abundantiam intemperatæ insanientisque iræ aboleamus. Nam neque aliis in rebus eorum æquamus vel peritiam vel virtutem: nihilominus veluti deorum quorundam sacerdotes ac facigeri sapientiæ, facta eorum, ubi fieri potest, imitari sectarique nitimur.

XXVIII. De frænanda lingua restat, ut dicamus. quam rem qui exigui momenti aut vilem putat, plurimum à vero aberrat. Tempestivum enim silentium res est sapiens, ac quavis

quavis oratione potior. Eáque, opinor, de cauſa priſci myſtica ſacra inſtituerunt, ut in his taciturnitati adſveſcentes, ad fidem humanorum arcanorum metum deorum tranſferremus. Et quidem tacuiſſe neminem pœnituit, dixiſſe permultos. ac quod tacitum fuit, facilè datur eloqui: quod dictum eſt, indictum fieri nullo pacto poteſt. Sexcenta auditu me percepiſſe memini exempla eorum, qui ob linguæ licentiam in graviſſimas inciderunt calamitates. quorum reliquis omiſſis unum duntaxat atque alterum pro ſpecimine adducam. Cùm Ptolemæus Philadelphus ſororem ſuam Arſinoën in uxórem duxiſſet, Sotades, quòd ei dixiſſet ipſum in nequaquam licitum foramen intrudere aculeum, in carcere per longum tempus contabuit: pœnámque dedit importunæ loquacitatis non indignam, qui ut aliis riſum moveret, multum ipſe flevit temporis.

XXIX. His æqualia & conſentanea, immò graviora multò paſſus eſt Theocritus ſophiſta. Cùm enim Alexander Græcis mandaret, ut purpureas ſibi veſtes pararent, quippe domum reverſus è bello, ſacrificium de parta è barbaris victoria peracturus, eóque nomine gentes pecuniam viritim contribuerent: aiebat Theocritus ſe aliquando dubitaſſe, nunc autem liquidò ſentire, hoc ipſum eſſe pur-

puream, quam Homerus dixiſſet, mortem, quâ voce Alexandrum ſibi ininicum reddidit. Idem Antigonum Macedoniæ regem altero carentem oculo, cùm vitium hoc ei exprobraſſet, ad iram non mediocrem provocavit. Jubebat is Eutropionem coquorum principem, qui munus aliquod geſſerat, ad ſe venire ac rationes ſecum conferre. quod cùm hic ei renunciaret, ac ſæpiùs accederet, ſcio, inquit Theocritus, quòd me crudum vis Cyclopi apponere, huic quòd coquus, illi quòd unoculus eſſet exprobrans. & Eutropio, Ergo, ait, tu capite mulctaberis, eáſque dabis loquacitatis iſtius tuæ atque inſaniæ pœnas: ac regi rem renunciavit, qui & miſit qui Theocritum interficerent.

XXX. Præter hæc omnia, adſvefaciendi ſunt pueri, ut vera dicant. qua in re ſumma eſt ſanctimonia. mentiri enim ſervile eſt, dignúmque apud omnes homines odio, ac ne mediocribus quidem ſervis ignoſcendum. Atque hæc quidem de pueris decorè & ad modeſtiam inſtituendis hactenus nihil dubitans aut ambigens diſſerui. Quod reſtat dicendum, dubium me tenet, ancipitémque in deliberando adfert curam, ac quaſi in trutina poſitus in utranque partem momentis impellor, neutri inſiſtere valeo, valdéque cunctor rei hujus vel autor fieri, vel diſſuaſor.

ſor. Audendum tamen eſt, & eloquenda res. Eſt autem hæc quæſtio, An Amatores puerorum ſinere debeamus uti eorum conſvetudine, an verò potiùs ab iis arcere. Cùm enim intueor in patres ſuo ſenſu omnia metientes, moribúſque crudos & auſteros, qui conſvetudinem amatorum ob contumeliam liberorum intolerabilem putant: vereor ejus autor eſſe atque ſuaſor. Rurſus cùm in mentem venit Socratis, Platonis, Xenophontis, Æſchinis, Cebetis, totiúſque chori iſtorum virorum, qui maſculos approbaverunt amores, adoleſcentulóſque produxerunt ad doctrinam, popularem rationem, morúmque honeſtatem: ſententiam muto, flectórque admiratione & æmulatione iſtorum virorum. Atque his quidem etiam Euripides teſtimonio hoc favet,

Sed eſt & alter inter mortales amor,
Juſtíque caſtíque animi ſcilicet, ac probi.

Non tamen omittenda eſt Platonis ſententia, quæ ſeriæ rei admixtam habet urbanitatem. ait enim permiſſum debere eſſe iis, qui rem præclarè geſſerint, ut quemcunque velint oſculentur. Etenim arcendi ſunt, qui pulchritudinem corporis ſpectant: animæ autem amatores omnino deligendi, & amores quidem, quales Thebis ſunt & Elidæ, & quæ in Creta vocatur raptio, fugiendi: æ-

mulandi autem qui Athenis sunt & Spartæ. Sec hac de re quisque suam sequatur sententiam.

XXXI. Ego de puerorum moderatione & decoro hactenus locutus, de adolescentia porrò pauca omnino subjiciam. Sæpenumerò enim vituperavi malarum consvetudinum introductores, qui cùm pueris pædagogos & magistros præfeciissent, adolescentum impetus passi sunt liberè ferri. cùm contrà hi majore quàm pueri curâ atque custodiâ fuerint regendi. Quis enim nescit puerorum peccata exigua, planéque emendabilia esse? profecta scilicet à pædagogorum contemptu, aut quòd magistrorum institutioni aliquando non obtemperàrint. At jam ex ephebis egredientium peccata sæpenumerò ingentia fiunt & atrocia: ingluvies ventris, furta pecuniæ paternæ, alea, commessationes, potationes, virginum amores, adulteria. Quapropter juveniles impetus accuratis rationibus vinciri ac compesci convenit. Est enim vigor illius ætatis incontinens voluptatum, lascivítque, & fræno opus habet: & qui ætatem istam non magno opere regendam suscipiunt, imprudentes animo licentiam, quâ ad flagitia feratur, concedunt. Ergo cordatis parentibus sub id temporis maximè vigilandum est, ut custodiant adolescentes,

ac

ac intra modeſtiæ fines contineant, docendo, minando, rogando, conſulendo, pollicendo, exempla demonſtrando cùm eorum, quos voluptatum ſtudium in miſeriam conjecit, tum qui abſtinentiâ laudem ſibi gloriámque paraverunt. Hæc enim duo quaſi elementa ſunt virtutis, Spes honoris, & Metus pœnæ: quorum illa incitatiores ad pulcherrima ſtudia, hic ſegniores ad vitia reddit.

XXXII. In univerſum verò malorum conſvetudine hominum prohibendi ſunt pueri. nam affricatur illis aliquid inde vitii. Atque hoc etiam Pythagoras ſuis monuit præceptorum involucris, quæ ego adducam atque evolvam: momentum enim ad virtutem conferunt non minimum. Tale eſt, Non guſta quibus nigra eſt cauda. ſignificat enim non conſveſcendum cum hominibus ob malitiam nigris. Stateram ne tranſgrediaris: ſummam docet habendam eſſe rationem juſtitiæ, neque ejus fines exeundum. Chœnici non inſide. fugere jubet ignaviam, ac proſpicere de neceſſario victu. Non cuivis injice dextram. hoc vult, non temerè eſſe cum quoquam contrahendum. Anguſtum annulum non geſta. id eſt, vitæ genus liberum ſectare, nec vinculo temet ipſum obſtringe. Ignem gladio non ſcrutare. hoc dicit, iratos non eſſe irritandos, (eſt enim hoc indecorum)

rum) sed iis concedendum. Cor ne edas. vult animam curis non esse affligendam. Fabis abstine. hoc est, reip. administrationem vita. nam olim magistratus per suffragia fabis lata creabantur. Cibum in matulam non injice. præcipit pravo animo non esse elegantem orationem committendam. est enim oratio cibus animi, quem cibum immundum humana reddit perversitas. Ad fines ubi perveneris, non revertito, monet, cùm moriendum est, & finem vitæ instare videmus, æquo id animo esse ferendum, ac citra mœrorem.

XXXIII. Sed eò, unde digressa fuit, nostra se referat oratio. Sunt itaque pueri ab omnibus, ut dixi, malis hominibus abstinendi: maximè autem ab adulatoribus. Quod enim identidem & multis dicere parentibus consvevi, nunc quoque affirmo. Genus hominum adulatoribus pestilentius nullum est, neque quod magis ac celeriùs juvenes in perniciem præcipitet. Illi enim & parentes & natos radicitùs perdunt, & inter consulendum escâ voluptatis difficulter evitabili illicientes, parentum senectutem juxtà & filiorum juventutem dolorum plenam reddunt. Divitibus liberis parentes sobrietatem commendant, adulatores ebrietatem: illi continentiam, hi libidinem: illi parsimoniam, hi pro-

prodigalitatem : induſtriam illi, hi ignaviam. punctum (aiunt adſentatores) temporis eſt tota noſtra vita, frui eâ, non abuti ad alias res convenit. quid attinet nos minas patris curare ? delirus eſt, & alterum pedem jam in ſepulchro habet : mox illum ſublimem arreptum efferemus. Non deſunt ex iis, qui & ſcorta ſubmittant, & nuptas proſtituant : & quæ parentibus erant ſenii viatica, intervertant atque rapiant. Impuri ſunt iſti homines, amicitiæ ſimulatores, libertatis imperiti, divitum adulatores, pauperum contemptores, veluti lyrica quadam arte ad adoleſcentes decipiendos inſtructi, ad riſum eorum qui ipſos alunt labia in riſum diducentes, animi ſubdititiæ, ac vitæ ſpuriæ partes, ad nutum divitum viventes, fortunæ ſtatu liberi, inſtituto ſervi, ac ſe contumeliâ affici putantes, ſi non tractentur contumelioſè, ſed fruſtra alantur. Quare ſi quis eſt pater ſolicitus de benè educandis liberis, fœdum hoc pecus domo ejiciat. Amoliatur etiam condiſcipulorum pravos mores, qui ſatis habent virium ad corrumpendum vel optima ingenia.

XXXIV. Atque hæc quidem præclara ſunt, & utilia : quæ ſubdam, humana ſunt. Nam & parentes viciſſim ego nolim uſquequaque duro eſſe & aſpero ingenio : ſed ſæpenumerò eos quorundam peccatorum gratiam

tiam facere adoleſcentibus, ſibique ipſis ſuam adoleſcentiam revocare in memoriam. At quemadmodum medici amara medicamenta dulcibus ſuccis permiſcentes, oblectatione ad utilitatem ſibi acceſſum aperiunt: ita convenit parentes reprehenſionum ſeveritatem lenitate temperare: & interdum habenas cupiditatibus filiorum laxare, interdum aſtringere. & maximè quidem peccata æquo animo ferre. ubi tamen fieri id nequit, dare operam, ut concepta ob delictum ira celeriter deflagret. Præſtat enim patris iras ſubitas eſſe, quàm graves. quia infenſus & implacabilis animus patris, non leve eſt argumentum odii erga liberos. Conducibile eſt etiam nonnulla peccata liberûm ſimulare parentes ſe non animadvertere: cúmque ſub ſenectutem viſus ſoleat auditúſque hebeſcere, eò iſtam ſenſuum imbecillitatem transferre, ut videntes quædam, quæ aguntur, non videant, audientéſque non audiant. Amicorum delicta toleramus: quid mirum, ſi etiam filiorum? quando etiam ſervorum crapulam ebrietatémque ſæpe non reprehendimus. Parcus aliquando fuiſti, fac etiam impenſas: indignatus es aliquando, ignoſce viciſſim: delucit te aliquando ſervi uſus operâ, iram cohibe: par boum ex agro abduxit, venit aliquando heſternam olens cra-

crapulam, dissimula: unguentum redolet, tace: sic lasciviens domatur adolescentia.

XXXV. Danda porrò est opera, ut qui voluptatibus nimis dediti sunt, & reprehensionibus minùs obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod est tutissimum juventutis vinculum. Uxores autem filiis despondebunt, quæ neque nobilitate generis, neque divitiis multum eos superent. sapienter enim dictum est, Tibi congruentem versa: & qui multo se præstantiores ducunt uxores, non mariti earum, sed dotis servi suâ imprudentiâ fiunt. His pauca quædam si adjecero, finem præceptis imponam. Ante omnia debent parentes nihil peccando, omniáque pro officii rationibus agendo, evidens sese liberis exemplum præbere: ut in istorum ii vitam tanquam in speculum intuentes, à turpibus dictis, factísque avertantur. Etenim qui peccata filiorum increpantes, ipsi in eadem prolabuntur vitia, ii se non sentiunt sub illorum nomine semetipsos accusare. Quorum verò tota vita turpis est, ii ne servos quidem objurgandi libertatem sibi relinquunt, nedum filios. Quò accedit, quòd tales patres scelerum consultores ac doctores suis sunt filiis: ubi enim senes sunt impudentes, necesse est ibi adolescentes quoque inverecundissimos esse.

XXXVI.

XXXVI. Ergo ad decoram liberorum educationem quæcunque conducere poſſunt, in iis elaborandum eſt: æmulatione Eurydices, quæ cùm Illyria eſſet & plus quàm barbara mulier, tamen ut filios docere poſſet, provecta jam ætate diſciplinis animum ſtudiúmque applicuit. Cujus quantus fuerit erga liberos ſuos amor, ſatis declarat inſcriptio ab ea Muſis conſecrata, cujus hic eſt ſenſus,

Quo deſiderio, Muſæ, noviſtis, amârit
Doctrinæ veſtræ munera, quóque animi
Eurydice ſtudio flagrans Hierapolitis
Quæ grato vobis dedicat hæc animo.
Nam mater natis jam pubeſcentibus auſa eſt
Theſaurum ſophiæ diſcere litterulas.

Enim verò omnia, quæ expoſuimus, ut in unum concurrant atque ſimul conjungantur, optari fortaſſis rectius poteſt, quàm mandari. Pleraque verò præcepta ſequi & imitari, res quidem hæc ipſa eſt felicitatem requirens magnámque accurationem: poteſt tamen ab humana præſtari natura.

FINIS.